

**Nosologia historica ex monumentis medii aevi lecta animadversionibus
historicis ac medicis illustrata / [Christian Gottfried Gruner].**

Contributors

Gruner, Christian Gottfried, 1744-1815.

Publication/Creation

Jenae : In Bibliopolio Academico, 1795.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/s7jj6398>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Fxx

5,891 / B

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b28762022>

Harless D₃

NOSOLOGIA HISTORICA

EX

MONUMENTIS MEDII AEVI LECTA

ANIMADVERSIONIBVS HISTORICIS

AC MEDICIS ILLUSTRATA

EDIDIT

D. CHRISTIAN. GOTHEFR. GRVNER

SERENISS. DVC. SAXO-COBVRG. ET SALFELD. A

CONSIL. AVL. SECRET. ET ARCHIAT. SERENISS.

DVC. SAXO-VINAR. ET ISENAC. A CONSIL. AVL.

PROF. MED. ORD. IN VNIVERS. LITT. IENENSI

ACAD. CAES. NAT. CVRIOS. ET REG.

FLORENT. SODALIS REL.

I E N A E

IN BIBLIOPOLIO ACADEMICO

1795.

V I R O

PERILLVSTRI EXCELLENTISSIMO

EXPERIENTISSIMO

**D. IOANNI GEORGE
HASENÖRHL**

S. R. I. NOBILI AB LAGHVSIO

SACRAE CAESAREAE ET REGIAE MAIESTATIS CON-
SILIARIO AVLICO ET ARCHIATRO ACTVALI ACADE-

MIAE CAESAREAE NATVRAE CVRIOSORVM ALIA-

RVMQVE SOCIETATVM LITTERARIARVM

SODALI REL.

H A N C

NOSOLOGIAM HISTORICAM

HONORIS OBSERVANTIAE

PII GRATIQVE ANIMI TESTIFICANDI CAVSSA

D. D. D.

GENAE SAXONVM

VI. CALEND. APRIL.

MDCCCLXXXV.

CULTOR OBSERVANTISSIMVS

D. CHRISTIANVS GOTHFRIDVS GRVNER.

INDEX AVCTORVM ET CHRONICORVM.

<i>Praefatio.</i>	I
I. <i>Gregorius Turonensis.</i>	7.
II. <i>Regino.</i>	51.
III. <i>Iacobus Angeli de Vlma.</i>	60.
IIII. <i>Nicolaus Smeregius.</i>	64.
V. <i>Laurentius de Monacis.</i>	65.
VI. <i>Hermannus Contractus.</i>	68.
VII. <i>Matthaeus Palmerius.</i>	70.
VIII. <i>Chronicon Vrlspergenſe.</i>	75.
VIII. <i>Gobelinus Perſona.</i>	83.
X. <i>Ioannes Schiphower.</i>	87.
XI. <i>Chronicon Magdeburgenſe.</i>	89.
XII. <i>Henricus Meibomius.</i>	90.
XIII. <i>Wilielmus.</i>	93.
XIII. <i>Henricus Huntindoniensis.</i>	103.
XV. <i>Rogerus de Hoveden.</i>	105.
XVI. <i>Hermannus de Lerbeke.</i>	109.
XVII. <i>Henricus Wolterus.</i>	110.
XVIII. <i>Chronicon Raſtedenſe.</i>	112.

XVIII. <i>Erdwinus Erdmannus.</i>	113.
XX. <i>Lambertus Schafnaburgensis.</i>	115.
XXI. <i>Sigebertus Gemblacensis.</i>	117.
XXII. <i>Sigfridus.</i>	123.
XXIII. <i>Paullus Langius.</i>	124.
XXIII. <i>Anonymus.</i>	127.
XXV. <i>Wernerus Rolevink.</i>	128.
XXVI. <i>Eberhardus Windeckius.</i>	129.
XXVII. <i>Chronicon Montis Sereni.</i>	131.
XXVIII. <i>Annales vetero-cellenses.</i>	139.
XXVIII. <i>Erphurdianus Antiquitatum Varioloquus.</i>	140.
XXX. <i>George Spalatinus.</i>	141.
XXXI. <i>Chronicon Sampetrinum.</i>	141.
XXXII. <i>Ioannes Latomus.</i>	143.
XXXIII. <i>Broderus Boissen.</i>	144.
XXXIII. <i>Enochus Widemannus.</i>	145.
XXXV. <i>Stanislaus Sarnicius.</i>	146.
XXXVI. <i>Albericus.</i>	149.

P R A E F A T I O

Non eget laude vel commendatione nostra historiae studium. Etenim et bene instruit lectores iis, quae ante facta, dicta, scripta fuerunt, et suauiter recreat animos legentium, dum, tanquam in tabula expressas maiorum imagines, spectant, et fortiter impellit ad imitandum praeclara facinora, ad reprobanda male facta scilicet. Historia duce ac magistra, nihil noui sub sole fieri perspicimus. Semper fuit idem rerum factorumque ordo, eadem hominum peruersitas, licentia et habendi cupido, idem animorum feruor ac furor, idem nationum mutuum
A odium.

odium. Non stupet historiae sciens Gallorum ausa, non perhorrescit rapinas, clades, vastationes igne ac ferro factas, non miratur grandifona gloriosi militis vel oratoris verba, non credit hostis in horam mutabilis, temporis seruientis et exlegis blandiloquiis. Fuerunt inde a vetustissimis temporibus iidem Francorum mores, eadem animorum leuitas et mobilitas, vt modo essent in obsequia erga reges pronissimi et ad quaeuis perferenda paratissimi, modo iterum altos spiritus sumerent, regesque infanda manu occidendos curarent, spei pleni, quasi re bene gesta, io triumphe canerent.

Lege GREGORIVM TVRONENSEM, eosque iis simillimos inuenies, qui hodie velut in rabiem acti auitum rerum ordinem vbique terrarum peruertere audent, tyrannicidae esse ac videri cupiunt. CHILPERICVS rex *) et tyrannus iussit, *vt sancta trinitas non in personarum distinctione, sed tantum deus nominaretur.* Regni raptores et vsurpatores iubent, vt nemo deum suum auito more ac reueren-

*) Hist. Francor. Basil. 1568. Lib. V. 44. p. 169.

uerenter colat, deum non dari praeter naturam publice professi. Erat ea Gothorum *) consuetudo, *ut, si quis eis de regibus non placuisset, gladio eum adpeterent, et qui libuisset animo, hunc sibi statuerent regem.* Recentissimi reipublicae moderatores et idem faciunt, et *Francos **)* *utiliores muneribus mollitos sibi subdunt, exteros pollicitationibus, numis et iure ciuitatis perduelles faciunt.* Communia erant priscorum Francorum vitia, dissidia regum et nationis mutua, bella ciuilia, latrocinia, veneficia, incendia, mortes infandae, horrendae ac crudelissimae poenae, caedes miserorum inter altaria, opum alienarum rapinae, fides nulla, nec publica, nec priuata, hinc periuria crebra. Erant etiam iuris gentium ignari aut spretores ***), omniaque sibi licere putabant, quae e re esse videbantur.

A 2

Haec

*) Ib. L. III. 30. p. 138.

**) Ib. L. IV. 22. p. 168.

***) Vide pictorem peregregium Cl. KRAVSE *Geschichte der wichtigsten Begebenheiten des heutigen Europa, B. 2. S. 350. f.*

Haec aliaque legentibus nobis nihil est reliquum, nisi vt lugeamus tempora, in quae deus nos referuauit, doleamus fata gentium et crudelissima facta, quibus hosti parcere per edicta miles prohibetur, misereamur ciuium, qui nouarum rerum studio abrepti, falsa libertatis potiundae per Francogallos specie occaecati, blandis scriptorum lenociniis ad partes attracti, publice priuatimque in reges inuehuntur, famam libellis famosis lacerant, fidem religiose datam perdunt, patriam temerario ausu prodere gestiunt, infortunia imperatoris et sociorum mirifice augent et iactant, aduentum hostium anxie exspectant, oculis praeoccupando bonorum ciuium facultates, singulos neci infami assignando, religionem et sacra spernendo. Nec hoc perditissimo rerum statu pessimoque hominum confluxu eo peruentum est, vt de meliori fato desperemus. Fortuna belli fluxa et mutabilis est, superest deus rerum fatorumque moderator, scelerum vindex, quem profanum illud vulgus odit, non dari optat, a Francogallis ex animis hominum ereptum, e templis expulsum iri sperat, est denique in bono quoque quaedam futuri prae-

praesensio, quae principum patriaeque amorem dimittere vetat, inultos mori non finit. De reliquis videant politici.

Historiae cognitio ut in genere liberat a praeiudiciis et falso metu, quo temere anguntur, qui non, nisi ea prospectant, quae ad manus sunt, ita etiam medicis ultra formulas et praecepta magistrorum sapientibus exhibet largum morborum spicilegium. Solent historici, dum res suo aeuo gestas narrant, studio dataque opera immiscere multitudinis publicae conditionem, populorum miseras, morborum genera, et possunt medici exinde discere *morborum antiquitates*, naturam ad viuum expressam vel leuiter adumbratam legere. Insunt in monumentis medii aevi varia, quae ad medicos proprie pertinent, medicorum curam et operam desiderant, sed perpauci sunt, qui spinosa dumeta caedere, libros horrido dicendi genere scriptos euoluere ac versare gestiant. Malunt esse sine varia et multiplici doctrina, quam abundare bonis, quae etiam si medicum non faciunt, ornant tamen, et doctis viris gratum, posteris honoratum reddunt.

Vifum ergo eft, data commoda per officium
fcribendi occasione, mittere ea argumenta, in
quibus occupantur plures et annis, et meritis
graues, et paullo latius exfpatiari in alio
campo, eas refumendo particulas, quae in
morbis verfantur, neque a multis euoluun-
tur ob temporis anguftias vel abhorrentem
ftudiorum formam. Conftitutum eft exem-
plis docere *noſologiam hiftoricam*, id eft,
exhibere morborum narrationem verbis cu-
iusque auctoris expreffam, quem nanciſci
potui, et, vbi opus videatur, leuiter ex-
plicare ſenſum vel morbi naturam. Sic li-
cebit et oblectari, et prodeſſe multis, et nul-
lius obefſe famae.

I.
GREGORIUS TVRONENSIS *)

Infelix **) quidam episcopus, nomine REVOCATUS, eo tempore est reuocatus a fide catholica. Tunc et sol teter ***) apparuit, ut

A 4

vix

*) GREGORII TVRONICI *Historiae Francorum libri decem - Basil. per Petrum Pernam 1568. 8.* Claruit sub rege CHILPERICO (ib. p. 47. p. 272.) et CHILDEBERTO, secundum *Trithemium* sub *Mauritio Imp.* a. 600. at vero secundum *Saxium* (Onomast. literar. P. II. p. 57.) a. 572. archipraesul *Turonensis* electus, mortuus a. 595. testis rerum gestarum oculatus, ergo fide dignissimus, stilo horrido usus, qualis fere chronicorum esse solet, miraculorum ex superstitione seculi amans,

**) Hist. II. 3. p. 50.

***) Vid. de his *Hist. Exempel was auf die meisten Cometen erfolgt von Cardilucio. Nürnberg, 1681, p. 56. seq.*

vix ab eo pars vel tertia eluceret, credo namque pro tantis sceleribus et effusione sanguinis innocentis. HONORICVS vero post tantum facinus arreptus a *daemone* *), qui diu de sanctorum sanguine pastus fuerat, propriis se morfibus laniabat, in quo etiam cruciatu vitam indignam iusta morte finiuit. —

CHILDERICVS **) Aurelianis pugnas egit, ODOVACRIVS vero cum Saxonibus Andegauos venit. Magna tunc *lues* ***) populum deuastauit. —

Anno tertio †) episcopatus sui (FRANCILIO), cum dominici natalis nox alma populis effulisset, idem pontifex, priusquam ad vigilias descenderet, iussit sibi *poculum*

*) *Daemone* i. e. mania. GARIOPONTVS (Ad totius corporis Aegritudines remediorum *πραξεις* L. V. Basil. 1531. L. I. c. 11. p. 9. b.) hanc speciem maniae dicit *anteneasmon*. Irritantur, inquit, *tanquam maniaci*, et in se manus iniiciunt — subito arripientes gladium percutiunt se aut alios, morfibus se et alios attrectare non dubitant. Hos latini percussores, alii dicunt daemonis legiones esse, ut, dum eos arripiunt, vexent et vulnerent.

**) Hist. II. 18. p. 72.

***) Ap. GREGOR. et seriores historicos *lues* idem est, quod *morbus epidemicus* recentiorum.

†) Hist. III. 17. p. 129.

lum *) ministrari. Adueniens autem puer sine mora porrexit. Quo hausto, mox spiritum fudit. Vnde indubitatum est *veneno* eum fuisse necatum. —

Erant **) sub Arriana secta viuentes, et quia consuetudo eorum est, vt ad altarium venientes de alio calice reges communificent, et de alio populus minor, *venenum in calice* ***) illo posuit (filia), de quo mater communicatura erat. Quo illa hausto protinus mortua est. Non enim dubium est tale maleficio esse de parte diaboli. — Hic vero (THEODADVS) cum didicisset, quae meretrix ista commiserat, qualiter propter seruum, quem acceperat, in matrem extiterat *parricida*, succenso vehementer *balneo*, eam in eodem cum vna puella includi praecepit. Quae nec mora, inter arduos *vapores* †) ingressa, in pauimento corruens, *mortua* atque consumpta est. —

A 5

THEO-

*) *Poculum* saepe ponitur pro *veneno*.

**) Hist. III. 31. p. 139.

***) Talia veneficia *per calicem* sub his temporibus crebra, medici et clerici curabant *per potiones*.

†) Recentiori aetate caloris cubiculorum vis curatius explorata suffocationem inde fieri docuit. Cf. *Blagden* Phil. Transact. T. 65. P. I. p. 111. et *Crell. Versuche über das Vermögen der Pflanzen und Thiere, Wärme zu erzeugen und zu vernichten. Helmst. 1778.*

THEODOBERTVS †) in Italiam abiit, et exinde multum acquisiuit. Sed quia *loca* illa, vt fertur, *morbida* ††) sunt, exercitus eius in diuersis *febris* conuens vexabatur. Multi enim ex his in illis locis mortui sunt. —

Tunc caedentes eum (PARTHENIVM †††) pugnis sputisque perungentes, vinctis post tergum manibus ad columnam, lapidibus obruunt. Fuit autem *in cibis valde vorax* *), sed quae sumebat, quo celerius ad manducandum commoueretur, sumto aloe, velociter digerebat, sed et strepitus ventris absque vlla auditorum reuerentia in publico emittebat. Hoc ergo exitu consummatus interiit. —

CAVTINVS **), adsumto episcopatu, talem se reddidit, vt ab omnibus execraretur, *vin*o vltra modum deditus. Nam plerumque in tantum infundebatur *potu*, vt de conuiuio

†) Hist. III. 32. p. 140.

††) i. e. pestifero aere infecta, hinc febris epidemica putrida.

†††) Hist. III. 36. p. 143.

*) i. e. bulimo laborabat. Aloen appetitum augere maiores statuebant.

**) Hist. IV. 12. p. 153. seq.

uinio vix a quatuor portaretur. Vnde factum est, vt *epilepticus* *) fieret in sequenti: Quod saepius populis manifestatum fuit. — Erat tunc temporis ANASTASIUS presbyter, ingenuus genere, qui per chartas gloriosae memoriae CHROTHILDIS reginae proprietatem **) aliquam possidebat. — Eam episcopus — ad vltimum inuitum vrbi exhiberi praecepit ibique impudenter teneri, et nisi instrumenta daret, iniuriis adfici et *fame necari* ***) iussit. — Tunc ex iussu episcopi traditur custodibus, vt, nisi has chartulas proderet, fame necaretur. Erat enim ad basilicam sancti CASSII martyris crypta antiquissima abditissimaque, vbi erat sepulchrum magnum ex marmore Pario, in quo grandaeui cuiusdam hominis corpus positum videbatur. In hoc sepulchro super sepultum viuens presbyter sepelitur operiturque lapide, quo prius sarcophagum fuit obtectum, datis ante ostium custodibus.

Sed custodes fidi, quod lapide premeretur, cum esset hiems, accenso igne, vino sopiti calido obdormiunt. At presbyter, tan-

*) *Epilepsia vinosa* etiam nunc frequens est.

**) i. e. possessionem.

***) Mors ab fame hisce temporibus sollemnis poena erat, crudelior, cum viuus putrescenti corpori imponeretur.

tanquam nouus IONAS velut de ventre inferi, ita de conclusione tumuli domini misericordiam flagitabat. Et quia spaciosum erat, vt diximus, sarcophagum, etsi se integrum vertere non poterat, manus tamen in parte, qua voluisset, libere extendebat. Manabat enim *ex ossibus mortuis*, vt ipse referre erat solitus, *foetor letalis* *), qui non solum externa, verum interna viscerum quatiebat. Cumque pallio aditus narium obseraret, quamdiu flatum **) continere poterat, nihil pessimum sentiebat. Vbi autem se quasi suffocari putabat, remoto paullulum ab ore pallio, non modo per os aut per nares, verum etiam per ipsas, vt ita dicam, aures odorem pestiferum hauriebat. Quid plura? Quando diuinitati, vt credo, condidit, manum dexteram ad spondam sarcophagi tendit reperitque vectem, qui, decedente opertorio, inter ipsum ac labium sepulchri remanserat. Quem paullatim commouens sensit, cooperanti dei adiutorio, lapidem amoueri. Verum vbi ita remotus fuit, vt presbyter caput foras educeret, maiorem, quo totus egrederetur, aditum liberius patefecit. Interea, operientibus nocturnis tenebris

*) i. e. odor cadauerosus, qualis putrescentium esse solet.

**) i. e. spiritum.

nebris diem, nec adhuc vsquequaque diffusis, aliud cryptae ostium petit: Erat enim seris fortissimis clavisque firmissimis obseratum, verum tamen non erat ita laeuigatum, vt inter tabulas aspicere homo non posset. Ad hos aditus presbyter caput reclinat, aduertitque hominem viam praetereuntem. Hunc, licet voce tenui, vocat. Exaudit ille, nec mora, securem manu tenens fudes ligneas, quibus serae continebantur, incidit, aditumque presbytero patefecit. —

CHRAMNVS *) apud Aruernos diuersa, vt diximus, exercebat mala, semper aduersus CAVTINVM episcopum inuidiam tenens. Eo tempore grauitur aegrotauit, ita, vt *capilli eius a nimia febre deciderent* **). — Hic (LEO) fertur quadam vice dixisse, quod MARTINVS et MARTIALIS, confessores domini, nihil fisci viribus vtile reliquissent. Sed statim percussus a virtute confessorum
surdus

*) Hist. IV. 16. p. 160. seq.

**) Hoc a debilitate post febres commune vitium est, neque rarae auctorum historiae. Pluries post febrem superatam et venerem nimiam obseruatur, totius corporis (*Breslauer Geschichte* XI. p. 210.) ex cutis raritate SOLENANDER (Conf. I. Sect. 1.) in syncope SEBIZ. Med. Pract. P. II. Sect. I. p. 224. seq. scripsit.

*furdus et mutus effectus, amens *)* est mortuus. —

Cum CHRAMNVS ita eum (AVSTRAPIVM ducem **) constringi iussisset, vt nullus illi alimenta praebere praesumeret, et ita arctius custodiretur, vt nec aquam quidem ei haurire liceret, quo facilius compulsus inedia ipse sponte sua de basilica sancta periturus exiret, accedens quidam vasculum illi cum aqua semiuivuo detulit ad potandum. Quo accepto, velociter iudex loci aduolauit, ereptumque de manu eius terrae diffudit. Quod velox dei ultio et beati antistitis virtus est subsecuta. Ea namque die iudex, qui ista gesserat, *corruptus a febre ***)* nocte media expirauit. —

Confligentibus †) igitur pariter, Britannorum comes terga vertit, ibique et cecidit, denique CHRAMNVS fugam iniit naues in mari paratas habens, sed dum vxorem et filias suas liberare voluit, ab exercitu patris oppressus, captus atque ligatus est. Quod

*) A vehementissimo affectu scilicet post rixas praegressas et terrorem. Cf. SCHEIDEMANTEL *Die Leidenschaften, als Heilmittel*, p. 43. maximeque p. 47. 48.

**) Hist. IV. 18. p. 164.

***) Propter iram vel terrorem; v. *Swieten Comm.* T. III. p. 365,

†) Hist. IV. 20. p. 167.

Quod cum CHLOTHARIO regi nunciatum fuisset, iussit eum cum vxore et filiabus igni consumi, inclusisque in tugurio cuiusdam pauperculae, CHRAMNVS super scamnum extensus orario *) *suggillatus* est, et sic, postea super eos incensa casula, cum vxore et filiabus interiit. —

Rex CHLOTHARIVS **) — cum multis muneribus limina beati MARTINI expetiit — orans cum grandi gemitu. — Exin regressus — dum in Cotia silua venationem exerceret, a *febre* ***) corripitur, et exinde Compendium villam rediit, in qua cum grauitervexaretur a febre, aiebat: Vua, quid putatis? Qualis est ille rex coelestis, qui sic tam magnos reges interficit? In hoc enim taedio positus spiritum exhalauit.

Aemula †) MARCATRVDIS post habitum filium (GVNDOBALDVM) in huius mortem gra-

*) *Orarium* i. *sudarium*, quo os abstergitur. Du Fresne Glossar. T. V. p. 53. ed. Hal. *Sugillare* vel *suggillare* est *strangulare*. Illustrat ipse auctor L. III. 2. hoc mortis genus. *Dormienti orarium sub collo positum ac sub mento ligatum, trahentibus ad se inuicem duobus pueris, suggillatus est.*

**) Hist. IV. 21. p. 168.

***) Ab insudatione, cui superacceserat refrigeratio corporis, et verba sunt deliri hominis.

†) Hist. IV. 25. p. 170.

grassatur, et transmissum, vt aiunt, *venenum in potum* *) ei dari curauit. —

Iam vero **), adueniente ipsa clade, tanta strages de populo illo facta est per totam regionem illam, vt nec numerari possit, quantae ibidem ceciderint legiones. Nam cum iam sarcofagi aut tabulae defecissent, decem aut eo amplius in vna fossa sepeliebantur. Numerata sunt autem quadam dominica in vna beati PETRI basilica trecenta defunctorum corpora. Erat enim et ipsa mors subita. Nam cum nascente *in inguine* ***) aut *in ascella* †) *vulnere* in modum serpentis, ita interficiebatur homo ille a veneno, vt die altera aut tertia spiritum exhalaret. Sed et sensum vis illa veneni auferebat ab homine. Tunc et CATO presbyter mortuus est. Nam cum de hac lue multi fugissent, ille tamen populum sepeliens et missas dicens viritim nunquam ab eo loco discessit.

Erat

*) Ergo aquam Toffanam ante Toffanam, vetustissimam apud Francos venenandi rationem.

**) Hist. IV. 31. p. 179.

***) i. e. febre pestilente, in qua creber est *bubo*, hinc ab aliis *pestis inguinaria* dicta.

†) *Ascella*, *asella*, *ascilla*, *axella*, Germ. Achsel secundum ISIDORVM (*Du Cange* l. c. T. I. p. 404.) *locus sub brachio*.

Erat *) tunc tempus, quo ferebant ibi *tegulas aeris incisas pro auro*, quas quisque videns non dubitat aliud, nisi quod aurum probatum atque examinatum esset. Sic enim coloratum ingenio, nescio, quo fuit, vnde nonnulli hoc dolo seducti *aurum dantes* et *aes accipientes* pauperes facti sunt. —

Quibus acceptis **), et gratias agens abcessit ad domum suam, et statim iussit elidi arborem, truncatamque columnam eius per capita cuneo scissam praecepit excavari, effossaque in altitudine trium aut quatuor pedum humo, deponi vas iubet in foueam, ibique puellam, vt mortuam, componens, desuper iactari praecepit, positoque opertorio, *fossam humo replevit*, sepeliuitque eos viuentes. — Quae cum sacerdoti nunciata fuissent, cucurrit velociter, et increpans hominem vix obtinuit, vt detegerentur. Verumtamen puerum viuum extraxit, puellam vero reperit *suffocatam* ***). —

Ni-

*) Hist. IV. 37. p. 187. Locus satis perspicuus ad *χρυσόποιον* veterem pertinens, et ad confirmandam *Wieglebii* sententiam, metallum fuisse coloratum, non mutatum, v. Hist. krit. Untersuch. der Alchemie, p. 158. seq. maximeque p. 187. et Geschicht. d. Wachsthums u. Erfind. in der Chemie S. 70. sequ.

**) Hist. V. 3. p. 205.

***) Eadem mors, qua operarii, molibus subrutis, perire solent.

Nihil ex his *) ille reformidans — domum ipsam, quae clavis adfixa erat, dissecat. — Sed dum haec RUCCULENUS agit, a deo percutitur, *morboque regio* **) croceus effectus mandata aspera remittit. — Denique hic post crucem, praecedentibus signis equo superpositus ferebatur. Verum ubi basilicam sanctam introiit, mox *furor* minantis intepuit, regressusque ab ecclesia *nihil cibi* ea die *accipere* ***) potuit. Exinde cum valde *anhelus* esset, Pictauum abiit. Erant enim dies sanctae quadragesimae, in qua foetus cuniculorum †) saepe comedit. Dispositis vero actionibus — pridie animam reddidit. —

Quae ††) dum aguntur, ipse, quia iam diu *epilepticus erat*, ab hoc morbo correptus, asperius extra sensum factus et per dies

*) Hist. V. 4. p. 207.

**) An a spasmo post aestuationem et refrigerationem ortus morbus regius in corpore praedisposito? cf. SCHEIDEMANTEL l. c. p. 171. An ab indignatione?

***) Deglutitio impossibilis post iram vel ab consensu repetenda, cum sine bilis redundantia in intestinis esse nequeat, vel a spasmo, cum ipse *anhelus* esset, (cf. SCHEIDEMANTEL l. c. p. 159.) vel a paralyfi partiali.

†) De hac vid. Glossar. Du Fresne. T. V. p. 533. ed. Hal. ubi *quadragesimales cibi* memorantur i. e. liciti, ad quos cuniculorum caro non videtur pertinuisse.

††) Hist. V. 5. p. 209. Epilepsia recrudescentes letalis

dies duos assidue dans mugitum, tertia die spiritum exhalauit. —

Anno octauo *) episcopatus sui, — quadam nocte dormienti apparuit illi (PAPPOLO) b. TETRICUS vultu minaci. — Et haec dicens virgam, quam habebat in manu, pectori eius cum ictu valido impulit. In quo ille euigilans, dum cogitat, quid hoc esset, ficta in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur. Abhorret cibum potumque, et mortem iam sibi proximam praestolatur. Quid plura? Tertia die cum *sangui- nem ore proiiceret* ***), exspirauit, —

LEONASTES Biturigis archidiaconus ***), decidentibus *cataractis*, lumine caruit oculorum. Qui cum per multos medicos ambulans nihil omnino visionis recipere posset, accessit ad basilicam beati MARTINI, vbi per dies aut tres menses consistens et ieiunans †) assidue, lumen vt reciperet, flagitabat. Adueniente autem festiuitate, clarifica-

B 2

tis

*) Hist. V. 5. p. 211.

**) Post paucem in somno et terrorem haemoptysis, cuius exempla post alios dedit SCHEIDEMANTEL ib. p. 25.

***) Hist. V. 6. p. 212.

†) Caecitatem ex primis viis auctores memorant: potuit ergo abstinentia et bona victus ratione minui, improuisa ventosarum applicatione reuocari, ob debilitatem non tolli.

tis oculis, cernere coepit. Regressus quoque domum, vocato quodam Judaeo, ventosas, quorum beneficio oculis lumen augeret, humeris superponit. Decedente quoque sanguine, rursus in recidiuam caecitatem redigitur. Quod cum factum fuisset, rursus ad templum sanctum regressus est, ibique iterum longo spatio comoratus lumen recipere non meruit. —

Fuit *) in Bituriaco termino reclausus nomine PATROCLUS — vir magnae *abstinentiae*, qui plerumque ab *inedia* **) diuersis incommodis vexabatur. Vinum, siceram vel omne, quod inebriare potest, non bibebat praeter aquam parumper melle linittam, sed nec pulmento aliquo utebatur. Cuius victus erat panis in aquam infusus atque sale *respersus*. Huius oculi nunquam caligauerunt. — *Frigoriticis pustulis* ***) laborantibus vel reliquis morbis saepe per orationem

*) Hist. V. 10. p. 214.

**) Fere ab intestinis vacuis et irritatis repetenda symptomata oculorum, claritas bonae diaetae comes.

***) *Frigoriticus morbus* pro ipsa febre v. Du Cange Gloss. T. III. p. 678. et GREGOR. dic. *frigoreticos* i. e. febricitantes, videntur ergo *frigoreticae pustulae* esse *pustulae post rigorem efflorescentes*, quae iterum desidunt exsiccando.

nem remedia conferebat. — Cilicium *)
semper puro adhibebat corpori, qui octoge-
naria aetate abscedens a seculo migravit ad
CHRISTUM. —

GAILENUM **) adprehensum, abscis-
sis manibus et pedibus, aurium et narium
summitatibus, et aliis multis cruciatibus ad-
fectum infelicitate necauerunt, GRINDIO-
NEM quoque intextum rotae in sublime sustu-
lerunt, GUCILIONEM - abscisso capite inter-
fecerunt. —

JUSTINUS ***) — *amentiam*, quam
incurrerat, cum vita finiuit. —

Haec prodigia †) grauissima *lues* est sub-
secuta. Nam discordantibus regibus et ite-

B 3

rum

*) Transpirationem concitat et auget, hinc mirifice
iuvat eos, qui arthritide, rheumatismo, podagra
laborare et alia integumenta cutim irritantia su-
perhabere. Solent hinc cucullati monachi esse
longe sanissimi. Veterem morem reuocare viden-
tur Angli. v. VAVGANS Versuch über moderne
Kleidung, S. 109.

**) Hist. V. 18. p. 256. Exempla poenarum crude-
lissimarum sub hoc tempore sumtorum scilicet.

***) Hist. V. 50. p. 248. Solent amentes raro resi-
piscere, praesertim si post animi metus tales facti
sunt.

†) Hist. V. 34. p. 252. seq. Hic aperte *lues* cum
dysenterico morbo copulata, facit *dysenteriam*
epidemicam biliosam, ut plurimum cum febre in-
termittente vel continua iunctam, teste ac auctore
ROLLO. v. Neue Bemerk. über die mit Fieber
verbund. Ruhr c. 4. p. 50.

rum bellum ciuile parantibus, *dysentericus morbus* pene Gallias totas praeoccupauit. Erat enim his, qui patiebantur, valida cum vomitu febris renumque nimius dolor, caput graue vel ceruix, ea vero, quae ex ore proiiciebantur, colore croceo aut certe viridia erant. A multis autem adferebatur venenum occultum *) esse. Rusticiores vero *corales* hoc *pustulas* **) nominabant, quod non est incredibile, qua missae in scapulis siue cruribus ventosae, procedentibus erumpentibusque vesicis, decursa sanie, multi liberabantur, sed et herbae, quae venenis medentur, potui sumtae plerisque praesidia contulerunt. Et quidem primum haec infirmitas a mense Augusto ***) initiata paruulos adolescentes arripuit letoque subegit. Perdidimus dulces et charos nobis infantulos, quos aut gremiis fouimus, aut vlnis baiulauimus, aut propria

ma-

*) *Venenum occultum* i. e. miasma, quod in dysenteria epidemica fere subesse solet. BIRNSTIEL de Dysenteria liber, Manh. 1786. Sect. VII. p. 243. dic. *exsuperantem aeris hepatici copiam.*

**) Sollemne dysenteriae epidemicae initium.

***) *Coralis* ap. DU CANGE Glossar. T. II. p. 714. per *regionarius* explicatur, *corales* ergo *pustulae* forent *pustulae loco certo efflorescentes.* Neque rara sunt exanthemata dysentericorum ab humoris acris resorptione. Aliter sentit Cl. SPRENGEL (Beitraege zur Geschichte d. Medicin, 1. B. 1. St. n. 2. p. 27.) sub specie dysenteriae pestem latuisse scribit.

manu ministratis cibis ipsos studio sagacior-
re. — Igitur in his diebus CHILPERICUS
rex grauiter aegrotauit. Quo conualecente,
filius eius iunior-aegrotare coepit. — Quo
parumper melius egente, frater eius senior,
nomine CHLODOBERTUS, ab hoc morbo
corripitur. — Post haec infantulus iunior,
dum nimio labore tabescit, extinguitur. —

His diebus *) AUSSRIGILDIS, GUNT-
CHRAMNI principis regina, ab hoc morbo cor-
ripitur, sed priusquam nequam spiritum ex-
halaret, cernens, quod euadere non posset,
alta trahens suspiria voluit leti sui habere par-
ticipes, agens, vt in exequiis eius aliorum fu-
nera plangeretur. Fertur enim Herodiano
more regem petiisse, dicens, adhuc spes vi-
uendi fuerat, si non inter iniquorum medi-
corum **) manus interissem. Nam potiones
ab illis acceptae mihi vi abstulerunt vitam,
et fecerunt me hanc lucem velociter perde-
re. — Rex-duos medicos, qui ei studium
adhibuerant, gladio feriri praecepit. — Hac

B 4

ita-

*) Hist. V. 35. 36. p. 54. seq.

**) Erat moris apud Arabes medicos bene curantes
praemiis ornare, male curantes neci tradere, in-
terdum etiam ex cacumine montium praecipites
agere, vt nuper famosus JOURDAIN apud Auenio-
nenses (v. Abu Osaibah. De Vitis medicorum
Arabum.) cf. Cl. ACKERMANNI Instit. Hist. Med.
c. 27. p. 283.

itaque aegritudine et NANTINVS, Engolifinensis comes, exinanitus interiit. —

Denique MARCHARIUS — iniecto ab inimicis in caput *piscis veneno*, simpliciter accipiens crudeliter enecatur. — Post paucos vero menses (NANTINUS) a supradicto morbo corripitur. Qui nimia exustus febre *), clamauit — mortem deprecor, ne diutius excrucier hoc tormento. Haec cum maxima in febre clamaret, deficiente robore corporis, infelicem animam fudit, indubia relinquens vestigia hoc ei ad ultionem beati antistitis euenisse. Nam exanimum corpus ita nigredinem duxit, vt putares eum prunis superpositum fuisse combustum. —

Magna eo anno **) in Hispaniis Christianis persecutio fuit. — Caput quoque huius sceleris GOISUINTHA fuit. — Ipsa est omnibus populis facta notabilis. Nam vnum *oculum nubes alba contegens* lumen, quod mens non habebat, pepulit a palpebris. —

Post haec ELAFIUS ***) — correptus a *febre* nimia spiritum exhalauit. — Qui (EONIUS) Parisios adueniens, dum die dominica sacrosancta

*) Transiit in inflammationem intestinorum, hinc certissima mors - et gangraenosus color.

**) Hist. V. 38. p. 258. Leucoma s. albugo oculi chirurgorum.

***) Hist. V. 40. p. 262.

sancta solennia celebraret, emissâ cum hin-
nitu voce terrae conruit. *Erumpente vero
ab ore eius et naribus sanguine *)*, inter ma-
nus deportatus est, sed conualuit. Nimiùm
enim vino deditus erat, et plerumque ita
deformiter inebriabatur, ut gressum facere
non valeret. —

Adferebant **) quidam et coelum ardens se vidisse. Liger fluuius maior ab anno superiore fuit, postquam ei Caris torrens se adiunxit. Ventus auster nimium violenter cucurrit, ita, vt siluas profterneret, domos erueret, sepes efferret, ipsosque homines ad interneccionem vsque volutaret. — Luna contenebricata est, et cometes stella apparuit. Grauis autem *lues in populo* ***) subsecuta est. —

MAURILIO ****) — episcopus grauitè æ-
grotabat ab *humore podagrico*, sed super hos
B 5 dolo-

**) Haemoptysis ab vocis contentione et ebrietate
fatis obuia.

***) Hist. V. 41. p. 265.

***) *Lues in populo* i. e. morbus epidemicus, eumque fere iufecutum esse cometas, multis docuit CARDILUCCIUS l. c. p. 66. feq.

****) Hist. V. 42. p. 263. Recentiores vesicantia
superhaberi iusserunt ad leuandum dolorem, quod
ille cauterio applicato ex more Arabum. *Severinus*
hanc efficacem medicinam reuocandam esse auctor
fuit.

dolores, quos ipse humor commouit, magnos sibi cruciatus addebat. Nam saepe candens ferrum tibiis ac pedibus defigebat, quo facilius cruciatum sibi amplius adderet. —

TRANSOBADUS *) presbyter epulum in ipsa vrbe clericis praeparat. Residentibus autem illis, vnus presbyterorum coepit antistitem memoratum impudicis blasphemare sermonibus, et vsque ad hoc erupit, vt eum delirum et fatuum nominaret. Haec eo dicente, pincerna poculum oblaturus aduenit. At ille acceptum dum ori proximat, tremere **) coepit, laxatoque de manu calice, super alium, qui sibi erat proximus, caput reclinans reddidit spiritum, ablatusque ab epulo ad sepulchrum humo contectus est. —

Exinde ad seruitium arcessitus (LEUCASTES ***) culinae regiae deputatur, sed quia *lippiis* erat in adolescentia *oculis*, quibus fumi acerbitas non congruebat, amotus a pistillo promouetur ad cophinum. —

Post haec †) homo erat Andegauensis incolae, qui *per nimiam febrem eloquium* pariter

*) Hist. V. 46. p. 271.

**) Post iram tremor, vt nota instantis apoplexiae, qua subito periit.

***) Hist. V. 48. p. 272. Lippitudo et fumus non consentiunt.

†) Hist. VI. 6. p. 292. seq. Aphonia febrilis crebra, crebrior

ter *auditumque* perdiderat. Et cum de febre conualuisset, *surdus* permanebat ac *mutus* — At ille nihil moratus, velociter ad metatum vadit, inuenitque infirmum febre plenum, qui per nutum aures suas dare tinnitum indicabat, adprehensumque ducit ad sanctum dei. At ille, adprehensa manu caesarie, adtrahit caput illius in fenestram, assumtoque oleo benedictione sanctificato, tenens manu sinistra linguam eius ori verticique capitis infudit. — Ille vero clara voce ait: Sic dicor. — Quibus discedentibus, homo quidam DOMINICUS — *a natiuitate caecus* *) aduenit ad istius miraculi virtutem probandam. Quidam in monasterio duobus aut tribus mensibus resideret, orationi ac ieiuniis vacans, tandem vocat eum ad se vir dei, et ait: Vis recipere visum? — Tunc cum oleo benedictionis super oculos eius crucem sanctam faciens — et statim aperti sunt oculi eius. — Dehinc mulier quaedam, quae vt ipsa reclamabat, tria habens *daemonia* **), ad eum adducta

crebrior sub finem surditas symptomatice, nisi humor breui expediatur. Quae saepe lyli soluitur, superhabendis fomentis discutitur, hic vero oleo.

*) Haec vero curatio per se impossibilis, quia fere vitium mechanicum subest, neque adeo facilis, si ab humore est, sine praegressa vehementi concussionem ac fluore. Sed de his nihil in textu, in oleo nulla salus, ergo fabula ab superstitione orta.

**) Daemonium expellere clericorum esse dicitur, ego

ducta est. Quam cum tactu sacro benedixisset, atque ex oleo sancto crucem fronti eius imposuisset, eiectis daemonibus, purgata discessit. Sed et aliam puellam *ab spiritu immundo* vexatam benedictione sanauit. — Post haec CRESCENS quidam venit ad fenestram, et videns eum catenis vinctum *vermibus* *) plenum. — Adueniente die tertia, deposuit catenas, quibus vinctus erat — tradidit spiritum. Et statim omnes *vermes* illi, qui sanctos artus perforabant, euanuerunt. —

Obiit et EPARCHIUS **) reclausus Engolismensis — cellulam sibi aedificauit. — Panis in cellula illa, eo viuente, coctus nunquam fuit — *Pusularum malarum* ***) *venenum* crucis signo saepe compressit, *daemones de obsessis* corporibus oratione abegit — Post quadraginta quatuor vero annos reclusionis suae parumper *febre* †) pulsatus tradidit spiritum. —

Qui

ego vero medicus physicus dolum sacrum subolfacio. Non enim talem vim habet oleum vel sanctissimum, nec ipsa benedictio.

*) i. e. pediculis, qui vel sine miraculo hominem mortuum deferunt, hinc *vermescere* i. e. vermibus consumi.

**) Hist. VI. 8. p. 296.

***) Pusulae malae i. e. serpentes.

†) Febre i. e. marasmo.

Qui DOMNOLUS *) — cum se cerneret morbo regio calculoque grauissime fatigari — Vxor **) AMBROSII cum esset adultera, et alium amore lupanario, exoso marito, diligeret, insidias viro tetendit. Cumque hi germani pariter epularentur, et nocte vsque ad ebrietatem vino maduissent, in vno strato pariter quieuerunt. Tunc moechus vxoris AMBROSII nocte veniens, quiescentibus cunctis et vino depressis, extracto gladio, AMBROSIUM in capite librat, ita, vt *descendens per oculos gladius cervical capitis amputaret.* — Moechus — LUPUM adit. Quo repugnante, multis plagis laceratum oppressit, et mortali ictu fauciatum semiuiuum reliquit. —

Anno ***) septimo CHILDEBERTI regis — mense Januario pluuiae, coruscationes atque tonitrua graua fuerunt — stella, quam cometen superius nominaui, apparuit — Magna igitur eo anno lues in populo fuit, valitudines variae, *milinae, cum pusulis et vesicis* †) quae multum populum adfecerunt
mor-

*) Hist. VI. 9. p. 299. Icterus a calculo felleo.

**) Hist. VI. 13. p. 304.

***) Hist. VI. 14, 15. p. 305. seq.

†) Haec constitutio pestilens ad a. 582. pertinet, et quatenus etiam *inguinarium morbum* fecit, vera pestis habenda videtur. Dubium est, quid sint *milinae cum pusulis et vesicis.* HAHNIUS variolas notari scribit, (De Antiquit. §. 80. et Carbo Pestil. p. 32.) ridet FREIND (Hist. Medic. p. 275. Opp. post

morte. Multi tamen adhibentes studium euaferunt. Audiuius enim eo anno in Narbonensem urbem *inguinarium morbum* grauiter defaeuire, ita, vt nullum esset spatium, cum homo correptus fuisset ab eo *). FELIX, episcopus — in hanc valitudinem conruens grauiter aegrotare coepit. — At ille (BURGUNDIO) regressus consilium acceptum adimplere dissimilauit eo, quod FELIX — ab incommodo leuius agere videretur. Sed postquam febris discessit, tibiae eius ab humore pusulas **) emiserunt. Tunc canthareda-
rum

post HUETIUM (Haetian. p. 132.) p. negat WERLHOF (De Variol. et Anthrac. c. 1. p. 481. Opp. p. 573. Cl. SPRENGEL (Beyträge zur Geschichte d. Medicin. 1 B. 1 St. n. 2. p. 28.) pestem et variolas consociat. Sed restant multa obscura. *Lues in populo* i. e. pestis, vt morbus stationarius, *valitudines variae* i. e. morbi intercurrentes, fuerunt *milinae* i. e. malignae, *cum pusulis et vesicis* i. e. cum pustulis et vesicis iunctae, sed iterum quaeritur, haec exanthemata variolae dicendae sint, nec ne. Non licet cum HAHNIO *variolas bubonibus mistas* adsumere, probabilior coniectura est fuisse veram pestem cum bubonibus, (inguinariam pestem alias nominant) cum carbunculo, vibicibus, saniosis pustulis, ergo persimilem Hippocrateae constitutioni pestilenti, quae Cranone (Epid. II. Sat. I. p. 684. T. I. ed. Lind.) saeuit. Ibi etiam post pluiam carbunculi aestiui incidebant, saniosi humores sub cute, bullae, quales in ambustis etc. GREGORII *vesicae* sunt mihi quidem eadem, quae HIPPOCRATES *ἐν τῷ δέρματι, φλυκταινίδες, ὡς περ πυρίηκαντοι.*

*) i. e. peste correptus subito periit.

**) i. e. pustulas saniosas.

rum *) cataplasmam **) nimiam validam ponens, computrescentibus tibiis, — vitam finiuit.

Cum ***) aegrotare coepisset (DISCIOLA), venit dies ille, quo migraret ab corpore, et circa horam nonam ait sororibus: Ecce, iam leuiorem me sentio! Ecce nihil doleo ****)! — Ipsa autem, expansis manibus, benedictionem a nescio quo efflagitans ait — Interrogantibus vero illis, ad quem haec verba proferret, penitus non est effata. Tunc, facto modico interuallo, emisit vocem magnam *cum risu* †), et sic tradidit spiritum. —

Ista illo (LEUDASTE ††) dicente, subito aduenientes reginae pueri voluerunt eum vincere catenis. Ille vero, euaginato gladio, vnum verberat, reliqui exinde succensi felle, apprehensis parmis et gladiis, super eum ruunt. Ex quibus vnus librans ictum *maximam partem capitis eius a capillis et cute detexit* †††). Cumque per pontem vrbis fugeret,

*) Cantharedarum i. e. cantharidum.

**) Cataplasmam pro cataplasma ex more seculi scriptum, sed male adhibitum.

***) Hist. VI. 29. p. 318.

****) Pessimum signum post dolorem apathia, leuitas praeter rationem.

†) Delirans obiit, vt sapientes, qui ridendo animam effasse dicuntur scilicet.

††) Hist. VI. 33. p. 326.

†††) i. e. nudauit. Similiter SUTTON. dixit *ossa detegere*.

ret, elapso inter duos axes, qui pontem faciunt, pede, *effracta* oppressus est *tibia*, ligatisque post tergum manibus, custodiae mancipatur, iussitque rex, vt studeretur *) a medicis, quoad vsque ab his ictibus sanatus diuturno supplicio cruciaretur. Sed cum ad villam fiscalem ductus fuisset, et *compurescentibus plagis*, extremam ageret vitam, iussu reginae in terram proicitur resupinus,positoque ad ceruicem eius vecte immenso, ab alio ei gulam verberant, sicque semper perfidam agens vitam iusta morte finiuit, —

Legati**) principis CHILPERICI de Hispania regressi nunciauerunt prouinciam Carpitaniam grauitè a locustis fuisse vastatam, ita, vt non arbor, non vinea, non silua, non fructus aliquis aut quicquam viride remaneret, quod non a locustis euerteretur. — Per loca enim eius *lues* ***) vastabat, sed maxime apud urbem Narbonensem validius desaeuebat, etiam tertio anno, quod ibidem adprehenderat et requieuerat, populi que reuertentes a fuga iterum morbo consumti sunt. Nam et Albigen sis ciuitas maxime ab hoc incommodo laborabat. —

CHIL-

*) i. e. curarent medici.

**) Hist. VI. 35. p. 522.

***) Magnam locustarum vim aerem vitare et morbos malignos gignere posse, testis idoneus est HOFFMANN Med. Rat. System. Plures epidemias hinc ortas memorant historici et medici. Cf. Samml. Natur u. Medicin Versf. 7. S. 743. et Versf. 2. S. 126.

CHILPERICO *) — nouus luctus aduenit. Filius enim eius, quem anno superiore sacro baptismate abluerat, a *dysenteria* correptus spiritum exhalauit. —

Locustae **) de Carpitania prouincia, quam per quinque vastauerant annos, hoc anno progressae aggeremque publicum tenentes, ad aliam se prouinciam — contulerunt. — Hoc anno — pruina grauitur vineas exussit, tempestas etiam subsecuta vineas segetesque per plurima loca vastauit, residuum quoque grandinis siccitas immensa consumpsit. — *Morbus pecorum* iteratus inualuit, ita, ut vix quicquam remaneret. —

CHILPERICUS ***) quadam die regressus de venatione — adueniens quidam eum *culstro percutit sub ascellam*, iteratoque ictu *ventrem eius perforat*. Statimque profluente copia *sanguinis* tam per os, quam per aditum vulneris, iniquum fudit spiritum. —

(SAL-

*) Solent tenelli prae dolore ac teneritudine citius abripi fato suo et migrare ad plures.

**) Hist. VI, 44. p. 342. A vitio segetum ac frumentorum morbus pecorum. Hoc adeo commune est, ut exemplis opus non sit.

***) Hist. VI, 46. p. 346. Primum vulnus sub ascella i. e. axilla, inflictum absolute letale est, v. Metzger Gericht. Arzneiw. p. 155. alterum in ventriculum adactum est, hinc ortus vomitus cruentus letalis a laesa, ut videtur, cardia vel piloro. v. Metzger l. c. §. 149. p. 137.

(SALVIUS *) — amplius, quam nouem vicibus nimia *exesus abstinentia* **) pellem corporis demutauit. — Includitur — in qua inclusione ***) in omni *abstinentia* magis, quam prius egerat, commoratur. — Quodam autem tempore *febre* nimia exhaustus *anhelus* iacebat in lecto. Et ecce subito magno lumine cellula clarificata contremuit. At ille, extensis ad coelum manibus, cum gratiarum actione spiritum exhalauit. — Monachi — corpus defuncti extrahunt, aqua diluunt, vestimentis induunt, et feretro superponunt, atque in psallentio fletuque labentem exigunt noctem. Mane autem facto, funeris officio praeparato, *corpus moueri* coepit in *feretro*. Et ecce, *malis rubescentibus*, vir quasi de graui somno suscitatus excutitur, apertisque oculis et manibus eleuatis ait — Surgens autem de feretro, nihil mali sentiens de incom-

*) Hist. VII, 1. p. 1. p. 349.

*) i. e. consumtus, tabidus, cñtem posuit.

***) *Includere* de monachis dicitur, qui in cella quadam morantur soli deo deuoti, *inclusus* s. *reclusus* est, qui talem vitam agit, *inclusae* i. e. moniales tales, *inclusio*, *inclusa*, *inclusoria*, *incluseria*, *inclusagia*, *clusoria*, *clusae*, *reclusoria*, i. e. *cella*, in quam demittuntur. v. DU FRESNE Glossar. T. IV. p. 166. Actum clausurae copiose describit GREGOR. Hist. VI. 29. p. 520.

****) Ergo moræ apparens, a summa corporis maceratione ac debilitate insecuta vel syncope, vel ecstasis cataleptica, id quod per *malas rubescentes* et notas antegressas suspicari licet. Notissimam *ἄπνοον* HERACLIDIS PONTICI censeo. *Psallentia* et *psallentium* est cantus ecclesiasticus. v. DU FRESNE Glossar. T. V. p. 500. ed. Hal.

commodo, quo laborauerat, *triduo absque cibi ac poculi perstitit alimento.* —

(EBERVLFVS *) presbyterum vnum pro eo, quod ei vinum dare differret, cum iam crapulatus aspiceret, elisum super scamnum pugnis ac diuersis ictibus *verberauit*, vt pene animam reddere videretur, et fecisset forsitan, si ei medicorum ventosae non subuenissent. —

Tunc vnus **) e pueris CLAVDII — adprehensum EBERVLFVM a tergo validioribus lacertis adstringit, resupinatumque pectus eius ad iugulandum parat. At CLAVDIVS, extracto a baltheo gladio, ad eum dirigit. Sed et ille prolatum a cingulo ferrum se ad percutiendum, dum teneretur, adaptat. Cumque CLAVDIVS, eleuata dextera, *cultrum* eius *pectori* iniecisset, et ille non segniter *sub ascella* ***) illius pugionem defixisset, retractoque ad se librato ictu, *pollicem* CLAV-

A 2

DII

***) Hist. VII. 22. p. 370. Ab ictu congestio et sagillatio, ab affixis ventosis i. e. cucurbitis medicinalibus stagnantis sanguinis emissio.

*) Hist. VII, 29. p. 379. *Pueri sunt serui, qui et ministeriales pueri* appellantur, interdum etiam *mancipia* vel *milites*. Hoc sensu ap. GREGORIUM idem sumuntur, etiam hic ob artem gladiatoriam. Cf. DU FRESNE Glossar. T. V. p. 510.

**) Vulnus pectoris, sub ascella et reliqui corporis fecerunt letalitatem absolutam, vulnus cum cerebro effuso praecipitauit mortem.

diu intercudit. Ex hoc conuenientes pueri eius cum gladiis EBERVLFVM diuersis *ictibus sauciant*. Quorum de manibus dilapsus, dum fugere iam exanimis niteretur, extracto gladio, *caput* eius grauissime verberant, *effusoque cerebro* cecidit et mortuus est. —

Nam et *oculi* ei (BERTHOCRAMNO *) eo tempore a *lippitudine* grauabantur. —

Tunc **) et *homo ille immensi corporis* — adductus est, ita magno corpore elatus, vt duos aut tres pedes super longissimos homines putaretur magnus, lignarius faber, qui non multo post obiit. —

Magna hoc anno ***) *fames* pene Gallias totas obpressit. Nam plurimi vuarum semina, flores auellandarum, nonnulli radices herbae filicis arefactas redactasque in puluerem, admiscentes parum farinae panem conficiebant, multi etiam herbam segetum decedentes similiter faciebant. Fuerunt etiam multi, quibus non erat aliquid farinae, qui diuer-

*) Hist. VII. 31. p. 383.

**) Hist. VII. 41. p. 396. Observationes de gigantibus corporibus hinc inde obuias sunt. Pertinent talia ad morbos ab excessu s. ad enormitatem, v. GAUB. Pathol. §. 261. p. 145. ed. Lugd. tert.

***) Hist. VII. 45. p. 398. Ab inedia et fame tabes letalis sequitur, mortes crebras scripsit VAN DER MYE De Morb. et Sympt. Bredanis obsidion. temp. Jen. 1792. tumor corporis a malo victu nascitur.

diuerſas colligentes herbas et comedentes tumefacti deficiebant. Plurimi enim tunc *ex inedia* tabeſcentes mortui ſunt, —

Cumque hoc *) feciſſet protinus ſamulos eius ſaeuiſſimus inuadit morbus, exhaustosque *febre* peremit. Filius eius ab hoc incommodo defecit, —

Reperi **) hic Dianae ſimulacrum. — Egreſſus ad operarios veni, adprehenſumque funem vt primo ictu trahere coepimus, protinus ſimulacrum (immensum) ruit in terram, confractumque cum malleis ferreis in puluerem redegit. Ipla quoque hora, cum ad cibum capiendum veniſſem, ita *omne corpus meum a vertice uſque ad plantam pedis puſulis malis* ***) *repletum eſt*, vt locus, quem vnus digitus tegeret, vacuus inueniri non poſſet. Ingreſſusque baſilicam ſolus denudaui me coram ſancto altario. Habebam enim ibi ampullam cum oleo plenam, quam de ſancti MARTINI baſilica detuleram, ex qua

A 3

pro-

*) Hiſt. VIII, 12. p. 413. Poſt altercationem et iram febris oriri et poteſt, et ſolet, ſed, qui fuerit morbus ſaeuiſſimus, non liquet, cum deſint notae,

**) Hiſt. VIII, 15. p. 418, 419.

***) An epinyctis pruriginofa? Videntur ortae eſſe puſtulae vel ab acri puluere, ſedatae ab oleo ſuperhabito, vel ab vernice inducto natae, vt operarii Sinenſes, qui tractant rhus vernicem Linn. ſanioſis puſtulis pleni ſunt. v, Hiſt. de la Chine par P. Du HALDE p. 317.

propriis manibus omnis artus perunxi, mox-
que sopori locatus sum, expergefactus vero
circa medium noctis — ita corpus totum in-
colume reperi, ac si nullam super me vlcus
apparuisset.

BERTHCAMNUS *) regressus ex synodo a
febre corripitur. — Spiritum exhalauit.

FREDEGUNDIS **) duos cultros ferreos
fieri praecepit, quos etiam caraxari **) pro-
fundius et *veneno infici* iusserat, scilicet si
mortalis adfultus vitales non dissolueret
fibras, vel ipsa veneni infectio vitam posset
velocius extorquere. Quos cultros duobus
clericis cum mandatis tradidit. — At illa
dubios cernens medicatos ***) potionem di-
rexerit, quo ire praecepit, statimque robur
animorum adcreuit. — Nihilominus vasculum
hac

*) Hist. VIII. 22. p. 428. An febris synodalis i. e. ab
ira et feruore disputandi orta scilicet?

**) Hist. VIII. 29. p. 431.

***) *Caraxare* s. *charaxare* potest h. l. esse *pingere*,
(nam GREGOR. IX. 5. *vasa signis caraxata* refert)
et *inquinare*, idem quod *veneno infici*. Pertinent
haec ad artem venenandi, quae hisce temporibus
erat et multiplex, et varia. FREDEGUNDIS enim
haec ad latera CHILDEBERTI regis perfodienda de-
stinarat. Fuit ergo illitum venenum praesentissi-
mum.

****) i. e. recreatos potionem analeptica, *direxit* i. e.
misit. Nam paullo post, *omnes ad CHILDEPER-
TUM regem directi sunt* i. e. missi ad poenam sub-
eundam.

hac potione repletum ipsos leuare iubet dicens: In die illa, cum haec, quae praecipio, facitis, mane, priusquam opus incipiat, hinc potum sumite. Erit vobis magna constantia ad haec peragenda. — Quod si ad sultu segniore gladius defixus esset, ipsum *venenum*, quo ferrum erat infectum, animam *velociter* penetraret. —

Cum inter psallendum *) formulae decumberet, crudelis adfuit *homicida*, qui episcopum super formulam quiescentem, extracto baltei cultro, *sub ascella percutit*. — Pontifex, ordinata domo sua, spiritum exhalauit. —

Misit illa (FREDEGUNDIS **), qui eum ad conuiuium prouocaret. Quo renuente, rogat, ut, si conuiuium eius uti non velit, saltem vel *poculum* hauriat, ne ieiunus a regali domo discedat. Quo exspectante, ac-

A 4

cepto

*) Hist. VIII, 51. p. 458. *Formula* ap. DU FRESNE Glossar. T. III. p. 634. est *fella minor*, vulnus ad slictum absolute letale, hinc ob haemorrhagiam internam subita mors.

**) Ibid. c. 31. p. 439. Toxicum fuit e familia venenorum acrium, cum inter bibendum sentiretur, *dolor validus pectoris*, *quasi incideretur*, arsenicum album suspicari iubet, voc. *excaecatus* significat idem, quod amblyopia correptus, ex sympathia ventriculi scilicet, mors praeceps, ab inflammatione ventriculi et gangraena orta, probat veneficium primi gradus, ut METZGERO l. c. §. 209, p. 189. dicitur, i. e. intra diem occidens.

cepto poculo, bibit absinthium cum vino et melle mixtum, vt mos barbarorum habet, sed hic *potus veneno imbutus* erat. Statim autem vt bibit, sensit pectori suo dolorem validum imminere, et quasi si incideretur intrinsecus, exclamat suis dicens. Fugite, o miseri, fugite malum hoc, ne mecum pariter perimamini. Illis quoque non bibentibus, sed festinantibus abire, ille protinus *excaecatus*, ascensoque equo, in tertio ab hoc loco stadio cecidit et mortuus est.

VENNOCVS *) Britto — tantae se abstinentiae dedicauit, vt indumento de pellibus tantum vteretur, cibum de herbis agrestibus incoctis fumeret, vini vero vas tantum ad os poneret, quod magis putaretur libare osculo, quam haurire. Sed cum eidem deuotorum largitas frequenter exhiberet vasa hoc plena liquore, didicit, quod peius est, extra modum haurire et in tantum dissolui potione, vt plerumque ebrius cerneretur. Vnde factum est, vt, inualecente *temulentia*, tempore procedente a *daemonio* correptus per energiam vexaretur in tantum, vt, accepto cultro, vel quodcunque genus teli, vel lapidem

*) Hist. VIII. 34. p. 444. Perit *mania*, et memorant medici talem post laborem et spiritus vini potum (Ephem. Nat. Cur. Vol. II. Obs. 39. p. 127.) a vini abusu (Act. N. C. Dec. 3. Cent. 3. p. 225.) letalem, vbi sine febre est.

dem aut fustem potuisset adripere, post homines *insano furore*, vnde necessitas exegit, vt catenis vinctus custodiretur in cellula, in hac quoque damnatione per duorum annorum spatia debacchans spiritum exhalauit.

BADEGISILVS *) — epulum ciuibus cum immensa laetitia praeparasset, a *febre* correptus annum, quem coeperat, morte imminente finiuit. — Nam (relicta defuncti coniux) saepe viris omnia *pudenda* **) cum ipsis ventris pellibus *incidit*, feminis secretiora corporis loca laminis candentibus perussit, et multa alia inique gessit. —

Adueniente ***) mense quinto, quo prata secari solent, pratum sanctimonialum, quod termino prati sui adhaerebat, peruadit. In quo statim vt falcem misit, *febre* correptus die tertia spiritum exhalauit. —

A 5

Graui-

*) Hist. VIII, 39. p. 448. Febris apoplectica, cum episcopus esset ad iram pronior, exstimulatus a coniuge.

**) Haec iratissimae et furiosissimae feminae exempla abunde docent barbariem seculi. *Ventris pelles* sunt sine dubio integumenta abdominis per lubricitatem et iram scissa.

***) Hist. VIII. 40. p. 449. PELAGIVS, homo nequam, non ex *virtute b. Mariae*, vt GREGORIO videtur, sed ab communi febre periit, post exaestuationem, solis impetum et refrigerationem oriri solita.

Grauius *) tunc *morbus dysentericus* apud Metensem saeuiebat urbem. His diebus — VULIULFUM, ciuem Pictauum, plenum *febre*, hoc morbo laborantem in via offendimus, id est, ad Remensem urbem, de qua profectus *valde exinanitus* — defunctus est, puer vero, qui et ipse ab hoc languore tenebatur, obiit. —

ATHALOCVS **) — commotus *felle*, ingressus in cellulam suam, inclinato super lectulum capite, nequam spiritum exhalavit. —

NAMATIUS ***) episcopus dum — ibidem moraretur, *pustulae malae ei tres* oriuntur *in capite*. Ex hoc valde confectus taedio — spiritum exhalauit.

Tunc ****) ferebatur Massilia a *lue inguinaria* valde vastari, et hunc morbum usque ad Lugdunensem vicum, Octauum nomine,

*) Hist. IX. 12. p. 472. Dysenteriam cum et sine febre narrant observatores, et solet crebra ventris exinanitione vires prostertere.

**) Hist. IX. 15. p. 475. Post iram correptus apoplexia periit.

***) Hist. IX. 18. p. 478. Ortae sunt pustulae, receptis villis, quas Britanni praedando ante occupauerant, videntur ergo fuisse malignae siue pestilenciales, dum ver praecessisset pluuiosum.

****) Hist. IX. 21. p. 489. 490. *Lues inguinaria* i. e. *pestis cum bubone pestilentiali*.

mine, fuisse celeriter propalatum. — Celebre a fidelibus ferebatur, quod mulier quaedam, cuius filius *quartano typo* *) grauabatur, et in strato anxius decubabat, accessit inter turbas populi usque ad tergum regis, abruptisque clam regalis indumenti fimbriis, in aquam posuit, filioque bibendum dedit, statimque restincta febre sanatus est. — Massiliensis vrbs, contagio pessimo aegrotata, quanta sustinerit, altius replicari placuit. — Interea naus ab Hispania una cum negotio solito ad portum eius adpulsata est, quae huius morbi *fomitent* **) secum nequiter deferebat. De qua cum multi ciuium diuersa mercarentur, una confestim domus, in qua VIII. animae erant, hoc contagio interfectis habitatoribus relicta est vacua. Nec statim hoc incendium luis per domos spargitur totas, sed interrupto certo temporis spatio, ac velut in segetem flamma accensa, urbem totam morbi incendio conflagrauit. — Cessante vero hac plaga mensibus duobus, cum iam populus securus redisset ad urbem, iterum succedente morbo, qui redierant, sunt defuncti. Sed et multis vicibus deinceps ab hoc interitu grauata est. —

AGE-

*) *Quartano typo* i. e. febre quartana, sanatio ex aqua tali nulla possibilis, reges per miraculum curare aegros nequeunt.

**) Haec adferendi contagii per naues et merces olim crebrior, iam propter maiorem magistratus prouidentiam rarior, nec infrequens pestis quies velutique ex improviso et per spatia redintegratio.

AGERICVS *) — cum ex illo diuturna amaritudinis *felle* grauiter aegrotaret, — vel etiam abdita amaritudine — his accensus caussis, fellis amaritudine adgrauatus, et maxime inedia consumtus diem obiit. —

AMALO **) dux — in amorem puellulae cuiusdam ingenuae ruit. Et, facta nocte, crapulatus a vino misit pueros, vt detrahentes puellulam eam thoro eius adscirent. Illa quoque repugnante, et violenter in eius mansionem deducta, dum eam alapis caedunt, *sanguinis vnda ex narium meatibus* decurrente perfunditur. —

Grauitur ***) tunc THEODOBERTVS filius (CHILDEBERTI) *gulae adflictus* tumore laborauit, sed conualuit. —

Erat ****) apud urbem Sueffionas his diebus DROCTIGISILVS, qui propter nimiam, vt

*) Hist. IX, 27. p. 491. Ab ira orta febris biliosa, haec redintegrata ab noua ira mortem accersuit. *Inedia* s. fastidium commune huius febris signum est. *Fel amaritudinis* i. e. ira vehemens.

**) Hist. IX, 27. p. 494. *Sanguinis vnda ex naribus decurrens* i. e. haemorrhagia narium.

***) Hist. IX, 29. p. 496. Sub *die festo paschae*, quo aegrotare coepit, solet esse constitutio catarrhalis, ergo *gulae tumor* fuit *angina catarrhalis*.

****) Hist. IX, 37. p. 507. Solent ebriosi primum fieri stupidi, deinde amentes, denique in paresin vel apoplexiam incidere.

vt ferunt, *potationem*, quarto instante anno *sensum perdiderat*. Adferebant enim multi ciuium, quod hoc ei maleficiis accessisset per emissionem archidiaconi, quem ab honore repulerat, in tantum, vt intra muros vrbis hanc *amentiam* magis haberet. Si vero de ciuitate fuisset egressus, agebat commodius. — Et licet esset *vorax cibi ac potator vini* extra modum, quam sacerdotalem cautelam decet, tamen nullum de eo adulterium quispiam est locutus. —

Anno quinto decimo *) CHILDEPERTI regis diaconus noster ab vrbe Roma — veniens sic retulit, quod anno superiore mense nono tanta *inundatione* Tyberis fluuius urbem Romam obtexit, vt aedes antiquae diruerentur. — Multitudo etiam serpentium cum magno dracone in modum trabis validae per huius fluuii alueum in mare descendit. Sed suffocatae bestiae inter falsos maris turbidi fluctus littori eiectae sunt. Subsecuta est de vestigio *clades*, quam *inguinariam* vocant. Nam medio mense XI. adueniens primum omnium — PELAGIVM papam perculit. Quo defuncto, magna strages populi de

*) Hist. X, 1. p. 529., i. e. anno 590, *clades inguinaria* i. e. pestis, quam ortam post inundationem fluuiorum et pluuiam crebram historici et medici narrant. GREGORIUS bene exprimit morbi naturam. *Nec languor, inquit p. 531. mortem praecurrit, sed languoris moras mors praecurrit.*

de hoc morbo facta est. — Cum in hoc restaret, ut benediceretur (GREGORIUS), et lues populum deuastaret, verbum ad plebem pro agenda poenitentia in hunc modum exorsus est. —

Morbus *) etiam *dysenteriae* grauius exercitum adfliciebat, eo, quod aeres incongrui insuetique hominibus essent, ex quo plerique interierunt. Commoto autem vento et data pluuia, cum paulisper refrigerescere aer coepit, in infirmitate salubritatem contulit, — infirmatus aerum intemperantia exercitus ac *fame* attritus redire ad propria destinauit. — Et sic regredientes ita *fame* *consciebantur*, ut prius et arma, et vestimenta ad coemendum victum demerent, quam locum genitalem contingerent.

Qui abbas **) ruens super lapidem, *confractis ossibus* et *crate pectoris*, *sanguinem cum felle* disrupto euomens spiritum exhalauit.

*) Hist. X, 3. p. 557. Solet fieri dysenteria ab aere prauo et pluuio, augeri et citari ab aquis stagnantibus, (erat vero et in proximo stagnum) insensibilissima militibus esse, de quo vid. PRINGLE *Feldkrankheit*. p. 2. seq. fames ab inopia vires consumere, hinc clades militum crebra. Cui non dicta et audita est similis exercitus Prussici miseria in Campania gallica ob coeli inclementiam et Francorum malitiam?

**) Hist. X, 14, p. 557. Haemoptysis letalis ex fractura *ossium* i. e. costarum, et *cratis pectoris* i. e. ossis sterni, *sanguis cum felle disrupto* indicat etiam hepar affectum fuisse.

vīt. Erat enim et vino deditus, et in adulterio dissolutus.

At illa (abbatissa *) tumultum sentiens venientium — se deportari poposcit. Gravabatur enim *dolore humoris podagrici*. — Adfuit CHRODIELDIS multa in abbatissam iactans conuicia cum criminibus, adferens eam virum habere in monasterio, qui indutus vestimenta muliebria pro femina haberetur, cum esset vir manifestissime declaratus, atque ipsi abbatissae famularetur assidue, indicans cum digito, en ipsum. Qui **) cum in veste muliebri coram omnibus adstitisset, dixit se *nullum opus posse virile agere*, ideoque sibi hoc indumentum aptasse. — Quae enim sanctitas in hac abbatissa versatur quae viros *eunuchos* facit? — Cum haec nomen pueri eunuchi protulisset, adfuit REOVALIS archiater dicens: Puer iste paruulus cum esset et infirmaretur in femore, desperatus coepit haberi. — At ille, me vocato, iussit, ut, si possim aliquid, adiuuarem. Tunc ego, sicut quondam apud urbem Constantinopolitanam medicos agere conspexeram, *incisis testiculis*, puerum sanum genitrici moestae restitui. —

SVN-

*) Hist. X, 15. p. 558. seq. De podagra per se constat.

**) Ib. c. 15. p. 561. Castratus erat puer, ut ex sequentibus patet, ab REOVALI archiatro ad tollendam femoris infirmitatem, idque Constantinopoli a medicis fieri medicus scribit. Sed iterum quaeri possit, num et quatenus castratio conferre possit?

SVNNIGISILVS *) iterum tormentis addicitur, ac quotidie virgis lorisque caeditur, et *computrescentibus vulneribus*, cum primum decurrente pure coepissent ipsa vulnera claudi, iterum renouabantur ad poenam. —

Cumque rex **), auditis eius (CHILDERICI) improbitatibus, iussisset eum interfici, quadam nocte ita *crapulatus est vino*, vt ab eo *suffocatus* mortuus in strato suo reperiretur.

Terrae ***) motus factus est magnus — sol eclipsim pertulit — pluuiæ validæ, tonitrua in autumnno grauiæ, aquæ autem nimium inualuerunt. Viuariensem Auennicamque urbem grauitè *lues inguinaria* deuastauit. — At in Galliis Massiliensem prouinciā *morbus* sæpe *nominatus* inuasit, Andegauos, Namneticos atque Coenomannicos *valida fames* obpressit. — Quidam — dum saltus siluarum ingressus ligna caederet, — *muscarum* eum circumfedit examen, qua de causa per biennium *amens* est habitus.

ARTE-

*) Hist. X, 19. p. 569. En prima origo, certe similitudo poenæ militaris, quæ etiamnum malos equites et desertores manet.

**) Hist. X, 22. p. 575. Apoplecticis ebriosorum more obiit.

***) Hist. X, 23. p. 576. et c. 25. p. 578. seq. Breuiter hæc repetiit CARDILUC. l. c. p. 68. seq. Sed medicæ ac historice docuit Cl. SPRENGEL *Beyträge zur Geschichte d. Medic.* B. I. St. I. n. 3. S. 42. f. quid quantumque inundatio et motus terræ valeant ad aeris puritatem inficiendam et pestem inducendam. Pestis et fames fere coniunguntur, *Amentia* sine dubio debetur terrori.

ARTEDIUS *) — aegrotare coepit ac *dy-*
senteriae morbo grauari — moxque beatus
 vir spiritum tradidit. — Post celebratum fu-
 nus mulier quaedam *ricu patulo sine vocis*
officio **) ad eius accessit tumulum. Quo
 osculis delibato, elocutionis meruit recipere
 beneficium. Hoc anno mense secundo tam
 in Turonico, quam in Namnetico *grauis po-*
pulum lues ***) adtriuit, ita, vt modi-
 co quisquis aegrotus *capitis dolore* pulsa-
 tus animam funderet. — Siccitas immensa
 fuit, quae omne pabulum herbarum auertit,
 vnde factum est, vt *grauis morbus in pecori-*
bas ac iumentis ****) inualefcens parum, vnde
 fumeretur origo, relinqueret. — Non modo
 enim in domesticis, verum etiam in ipsis fe-
 rarum

*) Hist. X, 29. 30. p. 588.

**) An luxatio maxillae inferioris, ab osculis agita-
 tio et restitutio? Ita videtur.

***) *Lues grauis* i. e. epidemicus morbus, sed quae
 fuerit ista lues cum dolore capitis sociata subito-
 que internecina, non satis liquet. An *cephalitis*
Aegyptiaca? v. SAVVAGES Nosolog. Method. T. I.
 p. 484. Certe haec insignis modico capitis dolore
 est, et aliquando non minorem stragem facit, quam
 si esset pestilentia.

****) Hanc pecorum luem etiam memorasse videtur
 CARDILVC. l. c. p. 71. causae vero communes sunt,
 etiamnum infensae pecoribus. PAVLET (*Beyträge*
zu einer Geschichte d. Viehseuchen p. 47. seq.) re-
 censet eam, quae a. 894. a siccitate nimia et per
 sex menses continua saeuit, iumentis, ouibus et
 suis noxia, recenset etiam, quae ab aere hu-
 mido fit.

rarum immitium generibus *haec lues* grassata est. Nam per saltus siluarum multitudo cervorum et reliquorum animantium prostrata per inuia nacta est. Foenum ab infusione pluuiarum et inundatione omnium periit, segetes exiguae, vineae vero profusae fuerunt, quercuum fructus ostensi effectum non obtinuerunt. —

Postquam episcopus ordinatus est (GVNTHARIUS *) *vin*o deditus pene *stolidus* apparuit, quae res eum in tantum *amentem* faciebat, ut conuiuas, quos bene nouerat, nequiret agnoscere, saepius tamen eos conuiciis agebat et impropriis.

*) Hist. X, 31. p. 597. Amentia vinosa s. clericalis scilicet.

II.

REGINO *).

Eo tempore (a. 517. **) fuit aquae diluvium in finibus Venetiarum et Liguriaie seu in ceteris regionibus Italiae, quale post Noe tempus creditur non fuisse. Sed secuta est statim *pestis inguinaria*, quae tanta strage populum devastavit, ut de inaeestimabili multitudine pauci remanerent. —

D 2

CHIL-

*) *Reginonis monachi Prumiensis Annales non tam de Augustorum vitis, quam aliorum Germanorum gestis et docte et compendiose differentes, ante sexingentos fere annos editi.* (ab Sebastiano de Rothenhan, Franco Germanico, equite aurato et iureconsulto). In calce. *Chronicorum siue Annalium Reginonis Prumiensis coenobii Abbatis a Christi natiuitate vsque ad Ottonem secundum finis. Moguntiae in aedibus. Joannis Schoeffer mense Augusto. Anno M. D. XXI. f. recus. tertio in Struvii Rer. Germanic. Scriptor. T. I. p. 2. seq. Vixit vero Regino sub Ludovico III. et Arnolpho imperatoribus, circa a. 885. haec memorans p. 42. a. Hugo nouissime temporibus Zumdibolchi regis (hic p. 47. b. mortuus est a. 894.) in Prumia monasterio manu mea attonsus est. Eram enim tunc temporis in eodem loco dominici ouilis, quamvis non idoneus, tamen custos. Secundum Tritheimium (De Viris ill. Ord. S. Benedicti c. 54. et De Script. Eccles. c. 295.) claruit a. 900.*

**) *Chronic. L. I. p. 8. a. Increbuit sub hoc tempore pestis inguinaria, neque fere desit. Causa frequentissima fuit inundatio, ut recte demonstravit Cl. Sprengel Beiträge zur Geschichte d. Medic. I. B. I. St. S. 10.*

CHILDEBERTVS *), iterato in Italiam exercitu Francorum, cum XX. ducibus ad bellandum Langobardorum aciem direxit. Qui per tres menses Italiam peruagantes plurima castra deposuerunt, et innumerabilem multitudinem captiuorum inde abduxerunt, regem autem OTHARIVM habere non potuerunt, qui intra Ticinensem urbem se continuerat exercitus. Quia tempus aestiuum erat, propter inconstueti aeris incommoditatem *dysenteriae morbo* grauitur fatigabatur, et ob id in patriam redire compellitur. —

His **) temporibus (a. 605.) solis eclipsis facta est V. Non. Maii, moxque subsecuta est grauissima *pestis* tribus mensibus, Julio, Augusto et Septembri. —

His ***) temporibus (a. 655.) Saracenorum gens cum immenso exercitu veniens Constantinopolim circumdedit, ac per continuum triennium obsedit, donec, ciuibus multa

*) Ibid. p. 8. a. Fauet aestas calida, humida et varia dysenteriae, rarior est verna, anno praeterito sub mense Martio Moguntinis obsidione pressis infensissima, militum clade inde ab omni tempore clarissima.

**) Ibid. L. I. p. 10. sq. Cometam nominat CARDILVC. l. c. p. 68. *pestis* haec fuit sine dubio febris putrida biliosa.

***) L. I. p. 12. a. Cf. de his pestibus iterum iterumque recurrentibus PROCOPI. De Bello Persic. II. 22. p. 142.

multa instantia ad deum clamantibus, pluri-
mi eorum fame, frigore, bello pestilentia-
que perirent, ac sic partes obsidionis abscer-
derent. Eorum maxima multitudo tempe-
state in mare periit, intra Constantinopolim
vero tempore obsidionis CCC. millia homi-
num *pestilentia et fame* interiire. —

Eodem *) anno (a. 801.) loca quaedam
circa Rhenum, et in Gallia, et in Germania
terrae motu tremuerunt, et *pestilentia* propter
mollitiem hiberni temporis **) facta est. —
Anno dominicae incarnationis DCCCIII. ter-
rae motus Aquis palatio factus est, et *mor-
talitas* subsecuta est. —

Tanta ***) in ea fuit expeditione (a. 810.)
bouum pestilentia, vt pene nullus tanto exer-
citu superesset, quin omnes vsque ad vnum
D 3 peri-

*) L. II. p. 23. a. et p. 23. b. Post terrae motus aer
solet corrumpi, teste ABDALLATIF, (*Denkwürdigk.
Aegyptens 3. Abschn. S. 335.*) hiems mollis et te-
pida fauet constitutioni pestilentiali, quae CAROLI
exercitum et Galliam afflixit.

**) Paulo infra p. 25. a. dicitur *hiems mollissima et
pestilens*. Accidit vero ista *mortalitas*, cum esset
imperator in Germania super fluuium Sala, in lo-
co, qui dicitur Saltz. An Sultz oppidulum in vi-
cinitate situm, quod Sala nostra alluit?

***) L. II. p. 26. a. Recruduit sine dubio ab aeris
siccitate nimia pabulorumque inopia, et in ipsa
Germania CAROLI exercitum ita attriuit, vt ab ex-
peditione abstinere cogeretur.

perirent, et non solum ibi, sed etiam per omne imperium huius generis animalia perierunt. —

Ebrietatibus enim et comessationibus die noctuque vacans (PIPPINVS *), ad extremum mente captus, in *maniacam* incidit *passionem*, et praesentem vitam (a. 853.) cum dedecore amisit. —

Inter haec **) exercitus LOTHARII graui *peste* (a. 867.) fatigatur, ex infueto quippe calore

*) L. II, p. 28. b. Solent varia delirii genera manere vino et spiritibus vini deuotos, inprimis pessima et insanabilis mania.

**) L. II, p. 33. a. Praegressa est multiplex terrae vastatio, caedibus, rapinis, incendiis clara, iter citatum, vt fratri succurreret, insecuta praecalidum aerem dysenteria epidemica. *Pestis* enim hic nihil aliud significare potest, quam morbum epidemicum, et apud GOBELINVM PERSONAM (*Meibom. Script. Rer. Germ. T. I. p. 286.*) chorea S. Viti epidemica a. 1374. dicitur *miranda et inaudita pestis*, interdum ponitur pro *quauis miseria publica, fame*, (v. DV FRESNE Glossar. T. V. p. 270.) et apud REGINON. p. 36. b. *pestis perniciofa* pro infortunio ciuitatis, *clienteria* i. e. *lienteria*, quae sine dubio excepit dysenteriam, cum idem nuperrime eueniret exercitui Prussico in Gallia. v. Hist. med. prat. du flux dyssenterique appellée Courrée prussienne par J. P. Harmond Montgarny, à Verdun 1793. *araneorum morsus* i. e. *tarantularum ictus*, cum aduersus Saracenos pugnaretur in Italia. De hoc phalangio v. BAGLIVI *Opp.* p. 605. seq. ed. Lugd. et GRVBE De ictu Tarantulae et vi musices in eius curatione coniecturae phys. med. Franc. 1679. notas

calore et intemperie aeris dissolutus, *dysenteriae* vel *clenteriae* morbo corripitur, ex qua plaga innumerabilis multitudo extincta est. Plurimi etiam *aranearum morsibus* perierunt. —

CAROLVS (a. 870. *) cum a partibus orientis veniens Ribuariorum terminos intrasset, in quandam regiam villam, nomine Flamersheim, ad hospitium diuertit, cumque solarium domus conscendisset, stipatus obsequentium multitudine, repente ipsum solarium, quod nimia venustate **) et putredine resolutum fuerat, trabibus fractis corruit, et inter ruinas eius rex grauiter attritus est, ita, vt duae *costae* eius a sua compage *disiungerentur*. Et cum omnes accurrissent, eumque perisse arbitrarentur, ipse a loco, in quo ceciderat, surgens suis se repraesentavit, asserens se nihil mali passum, et vltra, quam credi potest, dissimulato languore, sequenti die contra fratrem ad Marsana proficiscitur. Tanta huius principis duritia,

D 4

tanta

tas muscas scripsit Cl. WÜNSCH Diff. de auris human. proprietat. et vitiis, p. 37. sq. fraudes detexit tarantismi BÜSCHING *Gedank. u. gesammlete Nachricht. von der Tarantel*, Berl. 1772. dubius haeret Cl. PLENCK Toxicolog. p. 47. varias species memorat BOISSIER DE SAVVAGES Nosolog. method. T. II. p. 229.

*) L. II. p. 35. b. Vera fractura costarum extrinsecus facta, hinc sine periculo. Alias non licuisset iter suscipere.

**) *Venustate* leg. *vetustate*.

tanta animositas fuit, vt, cum etiam fragor fractarum costarum ad inuicem collidentium a nonnullis audiretur, nemo tamen propter hoc audierit eum suspirium trahentem vel gemitum emittentem. —

Anno *) dominicae incarnationis DCCCLXXIII. *locustarum* inaeſtimabilis multitudo menſe Auguſto ab oriente veniens totam pene peruaſtauit Galliam, quae maiores erant, quam ceterae locustae, habebantque ſena alarum remigia, et mirum dictu eſt, vt caſtrorum acies, diſtinctis ordinibus per aera ferebantur, vel terrae incumbentes caſtra metiebantur. Duces cum paucis exercitum itinere vnius diei praeibant, quaſi loca apta multitudini prouiſuri. Circa horam nonam, vbi duces pridie venerant, inſidebant, nec a loco occupato mouebantur, quouſque ſol ſuum repraeſentaret ortum. Tunc per turmas ſuas proficiſcebantur, vt in paruis animalibus diſciplinam militarem cerneret, ſegetibus veſcebantur, quae ab eis ita depaſtae ſunt, vt veluti immani tempeſtate conſumtae viderentur, ſpatium diurni itineris quatuor aut quinque milliaribus extendebatur.

Per.

*) Lib. II. p. 36. b. *Gryllus Locuſta migratorius* LINN. de quo v. GÖEZE *Nützlich. Allerley* 3. B. n. 19. S. 101. Putreſcentium locuſtarum multitudo et aerem inſicere, et peſtem gignere poſſe inter omnes conſtat.

Peruenerunt autem usque ad mare Britannicum superficiem terrae comperientes, in quo, deo volente, violento ventorum flatu impulsae atque in profundum asportatae demersae sunt. Aestu vero atque refusione oceani reiectae littora *maritima* repleuerunt, tantaque congeries facta est, ut ad instar montium cumulatae coaceruarentur. Ex earum foetore ac putredine aer corruptus diram *pestem* finitimis generauit, ex qua multi perierunt. —

Per id tempus (a. 874. *) CAROLVS Ada-
gauensem obsidebat urbem. — Exercitus im-
mensae multitudinis cum longae *obsidionis*
taedio, *fame* et graui *pestilentiae* morbo at-
tereretur, cernentes Britones urbem inex-
pugnabilem, conati sunt fluuium (Medanam)
a suo alueo deriuare, vt, exsiccato naturali
meatu, naues Nortmanorum inuadere pos-
sent. —

Anno dominicae incarnationis DCCCLXXVII.
CAROLVS senior **) Romam secundo pro-
fectus

*) Lib. II. p. 36. b. Pestem et famem in obsidione Bredana memorat Hvgo, p. 59. 60. 81. Derivationem fluuii varie ausi sunt imperatores. Sic, teste LAVRENTIO DE MONACIS p. 58. *Ansedisus, Paduae potestas, iussit claudi omnes meatus aquarum, ut nauigia remanerent in sicco.*

**) Chronic. L. II. p. 39. seq. *Poculum mortis* i. e. venenum potui datum, cita putredo coniecturam confirmare videtur, sed ipse CAROLVS quidem per quatuor annos febribus correptus, EGINHARDO aucto-

sectus est. — Sed priusquam Alpium prae-
 eminentia iuga angustaque itinera attingeret,
 aegritudine pulsatur, quam protinus mors
 subsecuta est, finem vitae imposuit. Est au-
 tem fama, quod a quodam Judaeo, qui vo-
 cabatur SEDECHIAS, *poculum mortis* ei pro-
 pinatum sit, qui ei familiarius adhaerebat,
 eo, quod in medendis corporum passionibus
 singularem experientiam habere diceretur.
 Porro hic sicarius plane erat, et magicis
 praestigiis incantationibusque mentes homi-
 num deludebat. Obiit vero pridie Non.
 Octobris. Corpus eius leuatum est in fere-
 tro, a suis extra Italiam deportatur. Sed
 quia

auctore, (De Vita Car. c. 22. p. 106. ed. Schmink,) *plura arbitratus suo, quam medicorum consilio faciebat*, hinc odio tribui potest, in quo Judaei apud Christianos et clericos erant. In archiatri eius SEDECHIAS non inuenitur apud KOELERVM, (Diff. epist. Primus inter Germanos artis salutaris peritia celebris *Wintarus* p. 11.) neque apud MATTHIAE (Conspect. Hist. Medicor. chronolog. p. 39) habuit tamen binos Judaeos prae ceteri claros, FARRAGATHVM et BVHAHYLYHA BINGEZA. Judaei vel ipsum SALOMONEM (*Arpe* De Prodigios. Nat. et Art. Operib. Talisman. et Amuleta dictis p. 56.) incantamentis clarissimum fuisse voluerunt, etiamnum arcana cabalae affectant, hinc exosi christianis et legibus coerciti, hinc inuectivae plurimae, v. Dels Christ. Trewmundts Gewissenloser Juden — Doctor, Freyb. 1698. Etiam de peste magna a. 1548. quam egregie scripsit GUIDO DE CAVLIACO Chirurg. Tract. II. Doctr. II. c. 4. p. 113. ed. Lugd. cf. *Leoviti* De Coniunct. super. planet. p. 20.) Judaei incusabantur, culpa liberati nuperrime a Cl. SPRENGEL l. c. p. 101. sq.

quia foetor intolerabilis ex putredine cadaueris baiulantes grauabat, compulit illud terrae mandare. —

Bonna *) castello praeclara, synodus (a. 942.) a viginti duobus episcopis habetur, Treueris basilica Sancti MAXIMINI dedicatur. Sidus simile cometae per XIII. noctes visum et immensa *mortalitas bouum* secuta est. —

Ea tempestate (a. 956. **) grauis per omnes regni partes *pestilentia* grassabatur, quae innumeram populi multitudinem passim exstinxit, ex qua ROTBERTVS archiepiscopus Treuerensis et HADAMARVS, abbas Fuldensis, obierunt. —

Imperator (a. 964. ***) ab vrbe romana reuertitur, et infeliciore, quam sperauerat, omine in redeundo fruitur. Nam tanta exercitum

*) Chronic. L. II. p. 53. a. Quae sequuntur, debentur cuidam continuatori. Eadem pestis bouum etiam in Gallia a. 941. et 942. teste FROISSARDO, saeuit, ita, vt fere communem stragem faceret. Neque male PAVLET (*Beyträge zu einer Geschichte der Viehseuchen, nebst deren Behandlung u. Cur — übers. v. RUMPELT, 1. B. S. 49. f.*) memorat eam viciis Galliam et Germaniam deuastasse, vtramque prae ceteris obnoxiam esse lui, hanc crebrius boues afficere, minus reliqua armenta, pestem bouum fere ab oriente fieri rel.

**) Chronic. L. II. p. 55. a.

***) Chronic. L. II. p. 56. b. Febris putrida castrensis, forte biliosa putrida, cum sub autumno cessaret.

citum eius *pestis et mortalitas* inuasit, ut vix vel sanus quis a mane usque ad vesperam, vel a vespera usque mane se victurum speraverit. Ex qua pestilentia obierunt HENRICVS, archiepiscopus Treuerensis, et GERRICVS, abbas Vuirzburgensis, et GODEFRIDVS, dux Lothariensis, aliorumque innumera multitudo tam nobilium, quam ignobilium. —

III.

JACOBVS ANGELI DE VLMA *).

Istis **) positis, nota tres in aere dispositiones, quarum ego sum memor, quod non est

*) *Tractatus de cometis.* — In calce: *Compilatus est iste tractatus et completus per Jacobum angeli de vlma magistrum in artibus ac licentiatum in medicinis philosophicum illustris principis, principis ducis Leupoldi ducis austriacae.* f. l. et a. et pag. octonis. Auctor vixit usque ad finem seculi XV. Scribit enim mortem ducis a. 1384. mense Sept. se a. 1382. Parisiis fuisse, meminuit a. 1401. Potiora momenta retulisse iuuat.

**) Capitul. 7. Magnam astrorum vim in corpus humanum et reipublicae statum esse olim creditum est, deinde in vtramque partem disputatum, nuperrime coeptum cum spiritibus familiaribus rem habere, supernaturalia credere, ut certa et fixa, hinc etiam cometis et stellarum coetibus auctoritas sua restituta. De his equidem prognosticis non curo, vid. auctores. De Coniunct. magn. nsign. superior. planetar. solis defect. et cometis, auct. Cypr. Leovitio, Marb. 1618. Andr. Libavii Decla-

est diu, quod vna post aliam successit per ambitum nostrae terrae, puta in Sueuia. Prima fuit anno domini M. CCC. 99. aut in vigilia, aut in die conuersionis sancti PAVLI de nocte, dum fierent tenebrae satis post occasum solis, et iam nemo sine lumine vidisset, in domibus venit vna vniuersalis lux in aere et vniformis more, sicut fiunt coruscationes, sed diutius mansit, ita, quod visibilia in posterioribus partibus domorum apparuerunt. Ista lux non fuit ab aliqua stella, nec a luna, nec a sole, nec a reflexione alicuius luminis, vt manifestum est, sed a flamma quadam cuiusdam vniformis exalationis per totum visibilem orisuntem sperae *) simul ignitae et flamma lucidam faciente. Secunda **) dispositio in aere fuit visa (credo) anno domini quadragesimo circa autumpnum. Tunc venit per aerem vna flamma longa ad longitudinem lanceae, habens caput quasi sicut vitulus, et tendebat continue strictius vsque versus caudam, et venit ab occidente versus orientem, satis morose transiens

Declamatio de cometa, Amst. 1665. Tract. phys. astron. hist. de cometarum essentia et general. speciebus. aut. *Dav. Christiani*, Giesl. 1653.

*) *Orisuntem* i. e. horisontem, *sperae* i. e. sphaerae.

**) Priorem nec CYPR. LEOVITIVS (l. c. p. 22.) nec Cardiluc. (l. c. p. 108.) nec CHRISTIANI ib. p. 81. memorant, magis, quae a. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1406. 1407. apparuerunt, *pestem fatalem* inde secutam esse omnes contendunt.

liens per aerem, et in pinaculo vnius domus euauit, me vidente, nec habuit altitudinem vnius turris, et tales similes ignes in crepusculo vespertino in diuersis locis eadem hora per totam Sueuiam apparuit. Tertia dispositio anno praeterito, scilicet quadringesimo primo circa Aprilem, statim in principio venerunt tonitrua et coruscationes, durauerunt per omnes menses vsque ad finem Augusti, quod non est aliquis, qui fuerit memor de tot et multis tempestatibus, terrae nascentia frumenta, fructus et vineas *) destruentibus, imo quasi quilibet die grandinea tempestas hic vel in conuicinis dampna non modica intulit campo et agris. Istae enim dispositiones praesentem cometam figurabant, et multiplicatas exalationes **) eleuari de terra continue certissime demonstrabant. Ex quo sequitur, quod causae cometae materiales a prouincia nostra et partibus conuicinis se multum leuauerunt ad aera. —

Vnde ***) tales prouinciae et talia regna haberent super his sibi effectibus prouideri. — Hic cometa, qui dicitur *tenaculum*, significat

*) Aeris prauitatem inde ortam, morbos pestilentiales natos refert et multis exemplis probat SPRENGEL l. cit. p. 41. seq.

**) *Exalationes* i. exhalationes, ab his corruptus aer, hinc pestililitas.

***) Capit. 8.

cat penuriam, non tamen excedenter, neque famem simpliciter. — Et si *pertica*, tunc dicit (GVIDO BONATVS DE FORLIVIS *) ibidem, quod significet siccitatem atque aquarum paucitatem et paucitatem frumentorum. — Et alii dicunt, quod si fuerit in ariete cometa, — erit caedes hominum in occidente, et significat niues, et aquarum inundationes, et dampnum in multis *animalibus*, et praecipue *paruis* **).

Et ***) fiunt tunc magna *karistia* ****), et tunc rex castellae expulit Sarracenos de Hispania. — Et mortuus est comes Subaudiae, et ipse dux anno domini M. CCC. 84. de mense Septembris mortuus est et multi nobiles viri ibidem (in Appulia), *peste*, *fame* et *karistia* perierunt, et factum est de exercito isto, ac si nunquam fuisset excogitatus. — Et post duos menses vix praedictus KAROLVS, rex Vngariae, per suos aemulos et infidiatores fuerat impie per *saeva sui capitis vulnera* †) cruci-

*) *Tract. Reuelationum*, sed infra c. 9. scribitur rectius *de reuolutionibus*.

**) Humidum aerem pestem animantium procreasse multis exemplis comprobatum iuit PAVLET l. cit. p. 47.

***) Cap. 9. Inest recensio euentuum politicorum ab cometis.

****) *Karistia*, *caristia* i. e. annonae caritas. Haec fere praecedit, sequitur pestis.

†) i. e. per vulnera absolute letalia, *crucidatus* pro trucidatus, *astre* pro astra.

crucidatus. — Non*) enim astraе, nec come-
tae nos torquent, sed puncta, quae facimus
numero carentia, tristitias, moerores, *mor-
tes, morbos, famem, guerras* et alia impe-
dimenta quam plurima super nos euocant et
dolores. —

III.

NICOLAVS SMEREGIVS **).

Qui D. D. EXCELINVS et ALBRICVS domi-
nauerunt vsque ad annum MCLiX. fa-
ciendo et fieri faciendo omnia mala de mun-
do, interficiendo homines, et mulieres, et
pueros, et faciendo *incidi nasos* ***), et *ma-
millas mulierum*, et damicellis, et potius
amicis suis, quam inimicis. —

Et

*) Capit. 10. *guerras* i. bella, ab Gall. *la guerre*.
Scribitur etiam *werra*, haec vero mala ita inter se
cohaerent, vt alterum sine altero esse nequeat.

**) *Nicolai Smeregii Notarii Vicentini de Burgo Be-
rik Chronicon ab anno MCC. vsque ad annum
MCCLXXIX. L. B. sunt. van der Aa. f. a. p. 22.*
Mortuus est, vt ad calcem chronici p. 28. scribi-
tur, a. 1279.

***) Talia barbarorum facinora crebrius memorant
historici. *Damicella, Damifella, Damaysella,
Domicella*, secundum DV FRESNE Glossar. p. 190.
T. III. idem est, quod Gall. *Demoiselle*, proprie
vero de filiabus principum, magnatum, baronum
et militum innuptis dicitur, deinde de cano-
nicis secularibus, quas per petulantiam scilicet mu-
tilabant, Francogalli virgis caedebant.

Et *) D. ECCELINVS fuit *vulneratus* de vno piloto *in pede*, et captus, et sui milites pro maiori parte similiter capti, mortui et vulnerati fuerunt. Et D. ECCELINVS fuit ductus ad terram SVNZINI de Cremona, et ibi vixit circa quinque dies, et tandem obiit. Et diabolus habuit animam eius, quia semper fecit mala. —

V.

LAVRENTIVS DE MONACIS **).

Perfidus EZERINVS iterum manus extendit ad carcerandum et occidendum tam in Verona, quam in Marchia vniuersa, implevitque ciuitates et castra multitudine captiuorum,

*) P. 28. *Pilatus, pilotus, pillotus, pilota* i. qui pilum gerit, *pilotum* i. glomus, quo quis laeditur et vulneratur. Moritur ex vulnere per accidens letali, cum, quae laesio inflicta, et quo loco, non scribatur.

**) *Laurentii de Monacis Veneti Senatus a secretis Ezerinus III.* ib. p. 47. et 59. Vixit et scripsit a. 1414. haec vero verba pertinent ad monachum quendam, qui talia litteris consignauit a. 1263. Casus iste persimilis ei est, quem Angli de spelunca nigra memorant, *Perill.* ZIMMERMANN l. *von der Erfahrung* repetiit, persimilis etiam miseris, quas Francogalli, libertatis suae vindices, a tyrannis suis crudelissimis ferre ac subire coguntur, ob frequentiam captiuorum varia morborum genera, febris carcerum et miserrima mors insequi debent, etsi de his sileant nouellae politicae.

rum, quos *fame* horribili affligebat. Prae famis autem et sitis angustia quaelibet immunda miseri comedere, ac vrinam cum auiditate bibere cgebantur. Foetor erat intolerabilis, aer corruptus, calor nimius, et tenebrae ita horribiles, quod captiui vix poterant respicere, et multi his de causis vitam exhalabant. Tantaque erat hominum miserabilium multitudo, quod vnus alium premebat, vt nemo iacere aut sedere posset, corporis vero tanta debilitas, quod super pedes stare non poterant. Ingens erat clamor lugentium et dicentium vae, vae, percussiones manuum horride personabant. Mors ibi summo desiderio quaerebatur, vt finem tantis imponerent malis. In mortis articulo nec testari, nec confiteri sacerdotibus permittebatur. Efferebantur defunctorum corpora, nec permittebantur sepeliri, ni probaretur, quis esset, vel vnde, qui beneficium deberet consequi sepulturae. Custodes carcerum faciebant confici publica instrumenta, vt possent *tyranno* *) omnia sollicitè in-
qui-

*) Talia scelera legens et audiens iuraret, haec de Francogallis nostrae aetatis, de ROBESPIERRE, tyranno, regicida, parricida, ciuicida, dicta et litteris consignata esse. *Mors per famem* ad pristina secula pertinet, *mors per carnifices et globos ignitos et concatenatos* ad turpissimum illum hominem, *titulus proditionis* vtrique communis est, vt, quemcunque vellent, commode fato tradere possent, TALLIEN, occiso

quirenti ostendere numerum viuorum et mortuorum. Postea BONTRAVERSVM, focerum suum, cum filiis suis *crudeli fame* mori fecit in carcere. Omnibus enim, quos hic tyrannus occidere destinauerat, *titulum proditoris* generaliter opponebat. — Victores iubent aperiri carceres, ex quibus exeunt turbae hominum moribundae, matronae nobiles, trepidae puellae et macilentae, nobiles pueri excaecati et castrati. Horum omnium

E 2

con-

occiso principe proditorum, ROBESPIERRE, *cum senatu* carceres aperiri iubet, ut male mulctati cives libertati vindicarentur, *tyranni metu* ne hiscere quidem audentes, illi *manibus et pedibus privati* per EZERINI petulantiam et crudelitatem, Francogalli ciues aliter sentientes vel suspectos tormentis bellicis mutilant vitaeque priuant miserrime. Restant et alia, quae rebus Francogallorum et factis videntur esse accommodatissima. Liceat (p. 59.) verbis historici veteris subscribere. “Cum EZERINVS turbaret terram, concuteret regna, interficeret populos, desolaret ciuitates, nec sibi sufficeret regionem sibi subditam deuastare, sed mitteret quotidie legatos ad excitandas nationes, reges et principes contra romanam ecclesiam eiusque fideles, discurrentesque nuncii sui per prouincias, alii ad curiam potentissimi FEDERICI, alii ad principes Alemaniae ad excitandas seditiones et discordias, alii ad regem Vngariae pro contrahenda amicitia, alii ad fortissimum regem Castellae, cui isle seminator discordiae regnum Italiae promittebat, ut, si fieri posset, totum mundum contra ecclesiam pronocaret. — Erat inuerecundus ad turpia, inhumanus ad humana, in exigenda vindicta superabat crudelitatem tigridis et leonis. Nulla super afflictis mouebatur misericordia, nec mulierum lamentis, nec fletibus puerorum etc.”

conspectus miserabilis prouocabat omnes ad lachrimandum. — Tunc insatiabilis homicida, (EZERINVS) addens afflictionem afflictis, exceptis paucis suorum flagitiorum executoribus, iussit capi omnes Paduanos, quorum numerus ad duodecim millia pertingebat, ipsosque compedibus vinctos includi fecit carceribus, omnesque *fame* et aliis suppliciis miserabiliter mori compulit. Praecepit insuper, quod quilibet eorum, qui fugiens caperetur, *manibus et pedibus priuaretur*. Multique tali poena puniti iacebant prostrati in agris, ad quorum horrendos rugitus et clamores nullus metu tyranni videbatur misericordia commoueri. —

VI.

HERMANNVS CONTRACTVS *).

Maxima *pestis pecudum* (a. 1044. *) et hiems satis dura et niuosa, magnam vinearum partem frigore perdidit, et frugum sterilitas *famem* non modicam effecit. — VI. Idus Febr.

*) *En damus Chronicon diuinum plane opus eruditissimorum autorum repetitum ab ipso mundi initio ad annum usque salutis M. D. XII. Basil. M. D. XXIX. f. p. 200. b. HERMANNVS, gente Sueuus, comes Veringensis, chronographus, obiit 1054.*

**) Saeuiit iam a. 1043. in Anglia, v. Chron. Anglic. ad h. a. Causa potissimum sita erat in frumentorum inopia.

Febr. (a. 1062. *) terrae motus, fulgura et tonitrua facta sunt, *pestilentia* et *mortalitas* subsequuta multa. — Tempore veris (a. 1063.), medio mensis Aprilis, per quatuor dies hiems saeva, ventosa et niuosa, aues et *pecora* frigore extinxit, arborum et vinearum maximam quoque partem perdidit. — Quidam comes de militia Treuirenfi, nomine THEODORICVS, eundem CONRADVM Treuirim tendentem comprehendit, et diu sub custodia maceratum quatuor militibus enecandum commisit. Qui dum eum ter per quoddam praecipitium deiecissent, et nihil sibi, nisi *brachium collidere* **) possent, vnus ex illis poenitentia ductus ab eo veniam impetrauit, alius autem volens eum decollare *maxillam*

E 3

eius

*) Ib. p. 206. a. et 207. a. Solebant maiores siderum et cometarum apparitiones pro signis morborum habere, hinc IOANNES DE BEKA l. De Episcop. Ultraiect. Pontif. scribit. A. 1316. *radiosus cometes apparuit, mortifera pestis inhorruit, et valida fames inualluit.* Et WILHELM HEDA Hist. Episc. Ultraiect. A. 1472. *apparuit cometa, quem secutae sunt fames, pestis et bella continua.* Quantum valeat terrae motus ad aerem corrumpendum, ex historicis comprobatum iuit SPRENGEL, (*Beyträge zur Geschichte d. Medic.* B. I. St. I. S. 41. seq.) cum pestem magnam et vbique terrarum grassantem a. 1348—50. curate describeret.

**) i. e. contusio, deinde mors ineuitabilis ex laesione vasorum, arteriae maxillaris internae et temporalis, item venae iugularis cet. *Impotentia deglutitionis* etiam a causis mere physicis repeti potest, a spasmis, scirrhis, atonia rel.

eius tantum *abscidit*. Et sic ipse deo dignus martyr ad dominum migravit — tres autem milites, mortis illius autores, digna ultio postmodum subsecuta est. Nam vnus eorum *acceptum cibum deglutire* non valens, alii duo manus suas lacerantes —

VII.

MATTHAEVS PALMERIVS *).

JUSTINVS TIBERIVM (a. 576.) in filium adoptauit, et Augustum appellauit, nec multo post *amens* effectus et *pedum dolore* **) grauatus interiit. — Diluuium ingens (a. 586.) et magna tonitrua, et Romae maxima *pestis* ***) secuta est serpentum foetore ad littora proiectorum. — Langobardi Romam obfidentes assiduis imbribus turbinumque tempestatibus deterriti obsidionem dissoluunt, et tanta est aquarum vis subsecuta, vt innume-
rabilis

*) In eadem Chronicor. Collect. p. 100. b. et p. 101. a. Definit a. 1449. PALMERIVS, Florentinus, orator, poeta, historicus, obiit a. 1453.

**) A podagra regressa vel retropulsa et amentia, et mors fieri solent. Inde facta apoplexia (Act. Berol. Dec. 2. Vol. I. p. 31.) sopor, conuulsio aliaque mentis vitia.

***) Similia historici narrant de peste magna a. 1346. v. SPRENGEL l. cit. p. 39. seq. Ab cadauerum putredine aer contaminatur et corrumpitur, hinc crebra pestis vel febris putrida epidemica in iis locis, quibus post proelia diu insepulta iacent hominum equorumque cadauera.

rabilis paene hominum pecudumque multitudo per Italiam, ac maxime Romae, perierit. Cadauerum, sicuti putatur, corruptione *pestis* subsecuta est, in qua PELAGIVS moritur. —

Ticinum *) *pestilentia* primum fere depopulatum, et tandem per annum derelictum est. — GRIMOALDVS, Langobardorum rex, Beneuenti (a. 680.), moritur, ob *venenum malum* **), quod medici adhibuerant ad comprimendam sanguinis e brachio fluentis vim. — *Pestilentia* (a. 683.) ingens Romae et per vicinas ciuitates defaeviit. —

Sol ***) per aliquot dies veluti sanguinem emanans apparuit, et statim repentinae plurimorum *hominum infirmitates mortesque* subsecutae sunt. — *Fames* (a. 946. ****) in Gallia, in qua populi vel inhumano quoque cibo aegre sustentantur. — *Fames et pestis* (a. 1007. †) miserranda fuit pene per orbem. —

E 4

Mon-

*) Ib. p. 105. a. et p. 105. b. Pestem non plene finire, aliquandiu silere iterumque recrudescere, testatur ORRAEVUS Descript. Pest. Iass. et Mosc. p. 195.

**) Solent medici stypticis fluentem sanguinem sistere, sed haec in venenis nullo modo ponenda. Forte vitriolum adhibuerunt, talia vero tunc temporis sunt pro venenis habita. An potius mors ab apoplexia, haemorrhagia temere suppressa?

***) Ib. p. 115. b.

****) Similia infra p. 130. nominat.

†) Ib. p. 118. a.

Monstrum *) feminino sexu in pago Britannico nascitur, quod ad integrum prouectum aetatem ferunt infra vmbilicum vnitum, supra vero geminatum habens hominem. — *Fames* (a. 1062. 63.) ingens et lugubris *pestis*. — VICTOR **), hausto in sacro calice *veneno*, interiit. —

EVLCO (a. 1142. ***), Hierosolymitarum rex, dum leporem insequitur, *casu equi* corruit. — Romam FRIDERICO obsidente, eius exercitus a *pestilentia* pene deletur. — BALDWINVS *lepra* †) infectus uxorem non duxit. —

In

*) Ib. p. 119. a. Plures casus et figuris expressos v. apud SCHENCK. in *Monstrorum Historia*, Frft. 1609. et quam maxime apud ALDROVANDVM et SÖMMERRING. *Abbild. u. Beschreib. einiger Missgeburten*. Maynz 1791. qui et (p. 52. seq.) in origines curatius inquisiuit. Mirum est sexum sequiorem crebrius deformem esse ac nasci. Monstra hominum et pecudum SEBAST. BRANT. (Carin.) etiam cecinit.

**) Ib. p. 121. b. et p. 122. a. et b.

***) Ex PTOLOMAEI LVCENSIS aliorumque fide testatur JOANNES SCHIPHOFER (Chron. Archicomit. Oldenburgens. T. II. p. 155. *Meibom. Script.*) idem accidisse HENRICO DE LVCENBORG Imp. a. 1313. auctore sceleris quodam JACOBINO Ord. Domin. *Communione facta*, inquit, *ipsi imperatori corpus Christi toxicatum porrexit*. Hinc versus: *Ecce calix vitae fert gustum mortis!* Et iterum.

Quomodo sit gestum de Caesare, sit manifestum.
Verum fertur ita, quod quidam, pro Jacobita,
Per virus stravit, missam quando celebrauit.
A Juda credo non venit tanta nigredo.

†) De qua v. HENSLER vom abendländ. Ausätze im Mittelalter, Hamb. 1790.

In pago vallis superioris *) Arni, nomine Tertanio, *monstrum* natum est habens duos pueros vno vmbilico ad inuicem iunctos, cui ab vno latere et genitalia erant membra, et bina quoque pendebant inuvalida crura, ab altero vero latere crus solum exhibat imperfectum, vixitque diebus XXXX. —

Ingens (a. 1348. **) vapor magnitudine horribili boreali mouens regione magno aspicientium terrore per caelum dilabitur. Et quidam scribunt hoc eodem anno quasdam bestiolas multiplicato numero in oriente e caelo cecidisse, quarum corruptio et factor *pestilentiam* intulit. Lugubris (a. 1349.) et miseranda *pestis* pene per orbem, quae in Asia apud Indos incipiens passimque prouin-

E 5

cias

*) Ib. p. 128. b. Talem exprimendum curauit SCHENCK l. cit. p. 57. et p. 68. 69. descripsit DIETRICHUS l. De fratribus Italis ad epigastrium connatis Ratisb. 1749. Plures habemus monstrorum imagines et descriptiones, plures in museis cumulos, sed nemo hactenus inuentus est, qui haec ad physiologiam et pathologiam dextre accommodaret. Nam et in his efformandis naturae sua vis constat, sua lex, sua auctoritas.

**) Ib. p. 130. b. Haec etiam memorat MEZERAY Abregé chronol. de l'hist. de France T. II. p. 107. et OVDEGHEERST Chronique de Flandres ch. 175. p. 297. b. Cometae et pestis infecutae meminit CARDILVC. l. cit. p. 105. plura consignauit SPRENGEL l. cit. p. 51. Pestem fere ab oriente venire, vetus est opinio, eaque experientiae consentanea.

cias irrepens trium annorum spatio vsque Britannos vbique terrarum in omnis gentes defaecuit. Hic annus amplius LX. hominum milia Florentiae intra urbem absumsit, et per agrum cuncta prope deserta dereliquit. —

Florentiae (a. 1401. *) in vacua pene urbe, a qua ciues magno effugerant numero, supra triginta hominum milia absumpsit *lues*. —

In agro **) Piceno ortus infans dentibus sex, facie insolitae magnitudinis. —

Eo tempore (a. 1482. ***) *fames* et *febris pestilens*, homines ad insaniam adigens, ex *vermibus in capite* natis famem illam secuta, multos mortales inuasit atque ademit. —

ALEXANDER ZIZYMI fratrem magni Tarcae, dederat regi CAROLO, sed prius, vt suspicatum est, *venenatum toxico* ****), vnde traditus CAROLO statim moritur. —

VIII.

*) Ib. p. 133. a. *Lues* pro *peste*, quo sensu etiam p. 134. et 146. sumitur.

**) Ib. p. 137. b. Notas et gradus monstrorum, praesertim quoad caput et faciem, egregie expressit SÖMMERRING.

***) Incerti auct. Continuat. p. 150. b. Solet febris pestilens esse cum delirio, *vermium in capite* i. e. pediculorum magna vis creberrime per omnem oris ambitum ambulantium. *Phthiriasis* s. *pedicularis morbus* est. v. Q. SEREN. SAMONIC. De Medicin. c. 5. p. 15. ed. ACKERMANN.

****) Ib. p. 151. b. *Venenatus toxico* i. arsenici liquore.

VIII.

CHRONICON VRSPERGENSE *).

Et, euaginato cultro, voluit eam (BRVNHIL-
DIM) transfigere, sed illa a circum-
stantibus erepta est. Post haec odio nimio
infecta, *portionem venenatam* **) per mini-
stros suos ei direxit, quam ille bibens mor-
tuus est. Talia refert historia Francorum. —

Puellam (ATTILA) quandam valde spe-
ciosam sibi coniunxit. Ob cuius nuptias
profusa exercens conuiuia, dum tantum vi-
ni, quantum antea nunquam in semel, bi-
bisset, dormiensque supinus iaceret, nimia
sanguinis eruptione ***), quod ei *de naribus*
effluere solebat, suffocatus est. — Sequenti
vero

*) *Chronicon Abbatis Vrspergen. a Nino rege Assy-
riorum magno: usque ad Fridericum II. Roma-
norum Imperatorem.* — In calce: *Joannes Miller
sollertia sua Augustiae Vindelicorum imprimi fe-
cit M. D. XV. f.* Extat codex perantiquus in bi-
bliotheca academica. Vixit seculo XII. Ita enim ille:
Mortuo GELASIO II. a. 1119. congregati in vnum
episcopi cardinales et centum clerici et laici Roma-
norum inuitum me penitus renitentem in Romanae
ecclesiae pontificem, CALISTVM, unanimiter as-
sumpserunt.

**) *Potio venenata i. e. ex arsenico immixto.*

***) Periiit ex nimia narium haemorrhagia, causae prae-
gressae sunt et largior vini potus, et venus strenua,
hinc factus orgasmus et congestio. Fluor sangui-
nis auertit apoplexiam, (haec imminebat, supi-
nus iacuit et sine conscientia) sisti et reprimi forte
poterat.

vero luce, cum magna diei pars exacta fuisset, ministri regis post clamores maximos fores effringunt, inueniuntque ATTILAM *sine ullo vulnere sanguinis effusione* mortuum, puellamque demisso vultu sub velamine lacrimantem. —

ROSEMVNDA cum consensisset, quadam die, dum HELMICHIS ad balneum iret, perrexerat cum eo, ut ei deferuaret, portans secum *venenum* *), quo eum interficeret. Cumque ille de balneo exiret, porrexit ei *venenum in poculo* dicens, si hoc biberis, magnam salutem inde habebis. Qui cum biberet, ac venenum esse sentiret, apprehenso gladio, ROSEMVNDAM per capillos tenuit, et venenum, quod remanserat, illam bibere coegit, sicque dei iudicio ambo perierunt veneno. — Nec enim Romanis illo tempore virtus fuit, ut resistere possent Longobardis, quia et *mortalitas* **), quae sub NARSETE fuit, et *fames*, quae postea venit, omnem Italiam dissipavit. —

Hoc tempore inundatio aquarum facta est in Italia, et *pestilentia* illa, pro qua

GRE-

*) Venenum ex arsenico, cum et praesentaneum sit, et saporis odorisque expers, certe celari possit, sed sensu post haustum facile se prodat.

**) *Mortalitas* i. e. pestis, lues in populo grassans.

GREGORIUS septiformem letaniam *) instituit. —

LEO papa deiectus de equo et erutis oculis eius, *linguaque amputata* **), nudus ac semivivus in media platea dimissus est. Quidam autem dicunt, quod vnum tantum oculum sibi eruerent, alii vero neutrum, sed rasoriis per medios oculos inciderent, nec tamen visum auferrent. —

Anno domini dcccxx. propter itiges pluvias et aërem nimio humore resolutum magna incommoda contigerunt. Nam et *hominum, et boum pestilentia* ***) grassata est. Frumenta quoque et legumina corrupta sunt. —

Hoc anno (a. 823.) prodigia quaedam extitisse narrantur. — Puella quaedam annorum circiter XII. post sacram communionem, quam in pascha de manu sacerdotis accepit, *sine omni victus desiderio plenum biennium* ****) usque

*) *Letania* pro *litania*, *septiformis* vero et *maior*, ab GREGORIO VII. cal. a. 590. scripta, est eadem. V. DV CANGE Glossar. T. IV. p. 429.

**) Haec vulnera per se non letalia, sed falsum est visum non laesum esse, cum *rasoriis per medios oculos inciderent*. Talia miracula effingere magnae inscientiae et impudentiae clericalis signum est.

***) Hanc etiam PAVLET l. cit. p. 47. ab nimia pluvia et inundatione ortam narrat.

****) Cf. Diff. de ieiunio vero et ficto, Jen. 1794. Subest, ni fallor, sacra fraus, et ista inedia com-

vsque in tertium annum dimidium complevit, nulla penitus corporis alimenta percipiens. Coepit autem ieiunare anno dominicae incarnationis dcccxxiii. a pascha, et in dcccxxv. circa initium Nouembris, peracto ieiunio, cibum sumere, ac ceterorum hominum more manducando viuere coepit. —

Anno domini dcccxcviii. magna *fames* *) homines se inuicem comedere persuasit. — FORMOSO defuncto, et ARNOLFO in patria miserabili morte, scilicet *vermium*, quos *pediculos* dicunt, tanta scaturitione, vt nullis medicorum curis minui possent, extincto, is, qui post necem FORMOSI constitutus est, expellitur. —

Caesis plurimis, HEINRICVS vehementer in *brachio* est *percussus* **), et quanquam
loricae

mentitia, cum sine cibo ac potu consistere nemo possit, neque liceat homini post triennium *cibum sumere ac ceterorum hominum more manducando viuere*. Macie ac fame confectus, viscerum facto coalitu, in primis ventriculi, nec manducare amplius, nec concoquere cibos potest.

*) Famis tantae vim, vt homines hominibus vescerentur, praeclare descripsit ABDALLATIF *Merkwürdig. Aegypt. Abschn. 2. S. 304. seq.* historice confirmavit WALTHER I. *Von Menschenfressenden Völkern und Menschenopfern, Hof 1785. cf. Diss. De anthropophago Bercano, Sect. II. Jen. 1793.*

**) A concussione vehemente pessima mala, inprimis effusio humorum, hinc *lior*, ab vi nervis illata *dolor* per annum residuus.

loricae triplicis fortitudo vsque ad carnem non admitteret ensis aciem, pondere tamen percussionis acerbae brachium adeo est *in liuorem* conuersum, vt nullis medicorum curis ita mederi posset, quin toto illo anno percurrente dolorem magnum sentiret. — GISILBERTVS in fluentum equo profiliens *undis submergitur* *), quas quia absorbere non potuit, anima recedente, defecit. — Proxima nocte (OTTO) laetus ad mensam confedit, — sed, peracto cantu euangelii, *aestuari ac fatigari* **) iam coepit. Quod cum intellexissent principes circumstantes, imposuerunt eum sedili, inclinantem autem caput, quasi iam defecisset, refocillauerunt eum, expetitoque sacramento dominico et accepto, sine gemitu cum magna tranquillitate spiritum reddidit domino. —

Pestis pecudum maxima, hiems dura fuit et niuosa. — Anno domini M. XCII *pestilentia* magna facta est *hominum* atque *pecudum*. — Eclipsis solis facta est IX. cal. Octobr. hora tertia, et *mortalitas* ****) magna subsequuta est. Anno domini M. XCIII. ecclesia

mor-

*) Suffocatus periit, secluso spiritu.

**) Lipothymia correptus obiit.

***) Ad a. 1044. Hanc ad a. 1043. referunt alii historici, v. PAVLET l. c. p. 49.

****) Hanc etiam post cometen ortam dicit CARDILVC. l. c. p. 91.

mortalitate *) immensa incredibiliter vastata est, insuper *pestilentia*, turbinibus, imbrium inundationibus, cladibus nimium afflicta. —

Cometes apparuit. Eo anno (1097. **) aestas fertilissima, hiems vero lenis et *pestilens* fuit, imbrium et fluminum inundationes nimis increuerunt. —

Quid referam temporibus ipsis *mulierem* quandam *duobus annis* continuis *impraegnatam* ***), tandemque, disrupto vtero, *filium* loquen-

*) *Mortalitas* opposita *pestilentiae* videtur febrem epidemicam indicare, sed haec fere habet indolem pestis. v. ORRAEVS l. cit. p. 193. *Quae in initio pestis occurrunt febres petechiales, in vigore affectiones variae morbosae, et in fine febres malignae, quantumvis a peste ipsa diversae appareant, eam tamen proxima cognatione attingere et a miasmate pestilenti produci videntur.*

**) Etiam hunc scripsit CARDIL. ib. p. 91. euenta eadem.

***) Casus tales extant plurimi. v. WEINKNECHT De Concept. extrauterina, Hal. 1791. et DEVTSCH De Gravidit. abdom. singulari obs. ad tabb. 4. aen. illustrata, ib. 1792. Foetus induratos alii memorant. v. Foetus viui ex matre viua sine alterutrius vitae periculo caesura a FRANC. ROVSSETO — adiect. Io. ABBOSII Foetus per annos 28. in vtero contenti et lapidifacti historia, Basil. 1591. p. 342. et repetit. Hysterotomotokia, Basil. 1592. p. 240. sq. Historia foetus Mussipontani extra vterum in abdom. reperti et lapidescentis c. adiect. varior. comment. Frft. 1669. LAVR. STRAVSSII Resolutio Casus Mussipont. ed. alt. Darmst. 1662. CAMERARII Diss. de foetu 46. annorum, Tub. 1720. WALTER *Geschichte einer Frau, die in ihrem Unterleibe ein verhärtetes Kind 22. Jahre getragen hat*, Berl. 1778. c. f. et GERSON *Beobacht. bey einer Frau, die eine Frucht in ihrer Muttertrompete 3 Jahre und*

loquentem fudisse, itemque infantulum per omnia bimembrem, alterum vero capite binis capitibus exortos fuisse, pullos etiam equarum dentes maiores, quos equinos vulgo appellamus, quosque non, nisi trinis caballis natura concedit, in ipso partu protulisse? —

JOHANNES, Spirensis episcopus, tactus *ulcere quodam circa verenda*, de quo etiam aliqua

und einige Monathe getragen, welche durch den Hintern entbunden worden, Hamb. 1784. Vterum etiam ruptum sub partu esse alii auctores docent. v. H. N. CRANTZ (Comm. de rupto in partus doloribus a foetu vtero, Lips. 1756. et ANDR. DOUGLAS (Obs. on an extraordinary Case of ruptured Vterus, Lond. 1785.), matre mortua, rarissime superstite, sed hoc ne per somnium quidem viderunt, foetum duobus annis vtero inclusum, ruptis demum repagulis, in lucem editum et locutum fuisse scilicet. Quam vacuum et inane monachi cerebrum est, si de natura rerum et hominum quaeritur!

*) Cf. MECKEL r. SCHMIDT Diss. de ulceribus virgae, Hal. 1790. loca classica edenda curavi APHRODISIAC. Jen. 1789. P. I. Talia ulcera verendorum scribuntur a medicis et chirurgis ante, quam lues venerea increbresceret, haud raro contracta ab impuro coitu. Maiores menstrua quam maxime incusabant, hinc a re venerea abstinere iubebant, fluentibus illis. Ita enim MICH. SCOTVS FEDERICO Imp. scripsit c. 6. (De procreatione et hominis physionomia opus. M. CCCC. LXXVII.) *Si mulier fluxum patiat, et vir eam cognoscat, facile sibi virga viciatur, ut patet in adolescentulis, qui hoc ignorantes viciantur quandoque virga, quandoque lepra. Et si mulier tunc concipiat, conceptus efficietur viciosus defectu membri etc.*

aliqua notabilia diffamabantur, longa deficiens infirmitate, humatur in monasterio Sunninfhaim. —

Ille (conuersus) in tantam proteruiam erupit, vt episcopum, ante altare in oratione stantem, *cultro perfoderit* *), vnde post tri-duum venerandus ad Christum migravit. —

Anno dominicae incarnationis M. CXXV. hiemem asperrimam, ver tempestuosum, *fames* validissima ac *mortalitas* crudelissima secutae, tantam stragem per vniuersas prouincias, maxime tamen de vulgaribus dederunt, vt pene tertia pars populi notaretur occubuisse. —

Puero cuidam in pago Tullifelt nato *crus dextrum diutino liuore* *) *tumefactum* tan-

*) Vulnus inflictum a latere vel tergo et in interiora adactum ob partes nobiles laesas absolute letale est.

**) Sine dubio id, quod effluxit, granulis adiposis constitit, hinc fabulae origo. Fuit tumor cysticus, quem a materia contenta *steatoma* dicunt chirurgi, constans nonnunquam vesiculis veluti agglutinatiss et rotundatis, nec inflammatione, nec suppuratione discuti solitis. Nam si *crus liuore diutino tumefactum* a contusione vel quauis alia violentia natum erat, debebat etiam inflammari, cum talis sugillatio humorem e vasis dilatatis ac ruptis profusum indicet, neque reprimi se patiatur, relinquebantur ergo vel suppuratio et puris fluor, vel gangraena. Sit ergo fides penes auctorem. Fraus mihi subesse videtur.

tandem loco collecti puris crepuit, et pro fame, mirabile dictu! grana non pauca tritici, filiginis, farris, hordei ac auenae euidenter effudit. —

Hoc anno nonnullos ex nobilibus vna cum innumera multitudine vulgarium laeviens mortalitas absumpsit. — Nam post vulgi stragem immensam tam fame, quam pestilentia iudicio diuino parata, lues tanta tamque indifferens per populos vbique grassari coepit, vt nulli conditioni, sexui vel aetati parcendum fore mors minitaretur pallida, vixque viui sufficerent ad curanda defungentium cadauera.

IX.

GOBELINVS PERSONA *).

KAROLVS **) cum vidit se non posse regnum viribus obtinere, ordinauit, prout fama vulgari volauerat, a quadam medico *veneno intoxicari* GVNTHERVM, qui ibidem extinctus
F 2 est.

*) GOBELINI *Personae Cosmodromium h.e. Chronicon vniuersale complectens res ecclesiae et reip. ab O. C. vsque ad A. C. 1418.* in MEIBOM. *Rer. German. Script. T. I.* Natus a. 1358. ergo testis oculatus et fide dignus, si de rebus ad finem seculi XIV. quaeritur.

**) Aet. 6. c. 69. p. 284. T. I. Hanc accusationem etiam refert SCHIPHOFER *Chron. Oldenburg. Archiecomit. p. 157. T. II.* Similia facinora etiam nostra aetate fieri et facta esse, inter omnes constat.

est. — Et tandem *) *podagrae* et *paralyfis* vexatus incommodis assumfit adiutorem. —

Anno M. CCC. L. tam grauis *pestilentiae* *) morbus per Germaniam vndique defaecuit, quod non erat in memoria hominum similem pestilentiam ante fuisse. Vnde in hunc vsque diem, quamuis multae pestilentiae interim fuerunt, *mortalitas magna* nominatur. Deducebantur quidem corpora morientium prae nimia multitudine, superstitiibus ad ferendum ea non sufficientibus, in plaustris et carris ad coemiteria in ciuitate Paderbornensi, et multi adhuc intra sepulcra viui palpitantes ex angustia seu desperatione vel inaduertentia sepelientium terra obruti sunt. Et post hunc annum raro cessauerunt *pestilentiae particulares per Germaniam*, et maxime quolibet anno septimo post annum praedictum vsque ad annum domini M. CCC. LXXXIII. inclusiue, in quo magna pestilentia per Alemaniam et Italiam inualluit.

*) P. 285. *Paralyfis* i. e. impotentia pedum.

**) Aet. 6. c. 69. p. 285. T. I. Hanc pestem etiam repetiit SCHIPHOFER Chron. Archiepisc. Oldenburg. ib. c. II. p. 157. T. II. ad vinum descripsit SPRENGEL l. cit. n. 3. p. 36. seq. sub nomine. *der schwarze Tod der Jahre 1348—50*. Legenti historiam tanti tamque horrendi morbi horret mens stupentque capilli. Dari etiam constitutionem pestilentem per annos durantem, (stationariam nuper dixit STOLL.) inde satis liquet. Ex historicis huius aetatis multis probatum iuit SPRENGEL.

luit. Et deinde *pestilentiae* in vltiores annos in ciuitate Paderborne et locis circumvicinis delatae nondum ad praefens cessauerunt. —

Anno domini M. CCC. LXXXIII. miranda et inaudita pestis *) Aquisgrani et Coloniae ac in aliis ciuitatibus et locis circa Rhenum orta est. Nam plurimi vtriusque sexus homines, quasi furia bacchantes, per plateas, ecclesias seu domos *more chorifantium saltabant*, et tandem quasi amentes cadebant in terram, et fascia cincti ventrem, quasi rupturam ex tumore metuentes, fortiter quodam ligno per transuersum fasciae transmissio restrinxerunt. Nec hoc eis satis erat, quoniam etiam astantes ventres sic cadentium pedibus calcare poscentur, ita, vt vnus sic cadens duos aut tres se calcantes impetu ventris eleuaret. Insuper pannum rubrum et calceos rostratos se abominari sinxerunt. Vnde primum videntibus eos magnum incusserunt horrorem, sed postea compertum est,

F 3

plures

*) Ib. c. 69. p. 286. T. I. An *chorea S. Viti*, cum sub mense Augusto facta esse dicatur, eaque *epidémica*? An tarantismus, morbus fictus scilicet? Non satis liquet. Fraudem ipsam auctor memorat. Poterant etiam, cum magna phantasiae vis sit, teste idoneo BOERHAAVE (De Morb. Neruor. ed. VAN EEMS T. II. p. 458. seq.) alii in consensum rapi, similique vitio affici. Ipse probe noui puellam epilepticam, quae cum accessione tentatur, ceterae sorores similiter conuulsae spectantur.

plures ex eis fuisse fallaces. An autem aliqui eorum vere fuerint aliquo tali morbo detenti seu spiritibus immundis obsessi, mansit incertum. —

Eo tempore *) quidam vir Ianuae habitavit, qui licet *absque manibus natus* erat, et cum hoc *pedibus ambobus* a natiuitate *caruit*, lagunculas nouas, quae *barilia* **) vulgo vocantur, fecit opere mechanico tam bonas, quasi ambas manus haberet. Quod multotiens ego cernens, ab ipso fieri, non solum in opere ipsius admiratus, verum etiam quod ipse manibus et cum hac magna parte brachii inter cubitum et manum ex utroque latere carens illam artem attentare praesumfit. —

Isto eodem mense Ianuario (a. 1409. ***) in ciuitate Paderbornensi natum est *monstrum*, cuius tanta fuit deformitas, quod mulieres ipsum videntes et tractantes expeditam relatione-

**) Aet. 6. c. 81. p. 310. Narrat SCHENCK (Histor. Monstror. p. 28. seq.) exempla similia, iconem THOM. SCHWEIKERI addit, qui natus sine brachiis, litteras pedibus pingebat, edebat, libros ligabat, numos tractabat et vestibus se induebat cet.

**) *Barile, Barigle, Barillus, Barillatum, Bariola* ap. DU FRESNE Glossar. T. I. p. 587. est *cadus, dolium, amphora, dolichium*.

***) Aet. 6. c. 89. p. 327. Adsimile monstrum manibus pedibusque anserinis refert SCHENCK l. c. n. 28. p. 38.

tionem de illo facere non valebant, quoniam loco crurum et pedum plures decisiones, tanquam caudas se simul innuoluentes, et loco brachiorum similes partitiones se mutuo cancellantes et innuoluentes, et duas facies habebat, et natum fuit ex fornicario coitu cuiusdam presbyteri. —

Et deinde in mense Aprili natum est aliud monstrum, quod in pectore et ventre, tanquam vnum corpus conglutinatum, quatuor brachia se complectentia et duas facies ac discretionem foeminei sexus habebat. — Praedictis monstris assentire videtur, quod anno sequente natus est puer masculus *carens lingua* et habens retro sub occipite in ceruice pudenda virilia, et nihilominus membra pudenda habebat in loco debito. —

X.

IOANNES SCHIPHOWER *).

P*estis* **) miseranda et lugubris illo tempore incepit, quae primo in Westphalia Osenbrugenfi

F 4

brugenfi

*) *Ioannis Schiphoweri Chronicon Archicomitum Oldenburgenfium*, T. II. p. 188. *Meibom. Rer. Germ. Scriptor. Finit a. 1508.*

**) Erat sub hoc tempore constitutio pestilens inde ab a. 1492 — 1509. et amplius, vt ENGEL (*Tractat von der Pestilenz*, Augsp. 1518. c. 1.) litteris consignatum reliquit, pluuiae et inundationes crebrae, (v. Nic.

brugensi in ciuitate anno MCCCCXCIII. et Bre-
mis ac Hamborg incipiens passimque iterum
per prouincias irrepens, et hoc MCCCCXCV.
in Stadis, Lubeck — adeo defaeniit, et qui-
dem ita inclementer, vt horrescat calamus
luem huiusmodi depingere, quae plurimos
inuenes strauit innumerosque ciues extinxit,
nec aliud video, quam multos timore pa-
voreque contabescere. Iam pestifer annus
nobis incubuit, mortique fauit densissimus
aer, multus vndique dolor, multi lugubres
eiulatus. — Propter istam pestem ego terrore
concussus, veluti amens, monasterium Tan-
geklemenſe deferui. —

Anno, (1500.*) quo supra fuit hiems
multum ardua et nix multa, quae in pluri-
bus locis durauit vsque ad festum penteco-
stes, et tunc in pluuia periit, et fuit maxi-
ma aquarum inundatio, quod, *pecora com-*
muni-

(v. Nic. LEONICEN. (De epidemia, quam vulgo
morbum Gallicum vocant, Venet. 1498.) hinc an-
ni mortibus insignes. Cf. de his egregie differens
tem SPRENGEL l. cit. p. 42. seq. Huc etiam perti-
net Rom. Inscript. *de peste inguinaria*, qua MA-
RIVS ANTONIVS a. 1495. periisse dicitur, quali-
etiam a. 1453. et 1454. in Flandria saeniit. v. Ex-
traits et Notices des Manuscrits de la Biblioth. du
Roi T. I. Par. 1787.

*) Ib. p. 190. T. II. Hi pecorum morbi, quatenus ab
frigore vel caelo pluuio pendent, nostris region-
ibus magis proprii sunt, quam qui ab siccitate
oriuntur.

muniter perierunt. — Anno MDIIII. fuit maximus terrae motus. — Eodem tempore fuit grandis *pestilentia* in Bremis — in qua quam plures extincti sunt. Similiter anno MDII. in ciuitate Oldenborgensi vltra quatuor millia obierunt. —

XI.

CHRONICON MAGDEBURGENSE *).

Mortuus est post factam istam electionem marchio ALBERTVS, princeps elector, moritur et ipse dominus Imperator (FRIDERICVS III.) anno domini 1492. *de truncato* sibi prius *uno crure* propter infirmitatem **) quandam sibi euenientem.

Ipse CAROLVS, rex Franciae anno 1495. Italiam intrauit cum multis millibus, et regnum Neapolitanum et Italiae ciuitates occupauit. Isto anno et primum in eius exercitu grauissimus *morbus gallicus* ***) defaueuit, adeo, quod in eius reditu Romae multi de hoc morbo infecti sunt, et abinde quasi in omnes vrbes et regiones visus est.

F 5

XII.

*) *Anonymi Chronicon Archiepiscopatus Magdeburgensis* T. II. *Meibom. Rer. Germ. Script.* p. 370.

**) Propter gangraenam senilem, vt videtur.

***) De quo v. paullo post.

HENRICVS MEIBOMIVS *).

Huius (LVDOLFI Abbatis) temporibus circa annum iam dictum (a. 1493.) et sequentes

*) *Henrici Meibomii Chronicon Marienthalense* ib. T. III. p. 273. Scripsit ad initium sec. XVII. ideoque testis haud satis idoneus est. Sed dispiciamus de factis. Annum 1493. rectius nominat, etiam nomina morbo indita historiae consentiunt, (v. GRVNERI *Morbor. Antiquit.* Vratisl. 1774. n. 4. p. 69. et 78. sq.) et quae de propagatione ac communicatione refert, sed falsae sunt origines, quas memorat auctoritate aliorum fretus. *Aquarum in Italia inundationibus* tribuit quam maxime NICOL. LEONICEVS, (N. L. Vincentini in librum de Epidimia, quam Itali morbum gallicum vocant, s. a. et l. et s. graecis voc. quam ego editionem primam puto, repet. Aphrodis. ed. Boerh. T. I. p. 36.) *siderum adspectui* plurimi huius aetatis medici adsignarunt, praesertim JOSEPH. GRÜNBECK, (De Pestilentiali Scorra p. 53. et De Mentulagra p. 63. sq. Aphrodis. edit. nostrae) *vino leproforum sanguine infecto* ANDR. CAESALPIN. (Specul. Hipp. med. IV. 2. p. 235. et c. 3. p. 237.) et prae ceteris FIORAVANTI (Del Tesoro della Vita Umana I, 14. p. 10. b. cf. de his Morb. Antiquit. I. cit.) repertis *noui orbis insulis* sub auctoribus LEONH. SCHMAVSS (De Morb. Gall. Tract. Salisb. 1518. rec. Coll. Luis. p. 383.) et VLRIKH DE HVTTEN (De Guaiaci Medicina et morbo gallico liber vnus. Mogunt. 1519. c. 1. et maxime c. 6.) rep. Coll. Aldin. 1535.) quem postea secuti sunt tantum non omnes, prae ceteris ASTRVC (De Morb. Vener. T. II.) et post eum Cl. GIRTANNER (*Abhandl. von der Lustseuche.* Gott. 1788. I. B.) sed masculine hanc opinionem, luem istam in his terris esse *endemiam*, confutauit Cl. HENSLER (*Geschichte d. Lust-*

tes in florentissimo Italiae regno circa Neapolim, vbi CAROLVS VIII. Galliae rex, cum ALFONSO Aragonico bellum gerebat, grassari coepit *lues* illa, quam alii *morbum Gallicum*, quod in Gallorum castris maxima fauisset,

d. Lustseuche I. B. Altona 1783. et Ueber den Westind. Ursprung d. Lustseuche, Hamb. 1789.) et ita concludit p. 92. Bisher wissen wir weder von ihrem mohrischen, noch von ihrem westindischen Ursprunge etwas ganz zuverlässiges, obgleich der erste noch wahrscheinlicher ist, als der letzte. Plura huc pertinentia scripsit Cl. PERENOTTI, chirurgus Italus. v. Storia generale e ragionata dell' origine, dell' Essenza o specifica qualità dell' infezione venerea, in Torino 1788. übers. von Sprengel, Leipz. 1791. Non ergo potest dici morbus Indicus, si de originibus primis quaeritur, neque morbus Hispanicus, cum Hispanorum classis post Gallos demum ad Italiam a. 1495. appulit. Lues vero sub testibus fide dignissimis iam ad finem a. 1492. certe sub initio a. 1493. Romae grassata est, neque, vt in prouerbio est, filius ante patrem esse potest. Ego vero nuperrime, fontibus nouis detectis, variis locis (v. Aphrodis. Praefat. I. et Almanach f. Aerzte J. 1792. N. 6. S. 51. u. 1793. N. 7. S. 69. et J. 1794. N. 11. S. 229. maximeque Script. De Morbo Gall. Jen. 1793.), praeter pestem tunc temporis epidemicam, Maranos sub hoc tempore Hispania pulsos et Italiam peruagatos, vt luis venereae parentes, accusaui, neque sine veri specie vel fide historia. Surrexit quidem aduersarius (v. Journal d. Erfind. d. Natur- und Arzneyk. St. 5. et 6.) personatus, sed ita in argumentando versatur, vt in foro alieno litigare videatur. Cui idem regerere soleo, quod AVGVSTVS (MACROB. Saturn. II. 4.) nomenclatori suo, de cuius obliuione querebatur, dicenti, numquid ad forum mandas? Accipe commendatitias, quia illic neminem nosti.

visset, alii *Italicum* et *Neapolitanum* a loco, in quo saeuire coepit, alii alio nomine appellauerunt. Hodie citra nationum iniuriam *luem veneream* vocant, quod per venereum contactum praecipue ab vno in alium propagetur. Ex Italia postmodum non per Europam tantum, sed vniuersum pene orbem diffusa nullas non nationes occupauit. Originem primam alii *aquarum in Italia inundationibus*, alii certo et maligno *siderum aspectui*, alii *leproforum sanguini infecto*, alii aliis caussis transcripserunt. Doctiores a CHRISTOPHORO COLVMBO ex *noui orbis insulis*, quos FERDINANDI Catholici Castellae Regis auspiciis anno MCCCCXCII. detexerat, in quibus lues illa erat endemia, in Hispaniam primum atque inde ab infectis multis in Italiam delatam censuere. Vnde a prima patria, India orientali nempe, *morbus Indicus*, ab exportatoribus Hispanicis *Hispanicus* etiam dictus fuit. Morbus est praecipue libidinantibus et vagae veneri deditis familiaris, ipsisque in poenam a summo numine datus. —

Sequente anno (1408. *) in Saxonia magna fuit annonae grauitas, cuius caussa existimata fuit hiems solito asperior diuturniorque. Multi homines *fame* perierunt. Secuta est *pestis* non minus crudelis.

XIII.

*) *Chronic. Riddagshufense* ib. p. 375. T. III.

XIII.

WILIELMVS *).

Ille (EDBALDVS) mox vbi metus abruptit frenā, exsufflata christianitate, nouercae quoque pudorem expugnauit, sed ne omnino in praeceps ferretur, diuinæ miserationis austeritas obicem opposuit. Confestim enim, regulis rebellantibus, regni mutilatus dispendio, et per horas *crebro afflatus daemónio* **), contumacis perfidiae poenas pendebat. — BENEDICTVS ***) ictus *paralyfi* tam valide, vt nihil artuum ei esset flexibile. —

BEDA ****) continuis hebdomadibus *stomachi indignatione cibos nauseans*, aegroque et angusto spiritu habitum producens, adeo, vt eum incommoditas lecto prosterneret. — Si quando

*) *Rerum Anglicarum Scriptores post Bedam praecipui ex vetustissimis codicibus manuscriptis nunc primum in lucem editi. Franc. M. DCI. f. Willielmi monachi Malmesburiensis De Gestis Regum Anglorum Lib. II. c. 1. p. 10.*

**) *Daemónio i. e. accessione maniaca pressus vixit per iram, rebus adeo male gestis.*

***) *Ib. c. 3. p. 21.*

****) *Ib. c. 3. p. 23. Indignatio stomachi eadem, quae grauatio stomachi ap. GARIOPONT. L. II. c. 17. p. 32. origo cum nausea iuncta est concoctio mala, quae GARIOPONT. ib. dicitur debilitatio stomachi, ex appetitu cibi cessante et paruo pulsu, cum animi et membrorum defectione, sudore, cum caligine oculorum. Mortem sine dubio praecessit oedema pedum male ominosum.*

quando sopor irreperet palpebris, qui erat modicus et grauis, confestim excussus turbatusque affectum deo intentum voce prodebat. — Inualecente ad extremum incommodo, *modicus tumor in pedibus* apparuit, haud dubius vicinae mortis praefagus et index.

EADBURGA *) BRITHNICO regi nupta, benignum virum, in perniciem infantum nequam consiliis armare, quos vero insimulare nequibat, *potionibus noxiis* intercipere solebat. Compertum est in quodam adolescentulo regi dilectissimo, quem illa *veneno* sustulit, confestimque BITHRICVS decubuit, *tabuit* et decessit eo, quod *ex potu* sine reginae conscientia praegustauerat. Effusus ergo excedere rumor in vulgus *veneficam* regno coegit. —

Adolescentula **) iuxta parilitatem natalium virum habens, sed fructu coniugii carens,

*) Lib. II. 2. p. 40. *Potio noxia* i. aqua Toffana recentiorum, cuius vis ac virulentia in eo potissimum cernitur, vt illico vel lente contabescant miseri. Hanc vero arsenico albo crySTALLATO constare, post GARELLIVM copiose docuit et exemplis comprobauit MOESEN *Beschreib. einer Berlin. Medaill. Sammlung. I. Theil. S. 148. seq.*

**) L. II. c. 13. p. 91. Miracula nominat auctor, etiam caecos sanatos, sed fides sit penes monachum. S. BENNONIS (Script. de morbo gallic. Jen. 1793. n. 9. p. 247.) non credimus, quae morbi sympto-

rens, *luxuriantibus circa collum humoribus*, turpem valetudinem contraxerat, *glandulis protuberantibus* horrenda. Iussa somnio lavaturam regis exquirere, curiam ingreditur. Rex ipse per se opus pietatis adimplens, digitis aqua intinctis, collum pertractat mulieris, medicam dextram sanitas festiva sequitur, *letalis crusta* dissolvitur, ita, vt, vermibus cum sanie profluentibus, omnis ille noxius tumor recederet *). Sed quia hiatus vlcerum foedus et patulus erat, praecepit eam vsque ad integram sanitatem curialibus stipendiis sustentari, verum tamen apte septimanam exactam ita obductis cicatricibus, venusta cutis rediit, vt nihil praeteriti morbi discerneres. Post annum quoque geminam prolem enixa, sanctitatis EDWARDI miraculum auxit. Multotiens eum in Normannia hanc pestem sedasse ferunt, qui interius eius vitam nouerunt. Vnde nostro tempore quidam falsam insinuant operam, qui asseuerant istius morbi curationem non ex sanctitate, sed ex regalis prosapiae hereditate fluxisse. —

Anno

symptomata sub initio seculi XVI. in Germania fuerint, exinde colligimus. Hic est locus classicus de virtute regum Angliae miraculosa morbos, maxime *scrophulas*, sanandi. Has etiamnum Angli nominant *Kings evil*. Fuerunt sine dubio *scrophulae exulceratae*, quae vix tam cito curam admittere possunt.

*) Leg. *resideret* vel *desideret*: Nam tumores desiderere solent, humore expresso.

Anno, antequam moreretur, (WILLIELMVS I. *) proximo *mortalitas hominum et iumentorum*, vis tempestatum frequens, violentia fulgurum, quantam nemo viderat, nemo audierat. —

Illo quoque anno, quo obiit, *promiscua febris*, plus, quam dimidiam partem plebis depasta, adeo, vt plures incommoditas morbi extingueret, deinde pro intemperie aeris *fames* subsequuta vulgo irrepsit, vt, quod febribus erat reliquum, ipsa corriperet. —

Is (WALTERVS **) solus cum eo (WILLIELMO II.) remanserat — pulchrum facinus animo parturiens, vt, rege alias interim intento, ipse alterum ceruum, qui forte propter transibat, prosterneret, inscius et impotens regium *pectus letali arundine traiecit*. Saucius ille nullum verbum emisit, sed, ligno sagittae, quantum extra corpus extabat, effracto, moxque super vulnus cadens mortem acceleravit. Accurrit WALTERVS, sed quia nec sensum, nec vocem hausit, perneciter cornipedem infiliens, beneficio calcarium probe euasit. —

Et

*) Ib. L. III. p. 110. *Promiscua febris* i. e. epidemica, quae nemini parcere solet, forte *catarrhalis pestilens*, cum, quae pestem vel antecedunt morborum genera, vel insequuntur, naturam pestilentem habeant vel dissimulent.

**) Ib. L. IV. p. 126. Obiit hic WILLIELMVS II. a. 1100. Non. Aug. *vulnus fuit absolute letale* ob laesum cor, vasa magna et pulmones scilicet.

Et iam deuaſtatis omnibus circa urbem, (Antiochiam *) quae ad victum poterant parari, temeraria *fames*, quae tuta etiam expugnare ſolet, exercitum inceſſere coeperat adeo, vt, nondum ſurgentibus in altam ſegetem culmis, quidam ſiliquas fabarum nondum adultarum pro ſummiſ delictis amplecterentur, alii carnes iumentorum, alii alia coria aquis mollita, quidam carduos parum coctos per abraſas fauces vtero demittebant, quidam vel mures, vel talium quid delictiarum poſcentibus aliis venundabant, et eſurire ſuſtinebat prolato ieiuunus venditor auro. Neque defuerunt, qui cadauera cadaueribus infarcirent humanis paſti carnibus, longe tamen et in montibus, ne nido-re carnis aduſtae ceteri offenderentur. —

Comitiſſa **) Siciliae Ieroſolymam venit — illam (rex) thoro recepit, ſed non multo poſt dimiſit. Aiunt incommodo tactam, quo eius genitalia *cancer*, morbus incurabilis, exeiſit. —

An-

*) Ib. L. IV. p. 139. pro *vtero* leg. *ventriculo*, cum id vitium per abbreviaturam irreperit.

**) Ib. L. IV. p. 150. *Cancer vteri apertus* ſ. *exulceratus*, qui humorem exedentem plorat, malum corporis habitum inducit. Tunc vero mirae ſunt nuptiae regis vxorem ſumme cachecticam ducentis, propter opes apportatas ſcilicet.

Anno XXXI. regni *) HENRICI infesta
lues domesticorum animalium totam peruaga-
 ta est Angliam. Plenae porcorum harae su-
 bito vacuabantur, integra bouum praesepia
 repente destituebantur. Durauit sequenti-
 bus annis eadem pestis, vt nulla omnino to-
 tius regni villa huius miseriae immunis alte-
 rius incommoda ridere posset. —

Post annos XVIII. episcopatus (LAN-
 FRANCVS **) *febrim* nactus, cum medici con-
 sulti necessariam *portionem* respondissent, prius
 se confessione et viatico muniuit. Hinc, po-
 culo sumto, sed in contrarium verso, effla-
 vit, qualem semper optauerat exitum forti-
 tus. Hoc enim domesticis confitebatur se
 dominum deprecari, vt vel *dysenteria*, vel
febris urgente moreretur, quod hae valetu-
 dines

*) Ib. Histor. Nonell. I. p. 177.

**) Ib. De Gestis Pontific. Anglor. L. I. p. 215.
Respondere medicorum est, si de eo, quod facien-
 dum sit, decernunt. *Potio* saepius sumitur pro
 medicina emetica s. laxante ad leniendam mol-
 liendamque aluum. Cur ideo se muniuerit viatico
 sacro, non liquet. Alia quaestio est de voti veri-
 tate. *Dysenteria* enim crebra desidendi cupiditate ac
 torminibus constat, ergo per dolorum vehemen-
 tiam et memoria turbari, et loquela praepediri
 potest, *febrisurgens* fere cum delirio est, hinc potior
lienteria i. e. aluus cum materia paulum cocta et sine
 dolore fluens, qua homo lente consumitur, *febre*
urgente mori est sub accessione. Sed ne sic qui-
 dem omnis difficultas sublata esse videtur. An
febrisurgens posita pro *hectica*? Huic vero
 ista voti pars conuenit.

dines nec memoriam turbent, nec loquelam implicent. —

Cum ad castellum, quod feritatem vocant, venisset, (RADVLPHVS *) foedissimum *ulcus faciem* eius inuasit et tumefecit, certum futurae paralyseos indicium. *Carbunculum* vocat PLINIVS SECVNDVS, peculiare vultus vitium, quod vel cutem ad ossa corrodat, vel medicorum praeuentum diligentia deformem cicatricem relinquat. Multis ergo diebus decubuit, sed postea, valetudine sedata, vel potius morte dilata, Romam peruenit. — Sed Angliam reuersus RADVLPHVS, veteri, quod diximus, paralyfis incommodo indies aucto,angebatur, non vsque adeo tamen, vt solennia praetermitteret. Quanquam voce impeditior, at in consiliis non inutilis author, imo ad iram acrior, quod sit illius valetudinis consuetudo, vel ad iracundiam agat animum. —

G 2

Nec

*) Ib. De Gest. Pontif. Angl. I. p. 231. Obiit a. 1022. Recte hunc carbunculum descripsit BÜCKING (Vom gutartig. Carbunkel, Stendal, 1786.) et convenienter descriptioni, quam auctor dedit: Breui enim in gangraenam abit. v. BERNSTEIN Chir. Wörterbuch B.I. S. 23. voc. *Abscess. gangraenos.*) ille tamen faciem a vitio foedo immunem esse statuit. Sed hoc dubium est, quomodo carbunculus certum futurae paralyseos indicium esse accipi, haec vero ab ira accendi augerique possit, cum haud raro linguae paralyfin auferat.

Nec vero diu mansit in vita, cum morbus quotidie ferocior exitum maturaret. —

HUGO *) post paucos ordinationis annos in *morbum incurabilem* incidit, siquidem regia valetudo *totum corpus eius purulentis ulceribus* occupans ad pudendum remedium transmisit. Nam credens asserentibus vnicum

*) Ib. De Gest. Pontif. Angl. II. p. 236. *Albaras ulcerosa*, an *lepra* dicenda sit, non liquet. Sed propius vitium abest a lepra, quoniam ista cutis deturpatio eoque in gradu huic solet esse propria. Erant vero leprosi ad coitum paullo propensiores, (SCHILLING, De Lepra §. 26 p. 20. T. III. Syllog. Balding.) ob propagationem morbi quam maxime suspecti, (ARNOLD. DE VILLA NOVA De Morb. Curand. II. 37. p. 288. ed. Arg. 1541. et DEJEAN Beylage II. ap. HENSLER Geschicht. d. abendländ. Ausatz, p. 109.) ulcerum foeditate aliis odiosi. Constabat etiam veteri observatione mulieres rarius in lepram incidere, crebrius viros, (ARCHIGEN. ap. AETIVM Tetrabibl. IV. Serm. I. c. 122. p. 665. Coll. Steph. et DEJEAN l. cit.) rarissime, si unquam, castratos, (ARCHIGEN, ib.) hinc etiam castratio inde a vetustissimis temporibus in usu fuit, commendata a medicis, salubris iudicata calidis hominibus, aduersa frigidis ab ROGERIO, (Practic. Tract. II. c. 14. p. 226. a. Coll. Chirurg. Ven. 1498.) palliativa et fallax dicta ab ARNALDO (ib. L. II. 26. p. 209. et maxime c. 47. p. 292.) reprobata ab RAYMOND. (Hist. de l'Elephantias. p. 78.) Ex his intelligitur ratio, cur medici anceps et desperatum remedium commendare maluerint, quam nullum. Confirmatur etiam hoc ARNALDI observatione. *Nota, inquit, quod per abscissionem testiculorum paleantur leprosi.*

cum fore subsidium, si vasa, humorum receptacula,*) ferenda scilicet, exsecarentur, non abnuat. Itaque et opprobrium *spadonis* tulit episcopus, et nullum inuenit remedium, quoad vixit, *leprosus*. —

Sed nec ipse *ETHELWOLDVS* **) a miraculis ociabatur — *mortiferum virus* fraudulentia ministrorum haustum, cum iam per artus irrepens depasceretur vitalia, fide discussit. —

Stimulauit ***) differentem *morbus vxoris*, quo repente correpta *hianti rictu* et *spumanti vomitu* maritum exterruit, mox etiam maiori concussa *daemone* exanguis et elinguis cum diriguisset, exiliit ille et pontificiis pedibus affusus, non grauante obtinuit a misericordiae antistite veniam. Statim enim

G 3

ora-

*) Leg. *verenda*, in quibus fomes morbi foedissimi latere credebatur.

**) Ib. De Gest. pontif. Angl. II. p. 244. *Mortiferum virus* i. e. venenum. Sed medela nulla vel esse, vel cogitari potest, si iam vitalia vruntur.

***) Ib. De Gest. Pontif. Anglor. L. III. p. 264. Ad miracula refertur, sed, his missis, videamus de re ipsa. *Rigere* est proprium spasmis, *daemon* ipsa *epilepsiae* accessio, quam praecedere potest *hians rictus* i. e. oris distortio, sequi solet spuma, sed videtur fuisse epilepsia simulata quia vera non patitur deglutire aquam benedictam vel simplicem.

orationem dedit, aquam benedictam gutturi hiantis infudit, et mulier morbo caruit, valetudinem bonam resumfit. —

WALTERVS *) successit — cum indecoro exitu, nisi fama mentitur, excessit. Erat in villa muliercula, quam multo arsit tempore. — Intra cubiculum illam accersit, subiecerat causam, vt cubiculariis vestes incideret. — Tum episcopo, post obscœna dicta vim inferre paranti, foemina *forcipibus*, quas tenebat, *inguina suffodit*. —

Monachus **) quidam morbo *intercutis aquae* languebat. Iam turgida pellis in altum creuerat, iam grauis halitus astantes submouebat, ipse sibi epotaturus totos amnes,

*) Ib. De Gest. Pontif. Angl. L. IV. p. 286. Praeclarum castitatis praesidium scilicet. Narrat Cl. KÜHN (Epist. de melanchol. genital. sibi praecid.) virum, qui propter melancholiam, cum alterae iam instarent nuptiae, genitales partes nouacula sibi absciderat. Rumor est cl. chirurgum, BILGVERVM, alicui testes exsecuisse, vt purus ab libidinis stimulis esset.

**) Ib. De Gest. Pontif. Angl. L. IV. p. 292. Iterum miraculosa fons. Aegro adeo laboranti aqua intercute non licuit adire S. IVONEM, at vero licuit tantam aquae vim ingurgitare, vt copiose vomeret, membra tumida detumerent. v. DAVIER DE BREVILLE Quaest. an leucophlegmatiae kermes minerale? N. 39. p. 282. T. II. in SIGWART. Quaest. med. Paris.

nes, exsiccaturus plena dolia videbatur. Admonitus in somnis ad sanctum IVONEM perrexit, ibique tertio potata aqua, vndam superflui humoris ore reiecit. Detumuit venter, remarcuerunt crura, et ne plura, totus homo in sanitatem reuiruit, tandemque gloriatus est pro tam salubri vomitu se aliquando satiari posse de potu. —

XIII.

HENRICVS HVNTINDONIENSIS *).

Anno sequente (a. 617. **) venit quidam sicarius, nomine EVMER — qui simulans legationem domini sui cucurrit in regem cum *sica bicipiti toxicata*. Quod videns LILLA, regius minister, interponens se ictui, transfixus est, et eodem ictu rex parumper vulneratus est, interfectoque alio equite, sicarius ille gladiis caesus est. —

G 4

HEN-

*) *Henrici Archidiaconi Huntindoniensis Historiarum libri octo. ibid.*

**) *Historiar. Lib. III. p. 327. Notissimae sunt sagittae American. intoxicatae, (v. FONTANA Abh. über das Viperngift, American. Gifte S. 284. f. q.) certissime letiferae. Nuperrime talem venenandi et occidendi rationem regi suo intenterunt quidam Angi, si nouellis publicis sua fides est.*

HENRICVS *) rex monetarios fere omnes totius Angliae fecit *ementulari* et *manus dextras abscindi*, quia monetam furtive corrumperant. —

Quibus **) stimulationibus rex (HENRICVS) in iram et animi rancorem excitatus est, quae a nonnullis causa naturalis refrigerationis, et postea mortis eius causa fuisse dictae sunt. Cum igitur rex a venatu rediisset, in filua leonum comedit *carnes muraenarum*, quae semper ei nocebant, et semper eas amabat. Cum autem medicus hac comedi prohiberet, non acquieuit rex salubri consilio, secundum quod dicitur,

Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.

Haec igitur comestio, pessimi humoris illatrix, et consimilium vehemens excita-

*) Histor. L. VII. p. 382. Paullo inferius ap. ROGER. DE HOVEDEN Annal. Part. poster. p. 772. dic. *Henricus magnates, euulsis oculis et abscissis testiculis, excaecari et ementulari fecit. Ementulare vero est abscindere mentulam, turpe poenae genus.*

**) Histor. L. VII. p. 385., Muraenae apud Romanos celebratissimae deliciae, quarum varia iura descripsit APICIUS De Arte coquinar. X. 8. p. 270. ed. Lister. cf. NONNI De Re Cibar. III. 17. p. 329. seq. relatae in cibis malae materiae et prauis succi (BRUYERIN. De Re Cibar. L. XIX. c. 17. p. 793. et PAVLLINI Coenar. Helena Anguilla Sect. 3. c. 1. p. 171.) febris ergo gastrica ab mala concoctione.

citatrix, senile corpus lethaliter refrigerans, subitam et summam perturbationem fecit. Contra quod natura renitens excitauit *febrem acutam* ad impetum dissoluendum materiei grauissimae. Cum autem restare nulla vi posset, decessit rex. —

XV.

ROGERIVS DE HOVEDEN *)

Anno 987. Hoc anno *duae* retro seculis Anglorum genti incognitae *pestes*, scilicet *febres hominum* et *lues animalium*, quae anglice *scitha* nominatur, latine autem *fluxus interaneorum* dici potest, totam Angliam plurimum vexauerunt, et clade perualida tam homines afficiendo, quam animalia penitus consumendo per omnes fines Angliae inedicibiliter saeuierunt. —

Eodem anno (1053. **) dum secunda paschalis festiuitas celebratur feria, GODWI-

G 5

Nº

*) *Rogeri de Hoveden Annalium Pars prior* ib. p. 427. Huius pestis non meminit PAULET l. c. p. 49. puta, *dysenteriae putridae contagiosae*, descripsit WILLBURG (Anleit. über Krankheit. d. Rindvieh. c. 27. p. 176.) sub nomine, *rothes Bauchweh*.

**) *Annal. pars prior*. p. 443. Apoplexia correptus periit. Hanc fere praecedit vocis defectio, mors nonnunquam ad plures dies trahitur.

no comiti ex solito regi ad mensam affidenti
suprema calamitas euenit. Graui etenim
morbo ex improviso percussus, *mutus* in ipsa
sede declinauit. Quod filii videntes illum in
camera regis portauerunt, sperantes, eum
post modicum de infirmitate conualescere,
sed ille expers virium quinta posthaec feria
vita decessit. —

Quadam *) die solenni, cum rex An-
glorum, EADWARDVS, Londoniae esset co-
ronatus, — sedit quidam *leprofus ulceribus*
plenus in via, qua rex transiturus erat. —
Et cum rex appropinquasset illi, dixit ei le-
profus, coniuro te per deum viuum, vt
portes me in scapulis tuis vsque in ecclesiam.
Et statim rex, demisso capite, praecepit lepro-
sum illum in collo suo poni, et factum est
ita. Cumque rex procederet, precatus est
dominum, vt ipse sanitatem redderet lepro-
so illi, et audita est eius oratio, et leprofus
sanus factus est ex hora illa. —

Eodem

*) Annal. Pars prior p. 447. Haec ad pietatem sal-
sam pertinent, ad imitationem CHRISTI hospita-
toris, hinc orti *pauperes Christi*, morbo b. La-
zari languentes, quos excipere humeris, exoscula-
ri, amplexari, lectulis reponere suis saniem
exfugere (Breniar. Rom. 19. et 21. Jun. 8. et
20. Jul. 13. et 19. Nov. rel. moris erat. Hinc
lepra peccatorum piaculum habebatur, hinc
per clandestinum sacerdotum coitum cum
feminis piis communicata, de qua vid. HENSLER
Vom abendland. Ausätze. p. 162.

Eodem*) anno (1095.) cum induratum esset cor LIMPOLDI, ducis Austriae, — flagellauit dominus corpus suum in hunc modum. — Dum idem dux exiret, vt cum militibus suis luderet, cecidit equus super eum, et *confregit pedem* eius, adeo, quod ossa hinc inde confracta per mediam cutem exeuntia ad latitudinem palmae exterius comparuerunt, et accedentes medici, quae credebant ei expedire, pedi illius apposuerunt. In crastino *pes* eius *denigratus* inuentus est et in eum statum conuersus, quod oportet eum, assentientibus medicis, *obtruncari*. Quod cum ipse fieri postularet, non est inuentus, qui voluntati eius acquiesceret. Non enim ausus est aliquis vel potuit pro dolore in dominum suum manum imponere. Tandem filium ei heredem suum conuenit rogans et praecipiens, quod pedem suum amputando dolori suo finem imponeret. Quod cum nec ipse facere vellet, accito camerario suo et ad hoc coacto, dux ipse dolarium manu propria tibiae apposuit, et ipse camerarius malleo

*) Annal. Pars poster. p. 748. *Fractura comminuta, completa, complicata tibiae et fibulae*, de qua v. BERNSTEIN Chir. Wörterbuch 1. B. S. 521. *pedi apponere* i. e. reponere, *pes denigratus* indicat praesentem gangaenam vel ipsum sphacelum, *obtruncari* i. e. amputationem, *dolarium*, *dolatoria*, *doleria* i. e. dolabram s. cultrum, quo tibiam amputare cupiebat chirurgorum more, derelictus a medicis.

malleo vibrato vix trina percussione pedem obtruncauit, medici vero, appositis medicaminibus, cum eum in crastino visitarent, non inuenerunt in eo spem vitae. —

ROGERVS DE RIPVNT *), clericus, portitor litterarum, qui et *toxicum* portabat, inventus est Lundoniis. — Dicebat etiam, quod toxicum illud traditum ei fuerat ad perdendum magistrum SIMONEM, decanum, et quosdam canonicos. — Venit Lundonias decanus, et tradita sunt ei venenum illud, et *anuli aurei*, et *zona pulcherrima toxicata* ad comburendum. —

XVI.

*) Annal. Pars poster. p. 768. *Toxicum* isthoc fuit sine dubio arsenicum, sine dubio idem, quod hodie dicitur *poudre de succession*, si sub forma pulveris clam datur, *aqua Toffana*, si liquida est. Haec etiam sub nomine *Acquetta di Napoli* Romam ad perdendum alios (v. KEYSSLER ap. MOEHSEN l. cit. p. 150. T. I.) mittebatur, in Germania dic. *weisse Fiebertropfen*, in Gallia *l'eau mirable*, in Italia *aqua del Petesino* cet. succo limonum et citri hactenus domanda, si recens malum est. De reliquis veneficorum artibus vide historicos, de hisce venenis PLENCK. Toxicolog. p. 355. seq.

XVI.

HERMANNVS DE LERBEKE *).

Ante **) ad biennium HENRICVS DE LÜBENBORG imperator coepit. — Hic anno vltimo *imperii* sui Florentiam obsedit, sed antequam Florentini se suae gratiae subiicerent, rebus excessit humanis, *febre* siquidem *ardentissima* correptus sexta die periit. Et quia multum fuit plethoricus, *toto corpore denigratus* est, propterea is mendacissimus nebulo, HENRICVS, comes Flandriae, occasionem vesaniae suae videtur assumpsisse, cum diceret imperatorem *non febre, sed veneno* periisse. —

Pestilentia ***) saeuissima populum delevit, Iudaei vbique more pecudum mactabantur. — SIMON per *hastiludium* lethaliter laesus. —

XVII.

*) *Chronicon Comitum Schawenburgensium* ib. T. I. in MEIBOM. Script. Rer. Germ. Pergit ab a. 1030. vsque ad a. 1404.

**) Ib. p. 514. Periit et *veneno*, et *febre* ex arsenico dato. Hoc enim solet se prodere febre ardentissima, subito occidere ob gangraenam citatam. v. HAHNEMANN von der Arsenikvergift. Th. 2. c. 3. §. 99. seq. p. 59. *Plethora*, vt causa praedisponens, considerari potest.

***) Ib. p. 516. et p. 518. Est vero *hastiludium* (Dv FRESNE Glossar. T. IV. p. 26.) *quidam ludus militum*

HENRICVS WOLTERVS *).

Tunc **) in eodem anno contigit *chorea* in Saxonia, in monasterio S. Magni post matutinas a XV. viris et tribus mulieribus incipientibus in coemeterio ibidem, et dummodo presbyter primam missam celebrat, nec cessabant a chorea, nec a cantu inani. Presbyter egressus ecclesiam dixit monens eos, vt cessarent, responderunt se id non facturos. EGBERTVS dixit, velit deus, quod sic integro anno chorifetis ***). Ipsi autem
tru-

litum cum hastis, quando equites currunt et frangunt hastas. Hinc hastiludiare hastiludere, hastilifare dic. de his, qui hastis configunt, et tunc facile fieri potest, vt aliquis letiferum vulnus vel ab imprudentia, vel ab inflicta hasta accipiat. Dicitur etiam *torneamentum*.

*) *Henrici Wolteri Canonici Bremensis Archiepiscopatus Bremensis Chronicon* ap. Meibom, *Script. Rer. Germ. T. II. p. 17. seq.*

**) *Ib. p. 32. EX GOBELINO PERSONA no. 9, operis commissimus choream epidemicam, haec vero fuit sine dubio chorea S. Viti sporadica. Cetera fabulam et fraudes sacras sapiunt, nec merentur fidem, nisi adscriptos velis chorizantium sectae, in Germania et agro Leodiensi a. 1374. qui a daemonibus possessi choreis in plateis et in ecclesiis vacabant, auctore ac teste DU FRESNE Glossar. T. II. p. 404.*

***) *Chorifare, choreare, choriare, chorizare i. e. choream ducere.*

trudebant eum, et ulterius cantauerunt. Vna mulier fuit vnius sacerdotis filia — pater eius dixit filio suo JOHANNI, quod traheret per brachium eam de chorea, et *extraxit eius brachium de corpore*, et non exiuit sanguis; et ipsa ulterius cantauit, et chorisauit cum aliis. Primo saltabant in terram vsque ad genua, deinde vsque ad nates, et sic totum annum complebant. Nec pluuia, nec nix tegerunt eos, nec comederunt, — calceamenta et vestes eorum non veterascebant, nec vngues, nec crines eis creuere. Finito anno, absorpti fuerunt a terra vsque ad latera. Tunc venit episcopus, et orauit pro eis — Ibi irruit in eos somnus, et dormierunt tres dies et tres noctes sine intermissione. Vnus de eis - cum filia sacerdotis et aliis duabus mulieribus prociderunt ad genua archiepiscopi, et statim emiserunt spiritum, aliqui post resuscitationem a somno euigilabant, et se leuauerunt, et iuerunt domum, et cibum sumserunt, sed vsque ad diem mortis non sunt a tremore corporis liberati. —

Fuerunt (1077. *) tunc cara tempora, et tanta tunc fuit *fames* in mundo, et praesertim in dioecesi Bremenſi, quod propter caritatem annonae homines mortui et inedia consum-

*) Ib. p. 44. T. II. Haec ad verbum repetiit Jo. Schiphoer Chronic. Archicomit. Oldenburg. p. 144.

sumti iacuerunt in plateis, et inuenti sunt multi mortui. Legitur, quod in ista caristia homines morti adiudicati de patibulo sint ad comestionem depositi, et alia mira facta sunt, quia mures, catti et canes comesti sunt, et pretio caro emebantur.

Anno (1438. *) eodem incepit *pestilentia* a festo Viti, et durauit in sequentem annum, et defaueuit in omne vulgus et clerum vbilibet in mundo, et praesertim per prouinciam Bremensem. —

XVIII.

CHRONICON RASTEDENSE.

Talem**) interfectionem secuta est (a. 1450.) *pestilentia*, plaga magna. Nam et in Oldenburg vltra septingentos sepultura recepit in *peste inguinaria*, quae non ibi, sed per Ambriam totam defaueuit, vadens vltra per Rustringiam, et sic peruentum vsque in Bremam. Per totum tempus hiemale grassatur misere, ibique perierunt non solum vulgares, sed et moniales et sacerdotes circumquaque et vbilibet in terris. Et venit in mundo tanta plaga, qualis nulla hominum vnquam visa est. —

XVIII.

*) Ib. p. 79. T. II.

**) Ib. p. 115. T. II. MEIBOM. Script. Rer. Germ. *Pestis inguinaria* sub hoc tempore fere perpetua iterum iterumque recrudescens. *Vulgares* clericis oppositi sunt *plebei*, saepius *rustici liberi facti*.

XVIII.

ERDWINVS ERDMANNVS *).

Item **) puella quaedam duodecim annorum quamplurimos in iudaismum traxit. Eadem puella post sacram communionem *sex mensibus* in pane et aqua *ieiunauit*, deinde *per triennium* omnino *abstinuit*. — Et quum (pater) filiam suam per manum arripuit, in momento quasi a somno animam deo tradidit. —

Item temporibus (a. 1341. ***) pluuiialis aura fuit et inundatio aquarum — *pestilentiaque* fuit et *mortalitas* improuisa, et perierunt multi in *fluxu sanguinis*. — Item de anno domini MCCCLIII. in vniuerso mundo maxima fuit *pestilentia* et *mortalitas hominum* ****), quae etiam *epidimia* appellatur,

*) *Chronicon Episcoporum Osnabrugensium* in MERBOM. Script. Rer. Germ. T. II. p. 193. Fuit proconsul ciuitatis Osnabrugensis. Eandem historiam repetiit SIGEBERT *Chronic.* p. 562. T. I.

**) *Ib.* p. 200. Similia de reliquis abstinentibus narrantur, eadem etiam fabula in *Chron. Vrsperg.* n. 8. sed paullum mutatis verbis. Ieiunium *ex coffea et lacte* narrat VOLTELEN *Diatrib. Septenn. Apositiae Hist.* c. 1. p. 2.

***) Fluxus sanguinis i. e. haemorrhagia putrida. Eandem pestem et domestica animantia corripuisse testatur MVRATORIUS *Script. Rer. Ital.* Vol. II. P. III. p. 556. 588.

****) Cf. descriptionem huius pestis ap. GOBELIN.
H PER-

tur, ita intensa, quod vix homo hominem potuit sepelire. Quae quidem mortalitas in ciuitate Osnaburgensi adhuc in hodiernum diem *de grote Doet* solet nominari. — Praedicta mortalitas per certos impingebatur aliquantulum Iudaeis, ex eo etiam, quod aliqui ex iisdem apprehensi confessi fuerant, quod fontes et puteos intoxicarunt. Quare per totam Alemanniam fuerunt combusti. —

Et (a. 1446. *) in isto anno, tempore obsidionis praedictae, per totam Alemanniam erat grandis *bladorum caristia*, aestas siccissima. Vnde segetes pauperum consolatione citius, quam alio tempore maturabantur. —

XX.

PERSONAM n. 9. Annus aliquo modo differt, pro voc. *Schwarzer Tod* hic dicitur *de grote Tod*, ap. GVIDON. DE CAVLIACO (Chirurg. Tract. II. c. 5. p. 113. ed. Lugd.) *ingens et inaudita mortalitas*, item *epidemia pro peste*. Sic inscribitur Tract. MARSILII FICINI *de epidemiae morbo*, Aug. V. 1518. et ap. LEONICENVM etiam morbus gallicus, quatenus ab constitutione pestilenti natus videbatur.

*) Ib. p. 260. *Bladum*, *Bladus*, *Blada*, Gall. *ble*, in genere frumentum significat, cuius varias species v. ap. DV FRESNE Glossar. p. 705. T. I. *bladata terra* i. e. ager segete plenus, *bladaria* s. *bladeria* i. e. forum, in quo venditur frumentum, *bladataria* i. e. aedes, in quibus reponitur.

XX.

LAMBERTVS SCHAFNABVR-
GENSIS *).

Huic (Duci GODEFRIDO a. 1054.) subdiaconus *toxicum in calicem* misit, quem cum ipse post consecrationem leuare vellet, nec posset, a domino causam facti inquisiturus, cum populo ad orationem prostrernitur, statimque toxicator a *daemone* arripitur. Ita igitur causa manifestata, dominus papa calicem cum sanguine dominico cuidam altari iussit includi. —

ADELHERO **) monachus — vno pede omnino debilis, vir per omnia dignus spectaculo. Erat enim fortitudinis magnae, *edacitatis* nimiae, *crassitudinis* tantae, quae aspicientibus horrorem magis incuteret, quam admirationem, nec ita certimanus gigas aut aliud antiquitatis monstrum, si ab inferis emergeret, stupentis populi oculos in se atque ora conuerteret. —

ADAL-

*) De Rebus gestis German. p. 161. T. I. in PISTORI Illustr. Veter. Scriptor. Histor. Vixit monachus Hirsfeldensis a. 1077. Cf. similem casum sub no. 7. scriptum, *daemon* vero, si fabula vera est, fuit epilepsia prae timore ac angore orta.

**) Ib. p. 173. T. I. Solent homines edaces fere esse torosi, si ab alimentis bene profecerint. Cf. BOEHMER r. FRENZEL Diss. de polyphago et allotriophago Witebergenfi, Witeb. 1757. et VOGEL Comm.

ADALBERTVS *), Wormatiae episcopus, propria, vt fertur, *crassitudine praefocatus* interiit. —

REGINGER **), qui ad suggillandum contra regem VDALRICVM DE COSHEIM proposuerat, ante paucos dies iucundae congressionis dirissimo *daemone* correptus horrenda morte interiit. —

RUTHARDVS abbas ***) ante diem mortis suae *sensu defecit*, et per continuos duos annos et sex menses *phrenesi* pariter et *epilepsia* grauissime vexabatur. —

Ad vltimum ****) — *ulcere* pessimo percussus est *in utroque pede*, ita, vt putrescentes paulatim carnes defluerent, et hinc inde abducta cute, consumtis carnibus, foedo aspectu nudarentur. Qui morbus primo pedes, deinde crura et femora miserabili

de polyphago et lithophago Ilfeldae nuper mortuo ac dissecto, Gott. 1771. vers. Berl. 1781.

*) Ib. p. 181. T. I. Solet hisce hominibus propria esse *dyspnoea pinguedinosa*, imminere apoplexia et catarrhus suffocans. Cf. IANSEN Pingued. animal. consideratio physiol. et pathol. p. 131.

**) Ib. p. 202. T. I. *Daemon* i. e. grauis epilepsia, *suggillare* i. gulam stringere, suffocare, sed ob voc. *iucundae congressionis* videtur h. l. significare *amplexari*, etsi DV CANGE hoc non memorat.

***) Ib. p. 211. T. I. *Sensu deficere* proprium est imperfectae apoplexiae, a cerebro laeso *phrenesis* i. delirium et epilepsia continua.

****) Ib. p. 232. T. I. *Ulcus phagedaenicum*.

rabili modo depastus est, ac sic post diurnam macerationem penetrans ad vitalia animam — transmisit ad dominum. —

Intoxicata (a. 1352. *) est domina de HENNEBERG per Burgrauum de Norenberg, vt dicitur. —

XXI.

SIGEBERTVS GEMBLACENSIS **).

Cuius (WORTYNERI) bonitati diabolus inuidens incitauit animum nouercae illius, vt per aliquem familiarem suum donis corruptum daret ei *venenum mortiferum*. Quo hausto, cum mortem sibi sentiret imminere, diuisit thesauros suos. —

Annus (1089. ***) pestilens, maxime in occidentali parte Lotharingiae, vbi multi
sacro

*) Addition. ad Lambert. appositae ab Erphord. monacho ib. p. 264. T. I.

**) Chronographia p. 496. T. I. PISTORII Script. Rer. Germ. Clarus circa a. 1110. *Venenum mortiferum* i. e. praesentaneum, idque arsenico constans.

***) Chronograph. p. 606. T. I. De hoc morbo, qui appellatur *sacer ignis*, *ignis plaga*, *ignis occultus*, *ignis pestilentiae*, *mortifer ardor*, Galliae quasi endemius inde ab aec. VIII. vsque ad XIV. vid. *Recherches sur le feu Saint Antoine* par MM. DE JUSSIEV, PAVLET, SAILLANT, TESSIER p. 260. T. I. Hist. et Mem. de la Societ  Roy. de M dec. Liceat quaedam ex historicis adferre, vnde, quae morbi natura et forma fuerit, colligitur. FRO-

sacro igne interiora consumente computrescentes

BOARD. Chronic. ad a. 945. Anno 945. in pago Parisiensi per diuisos circum quaque pagos diuersa membra ignis plaga peruaduntur, quaeque sensim exusta consumebantur, donec tandem mors finiret supplicia. Quorum quidem nonnulli Sanctorum ista potentes euasere tormenta — Horum dum quidam vellent ad propria redire, extincto reforescunt incendio, regressique ad ecclesiam liberantur.“ Similiter RODVLPHVS Histor. II. c. 7. p. 59. „Desaeviebat eodem tempore clades pessima in hominibus, ignis scilicet occultus, qui, quodvis membrorum arripuisset, exurendo truncabat a corpore. Plerosque etiam in spatio vnius noctis huius ignis consumsit exustio.“ Et ad a. 1039. iterum haec scribit. „Deinde coepit desaevire diuina ultio. Consumsit enim quidem mortifer ardor multos tam de magnatibus, quam de mediocribus atque infimis populi, quosdam vero, truncatis membrorum partibus, reseruauit ad futurum exemplum.“ Consentit ADEMAR Chronic. a. 994. „His temporibus pestilentiae ignis super Lemovicinos exarsit. Corpora enim virorum et mulierum supra numerum igne depascobantur. — Lues grauissima his diebus Lemovicos deuorauit, incendens corpora et excardendo deuorans.“ Et secundum MSct. Vrsperg. a. 1099. „Plaga illa vsque ad vitae desperationem tenuerat. Erat autem huiusmodi. Tactus quispiam igne inuisibili quacunque corporis parte, tandem sensibili, imo incomparabili tormento irremediabiliter ardebat, quousque vel spiritum cum cruciatu, vel spiritum cum ipso tacto membro amitteret.“ Item Chron. HVGONIS., Aduersariae potestati concessum erat percutere multos plaga inuisibili, ita, ut semel succensa eorum membra seu corpora cum intolerabili cruciatu arderent. Est autem morbus hic tabificus sub extensa liuenti pelle carnem ab ossibus separans et consumens, et ex mora temporis augmentum dolorum et ardoris capiens,

centes, exesie membris, instar carbonum
nigrescen-

piens, per singula momenta cogit miseros mori, sed desiderantibus mortem illa non venit, donec, depasitis artibus, ignis ille celer et pestifer inuadit membra vitalia, et quod valde mirum est, ignis ille sine calore validus, consumendos tanto frigore velut glaciali perfundit miserabiles, ut nullis remediis possint calefieri, ita, quod non minus est mirabile, ex quo diuina gratia restinctus fuerit, fugato mortali frigore, tantus calor in eisdem partibus aegros inuadit, ut morbus cancri eadem feruori persaepe se societ.“ Paulo rariora symptomata recenset VINCENTIVS GALLVS Commentar. L. XXV. c. 84. 90. et Lib. VI. c. 9. „VINCENTIVS GALLVS affirmat LOTHARII II. temporibus quam plurimos mortales dira sacri ignis tabe fuisse vexatos. Ipsa siquidem sacro igne hominum membra et artus corripiebantur, accendebantur, nec non computrescebant, ita, ut ea lue plures miserabiliter morerentur, alii vero manibus aut pedibus e morbo perustis mutilarentur, truncati-que miserabili vitae reseruarentur, multi quoque neruorum contractione distorti torquerentur, infinitaque multitudo hac horrenda persecutione laboraret.“ Denique, praeter miracula, eadem literis consignantur in Vita Hugonis. „Vidimus ad montem ANTONII iuuenes et virgines, senes cum iunioribus per sanctum Dei Antonium saluatos ab igne sacro, semiuistis carnibus, consumtisque ossibus, variis mutilatos artuum compagibus, ita in dimidiis viuentes corporibus, ut quasi viderentur integra gaudentes incolumitate. — Omnes fere intra diem septimum curantur. Nam si quis sub hoc dierum spatio sanitatem non recipit, corporis colluione salubrius morte intercedente confestim excedit. — Est in ipsis miraculis hoc insignius miraculum. Igne namque extincto, in membris patientium caro et cutis vel artus quique, quos morbus vorax sensim depascendo exederit, minime

H 4

quidem

nigrescenitibus, aut miserabiliter moriuntur, aut manibus ac pedibus putrefactis truncati miserabiliore vitae referuantur, multi vero neruorum contractione distorti tormentantur. — Ante hos dies (1112. *) natus ibidem

quidem restaurantur, verum, quod mirabilius est, nudatis ossibus, quae truci incendio superfuerunt, sanitas et soliditas cicatricibus ipsis residui corporis tanta confertur, ut videas plurimos in omni aetate et sexu utroque, brachiis iam usque ad numeros absumptis, similiter et tibiis usque ad genua, vel cruribus usque ad renes aut inguina exussis funditus et abrasis, tanquam sanissimos, multa alacritate pollere. Adeo virtus S. Antonii perditarum in eis partium damna retentarum firmitate compensat, ut nec viscerum teneritudo intima cum ipsis interdum costarum obicibus cute spoliata et carnibus, frigoris aut alterius molestiae iniuria de facili pulsetur. Permanentia plagarum vestigia praeter dolorem venerat venerati ad honorem medici etc. Hactenus historica documenta. Videtur medicis Gallis fuisse eadem cum peste inguinaria p. 273. ignem vero S. Antonii morbum longum, gangraenam siccam s. necrosin SAVVAG. Quidni habeamus pro febre pestilente cum gangraena sicca mortali vel critica? Desiderantur enim pestis inguinariae signa.

*) Ib. p. 615. T. I. Cf. de his FORTVN. LICETVS De Monstris, Amst. 1665. Lib. II. c. 10. p. 16. maximeque ETTMÜLLER r. WERTHER Diss. de monstris Hungarico, Lips. 1707. c. f. vid. Hilt. p. 2. Habebat monstrum duo capita, quatuor brachia, totidem pedes, duos truncos, circa finem vertebrarum lumborum utraque corpora sibi cohaerebant etc. Bigeminum etiam descripsit MAYER, v. Die Geburt zweyer an den Bäuchen zusammengewachsener Kinder, Frft. 1772. confutauit eum HERWIG l. Wahre Beschreibung zweyer an einander gewachsener Kinder, Frankf. 1772. c. f.

ibidem fuerat *puer geminus*, a clune duo superius scilicet habens *capita*, duo usque ad renes cum suis brachiis habens corpora, qui baptizatus triduo quoque vixit. —

Monstrum (a. 1118. *) quoddam Nammuti natum est, cui par nunquam vel raro visum est, videlicet *biceps infantulus*. Hic tam sexu duplex, quam ceteris simplex erat compage corporis. —

Hiems (a. 1125. **) solito acerbior et aggestu niuis saepius decidentis nimis horrida et importuna. — *Mortalitas* quoque *animalium* maxima fuit. Hiemi successit intemperies aeris, nunc niue, nunc pluvia, nunc gelu, alternatim satis noxia usque in medio Martio. Postea diutino frigore et pluvia aeris inconstantia vix tandem arbores floruerunt Maio mense — imber vero singulis mensibus assidue deciduus — Multi quoque *sacro igne* aduruntur. —

H 5

In

*) ROBERT DE MONTE Append. ad SIGEBERTI Chron. ib. p. 617. T. I. Monstrum sine cerebro et cranio natum, idque rarissimum, descripsit Cl. KNACKSTEDT *Beschreib. einer Misgeburt, welche ohne Gehirn und Schädel lebendig geboren worden. Mit 1. Kupf. Petersb. 1791. russ. et germ. in 4. et germ. in 8. cf. PROCHASKA Annotat. academ. Fasc. I. n. 2. p. 46. Foetus hum. bicip. monocorpor. et Fasc. II. Sect. 4. Descript. quatuor monstr. et Fasc. III. Sect. 2. Trium foet. sine cerebro nator. descript.*

**) Ib. p. 620—21. De *sacro igne* paullo ante copiose ac late dictum est.

In Hasbania *) ignobilis muliercula *monstrum bis gemini corporis* est enixa, auersis vultibus et corporibus sibi cohaerens, ante quidem effigies hominis integro corporis membrorumque ordine distincta, retro vero facies canis similiter corporis et membrorum proprietate integra. In Brachbanto alia mulier *enixa* est quatuor masculos vno partu. —

Imperator Constantinopolitanus **) venationi insistens, dum arcum vehementius intendit, *toxicata sagitta* a semet ipso vulneratus in sinistra manu obiit.

XXII.

*) Ib. p. 621. a. 1126. Foetum bicipitem IX. mensium exsculpendum curauit PHIL. BERN. PETERMANN. Cf. MICH. JOHANN VAN CAMPEN Puellae monstrosae Delineatio, L. B. 1793. quae brachio dextro pedibusque carens se paullum mouere poterat. Memorat etiam auctor p. 3. ex BAZZANO hominem mira arte necessaria sibi administrantem. Aliam observationem scripsit VICQ. D'AZYR Hist. de la Societé de Med. T. I. p. 315.

**) Ib. p. 626. a. 1142. Cf. quae dixi n. 14. *Toxicata sagitta* i. e. veneno praesentaneo illita, Pontico Scythico vel Celtico, vel venatorio CELS. de quo vid. CL. SCHNEIDER Animaduers. ad Nicandri Alexipharm. p. 151. seq. et SCHVLZE Toxicolog. Veterum. Hal. 1788.

XXII.

SIGFRIDVS *).

Romae (a. 581.) *pestis inguinaris* fuit. Fuit autem *pestis inguinaris* apostema siue inflatura in inguine tam saeva, ut homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subito morerentur. Itaque cum quis sternutabat, saepe cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Vnde cum aliquem sternutantem quis audiebat, statim accurrens, deus te adiuvet, acclamabat. Et abinde adhuc consuetudo servatur, ut, cum aliquem sternutantem audimus, deus te adiuvet, acclamemus. Rursus, cum aliquis oscitabat frequenter et continuo, et subito spiritum exhalabat. Vnde cum aliquis se velle oscitare sentiebat, continuo signum crucis sibi imprimere festinabat, et haec consuetudo usque nunc servatur. —

XXIII.

*) *Sigfridi presbyteri Misnensis Epitomes libri II.* ib. p. 583. T. I. Finit a. 1307. Locus memorabilis de veteri consuetudine, quae etiamnum usu venit, ut sternuentibus salutem apprecemur. Subito prosterni peste affectos loimographi narrant, sed hoc magis celantium est. Vid. de his CAR. DE MERTENS *Observat. Medic.* T. I, P. II. c. 1. p. 85.

PAVLVS LANGIVS *).

Anno domini cloccl. FRIDERICVS Imperator in Apulia mortuus est — per MANFREDINVM, filium suum illegitimum, cusino super os posito, *suffocatus*. —

Eodem anno **) HENRICVS imperator diem obiit. Signa *veneni* in cadauere apparuisse multi scripsere, PTOLOMAEVS vero Lucensis affirmat veneno eum periisse a praedicatorum ordinis fratre in *eucharistia* dato, aliusque addidit id Florentinorum dolo et instinctu factum esse. —

Anno ***) domini MCCCXLVII. LVDVICVS Imperator in venatione cadens de equo mortuus est, et, vt scribunt multi, *intoxicatus* per IOANNAM, vxorem ducis Austriae, quae tum praesens erat. — Anno domini MCCCL. per Saxoniam validissime defaeuit *pestis*. —

Eodem

*) *Chronicon Cizense* ib. p. 804. T. I. Monachus Cizeris, TRITHEMIO carus, vixit vsque ad a. 1526. *Cusinus*, *Cusfinus*, *Cuschinus* i. puluinus, eoque superimposito *suffocatio*, qualem etiam sub auctore SVETON. c. 73. TIBERIO Caesari accidisse narrat.

**) Ib. p. 826. T. I. a. 1313. Vide, quae supra n. 7. scripta sunt.

***) Ib. p. 837. et 838. Si ab toxico recesseris, etiam casu isto mori potuit.

Eodem anno *) *pestis uniuersalis* et pergrandis totam pene per Italiam atque Germaniam saeuit, ita, vt multa hominum millia absumferit. Ea quippe lues solum Nurenbergae a solstitio aestiuale ad vsque solstitium hiemale quatuor hominum millia prostrauit. —

Profecit (IOANNES **) non modo temporali, sed et corporali substantia, et adeo crasse, vt monstrosum esset videre, *capite* et *cervice* tam *pingui*, vt non collum, sed quandam massam sub mento habere cerne- retur. Quod tamen ei ad laudem siue felicitatem minime nocuit, a natura siqui- dem habuit, quam nec medicus, nec me- dicina tollere aut mutare potest. —

Et crebrius *), et plerumque legitima absque causa, pilento curruli vectus extra coenobium pergens per loca et monasteria nota, non sine suae detrimento famae spa-
tiaba-

*) Ib. p. 375. a. 1483.

**) Ib. p. 383. Dantur homines, quibus talis pinguedo pro praesidio sanitatis est, dantur etiam sacerdotes, qui speciosa et nitida forma, et collo praepingui sunt. Germani dicunt *Consfloialkragen*.

***) Ib. p. 892 – 93. T. I. a. 1507. Primi morbi gallici narratores, v. c. TANVS et alii (v. Script. de Morb. Gall. Jen. 1793.) hanc recipiendi contagii viam ad- ferunt, cum aegri essent egregie pustulati et vl- ceribus saniosis pleni, negant recentiores. Cf. GRÜTZMACHER Diff. de miasm. vener. indole va- riisque contagii excip. modis, Jen. 1789. Sect. 2.

tiabatur symposia et delicias quaeritans, morbum autem et pestem inueniens et hauriens. Ab extra quippe (vti per se assererat) in quodam monasterio constitutus, in lecto infecto dormitans, *mentagricum* illum siue etiam (vt vocant) *Gallicum morbum* incurrit, quo vltra annum attritus tandemque consumtus interiit. —

Eodem anno (1503.) GVILHELMVS, Landgravius Hassiae — *Gallico* consumtus morbo interiit. —

Qui (GEORGVS Abbas *) cum praecedenti anno Romae concilium visitalet personaliter Lateranense, ibidem *hausit*, quod postmodum digerere neutiquam valuit. Nam sic *infectus* ad propria rediens non longe post obiit. —

XXIV.

p. 22. Episcopus in libidinem paullo pronior, me quidem iudice, non lecto, sed coitu morbum foedum sibi contraxisse censendus est. Sub hoc enim tempore iam mutata morbi forma erat, periculum a cute pustulata minus. Sed de primo morbo dic. STEBER, *cernimus hunc morbum exteriorem occupare cutem*. v. Malafranczos morbo gallorum praeservatio ac cura a Barth. Steber. Vienn. (1496) Et HVTTEN (De Guaiaci Medicina et morbo Gallico, Mogunt. 1519. c. 1.) propria experientia doctus, scribit, *tanta fuit, cum primum oriretur, foeditate, vt, qui nunc grassatur, vix illius generis esse putatur*.

*) lb. p. 904. a. 1510. Duplex voc. *hausit* significatio mihi esse videtur, vel veneni hausti, quod poculis miscere tunc temporis Romae moris erat, vel morbi gallici, cum *infectus* dicatur, nisi velis hoc idem esse, ac *mixtura affectus*.

XXIV

ANONYMVS *).

Nota, quod idem dux FRIDERICVS Austriae captus a LVDOVICO Bauaro, et cum multis annis, decem videlicet, detentus esset, tandem liberatus multo detrimento bonorum suorum, veniens ad propria, post breue tempus, scilicet anno domini MCCCXXXIII. a *pediculis* consumtus est miserabiliter.

Anno **) domini MCCCXXII. FRIDERICVS, marchio Misnensis — tactus morbo *apoplexiae*, et tribus annis semitius iacuit, *non loquens*, et anno MCCCXXV. mortuus est. —

Eodem ***) anno fuit eclipsis solis generalis in die sancti Viti. — Eodem anno per

*) *Historia Erphesfordensis anonymi script. de Landgraviis Thuringiae* ib. c. 87. p. 936. Carcere detentorum est cacoehymia et cachexia laborare, *pediculis* cutim ipsam fodientibus misere cruciari *Phthiriasis* est, qua PHERECYDES tragoedus, et SYLLA dictator, et ALCMAN, consumi esse perhibentur.

**) Ib. c. 90. p. 937. Apoplexia imperfecta solet paralyfin linguae inferre, hinc loquelae impotentia et aphonia, etiam motum solet membrorum auferre, tandem sub noua accessione tollere.

***) Ib. c. 152. p. 952. a. 1406. CARDILVC. l. c. p. 108 continuas eclipses narrat a. 1400. 1401- 1402. 1403 1406. et 1407. cum peste insequente.

per totam Thuringiam fuit magna *pestilentia*, et duravit usque ad festum natiuitatis CHRISTI, in qua multi homines vtriusque sexus in peste obierunt. —

XXV.

WERNERVS ROLEVINK *).

Puellae *monstrum* tempestate isthac (a. 1474. in Veronensi agro nascitur, quae vnum caput tantum habet, sed duos pedes duasque vulvas habens, ex ipsis ambabus vulvis superfluitates emittebat, insuper quatuor brachia, sed duo grossiora, quae pro voluntate mouebat, alia tenuiora et immobilia erant. Ventres etiam duos circa stomachum coniunctos habebat. —

Anno 1493. circa **) festum S. BARTHOLOMAEI fama diuulgauit, Imperatorem FRIDERICVM III. decessisse. — Fuit vir pacificus et deuotus, qui *sacro igne in pede accensus*, pede abscisso, denique eodem igne interiit. —

XXVI.

*) Fascicul. Temporum antiquor. chronicas complect. Aetas VI. p. 90. in PISTORII Script. Germ. T. II. Erat pastor Hofensis, Westphalus, Ord. Carthus. vixit ad a. 1494. Similem deformationem ex LYCOSTHENE adfert SCHENCK Monstror. Histor. p. 73.

**) *Linturii* Append. ad Fasc. Tempor. ib. p. 93. Meminit etiam mortis ACHILL. GASSARVS Annal. Augstburg. p. 1718. T. I. MENCK. Script. Rer. Germ. et amputati cruris gangraenosi manu chirurgi IOANNIS GÖPPINGENSIS.

XXVI.

EBERHARDVS WINDECKIVS *).

Vnd do es an dem pesten (a. 1408.) was,
 das sie Zeynne nohe gewonnen hatten,
 do wart den paiden fursten, dem konig vnd
 Herzog Albrecht, vorgeben in ein
 schwarzen pfeffer, also das der Her-
 zog Albrecht starb zu Nuwenburg zwei
 Meile von Weyne. — Also furte man den
 konig

*) *Eberhardi Windeck Historia vitae Imp. Sigismundi*
 c. 20. p. 1087. T. I. MENCK. Script. Germ. Erat auctor
 civis Moguntinus et imperatoris comes, hinc testis
 idoneus. Ridet hanc operationem MENCKEN Prae-
 fat. n. 15. sed confirmavit et machinam exprimen-
 dam curavit QVIRINVS APOLLINARIS, (*Manual*
Buchlein. Von allerhandt Gifft, Wunden, vmd
Feldt Kranckheyten eyn kurtzer Bericht durch O.
Apollinarem. Straßsb. f. a. B. I. c. 11. S. 8. b.) qua
 serpentes et alia venena foras relici per vomitum
 polle credebantur. Ista vero operatio nec satis tuta et
 vitae consentanea, nec scopo medici satis accommo-
 data esse videtur, capite declivi, vt in boue suspenso,
 ligatis post tergum manibus. Fuit vero, teste
 ENOCHO WIDEMANN (*Chronic. Curiae p. 740. T. III.*
MENCK. Script.) APOLLINARIS Curiae Variscorum
 medicus circa a. 1523. quem alchymiae studium
 nunc diuitem, nunc pauperem reddidit. Hic ali-
 quoties, pergit auctor, equum sibi aluit, interdum
 pedibus rursus iter facere coactus est, prout artis
 alea ferebat. Eandem curandi viam, vt capite
 declivi sibi prospiciens improuide ac male deglu-
 titum cultrum reliceret, inuit cultriuoribus Prussus,
 v. HARTKNOCH *Altes und neues Preussen II. Theil*
 c. 2. S. 350.

konig gein Ungern vff ein Haws, his der Konratstein, drei Meile von Thirnawe der stad, do pleib der konig vnd mochte nicht furpas von krankheit wegen, Also kam ein Arzt von Weynne, den sante Im der Herzog von Osterreich, vnd der was ein grober Jwop. Er was aber ein guter arzt vnd derselbe Herzog Wilhelm was des koniges veint, noch tet er Im die trewe, das er Im den arzt sante, derselbe arzt hing den konig auf mit den fusen, das dem konig die brust auff einem kusse auf die erden rurte, das werte wol vir vnd zwenzig stund, do ging so vil slimes vnd vnflates von dem konige, das er so kranck war, das idermon Ime das leben vorsagete, vnd der Arzt dorumb hart gestrafft wart, do sprach der arzt, solte die gift unten ausgangen sein, die natur kunt es nit erliden haben, Also tet der arzt sein pestes, das Im got halff, das der konig gesunt wart. —

Do starb (a. 1414. *) der konig *Karl o*
eines jehen Todes, vnd er fullet von sei-
nem

*) Ib. c. 29. p. 1091. cf. TURNBULL *Ursprung und Alter der Lustseuche*. S. 44. Quiqui luem venereum paullo antiquiorem esse profitentur, ac vulgo creditur, in quibus facile princeps est Cl. PERENOTTI DI CIGLIANO, (Storia generale ac ragionata dell' origine, dell' essenza e specifica qualità dell' infezione venerea, in Torino, 1788. p. 67. seq.) memorant haec, vt exempla infectionis venereae, nominant

*nem gemechte bis an sein herze, das tet
Im eines bidermannes tochter von Nopels, die
er genozoget hette, wider Iren willen. —*

XXVII.

CHRONICON LAVTERBERGENSE.

Mortuo eo *), cum praesentibus, vt exen-
terari debuisset, visum esset, quia *cras-*
I 2 *sus*

minant GALERIVM MAXIMIVM, qui *consumtis ge-*
nitilibus defecit, (AVREL. VICTOR. Histor. abbrev.
P. II.) nominant HERONEM, (PALLAD. Hist. Lau-
liac. c. 32. p. 82. ed. Meurs.) qui *cum quadam*
mima congressus vlcus suum aperuit, anthracem
in glande contraxit, indeque adeo aegrotavit, vt
eius virilia membra computruerint et sua sponte
ceciderint, nominant viros, qui mortui fuerunt
ex putrefactione membrorum suorum genitalium et
corporis sui, quae corruptio et putrefactio cau-
sata fuit per exercitium copulae carnalis cum mu-
lieribus, item referunt mortuum ex tali putre-
factione membrorum genitalium ducem Angliae,
IOANNEM DE GAVNT, (v. BECKET Philos. Transact.
Vol. XXXI. p. 47.) repetunt ex PACIFICO MAXI-
MO (Carmin. Flor. 1489. desunt in ed. Parm.
1691. p. 39.) versus lasciuos, *si non properas sa-*
nare priapum, decidet, adferunt denique *ficus,*
ulcera virgae et cancerum rel. ex monumentis Ara-
bum et Arabistarum. (v. de his Aphrodisiac. ed.
GRVNER. P. I. n. 3. et 4. p. 12. seq.) Sed istae obser-
vationes non, nisi hoc probant, extitisse multis
abhinc seculis vitia localia, immundae veneris spo-
lia, eaque venerea dici posse eatenus, quatenus
coitu contrahebantur. Idem de morbo CAROLI
statuendum esse censeo. Is enim nequaquam a stu-
pro natus erat, magis ab *immunda vulua* scilicet.

*) Chronic. Montis Sereni s. LAVTERBERG. T. II. p.
208.

fus erat, ille histrio in corpore eius (archiepiscopi WICHMANNI) carnificis officio functus est, ventremque eius cultro aperuit, et intestina eiecit, quae in praedicta possessione humata sunt. Corpus autem *sale infusum*, ne aestu corrumperetur, Magdeburg adductum est. —

Anno MCXCV. ALBERTVS *) marchio *veneno*, vt fertur, a quodam familiarium suorum, HVGOLDO nomine, *sumto*, aegritudinem incurrit. De Vriberge vero, vbi aegrotare coepit, Misnam festinans, cum nec equo, nec curru propter euidentiam morbi vehi posset, a viris in gestatorio ad hoc ipsum composito portabatur. Verum, emenso vnus miliaris spatio, ingrauescente molestia, etiam portari non sufferens, in villa quadam Henrichsdorf depositus, ibique defunctus est. — Uxor quoque eius, paucis **) euolutis diebus, *eodem veneno* extincta est. —

In

208. MENCKEN. Script. Rer. German. Sale condiri corpus putredinemque arceri, in quam praepingues citius ruunt, mos est longe vetustissimus. Quin ipsa oua sali indita biennium et amplius integra conseruantur.

*) Ib. p. 212. Idem ad verbum repetitum in Anal. Vetero - Cellens. ib. p. 393. Videtur hoc probare variam veneni actionem, citam et tardam, pro natura hominum varia. Doloris vehementia et intolerantia, item praesentanea et cita mors, arsenicum datum satis superque produnt.

**) In Chron. Cell. leg. *infra triginta dies*.

In nullo *) fratre suo, praeposito, minor erat, excepto eo, quod linguae officium expeditum non habebat. Nam tantum *balbus* erat, praepropere, et, vt de talibus dici solet, *in gutture loquens*, in quotidiana locutione minus bene intelligebatur. Si autem eum mora aliquanta eum loqui contingebat, non valde in eo defectus huiusmodi apparebat. —

JOANNES **) praepositus ex multa animi perturbatione, cuius ei cottidiana sibi aduersantium insultus causa fuerunt, *aegritudinem* incurrens decubuit. Cumque, dietim deficientibus in eo viribus, morbus augeretur, — ad mortem aequanimiter ex dei voluntate perferenda se studuit praeparare. — His consummatis, vestiri se petiit et calciari, sicque a circumstantibus a lecto leuatus, ipsis

I 3

iuuan-

*) Ib. p. 223. Laborabat, vt videtur, *ischmophonia*, *psellismo* et *paraphonia gutturali*.

**) Ib. p. 233. T. II. Poterat cilicium, quo scenitae et monachi, sanctitatem vitae affectantes, se induebant, (v. DV FRESNE Glossar. T. II. p. 420. et SALMAS. Exercit. Plin. p. 347.) cutim irritando, poterat cinis adpersus, quem morientibus fratribus cum cilicio (DV FRESNE ib. p. 428.) substernebant, calefaciendo et fouendo excitare vim vitae debilem fereque prostratam, hinc sudore critico materiam vitiosam e corpore extrinsecus ad cutim euocare. Alterum vitium, quod febris beneficio accidit, erat *salbaras nigra*, *excorticatiua*, *ulcerosa*, extrema occupans, hinc in summo gradu *insecutum malum mortuum*, cum nasus casu.

iuuantibus, *supra cilicium cinere aspersum sternitur*, in eo suae vocationis horam desiderans expectare. Cum vero in hoc stratu pernoctasset, et die sequenti *per signa sudoris erumpentis euasurus* speraretur, — ad lectum se reduci permisit. — Tempore vero non longe ante hoc exacto, aliud in eo *malum* apparuerat, a quo tamen per dei gratiam medici fidelis adiutorio liberatus est. In *toto* enim corpore, etiam in *volis pedum*, *sanies* collecta cutem per loca crebra rumpebat, et ipsae rupturae sanie plenae quasi *cauteria* videbantur. *Febre* itaque per sudorem terminata, *nasus* ab interiori parte paulatim *nigrescens*, in hoc malo totus occupatus, et omnino a capite separatus, magnae deformitatis spectaculum intuentibus exhibebat. Nec deerant etiam medicinae artis periti, qui *veneni* *) haec esse signa manifesta testarentur. — Cum febre liberatus, *nasus perduto*, victurus crederetur, hoc ei pro crimine coeperunt obiicere, dicentes, se nolle habere praepositum denasatum, — quem deus tertio illius mutilationis die ab hac luce subtraxit. —

GERNOTVS **), Nienburgensis abbas, — ab hominibus comitis *oculis erutis caecatus* est.
Cui

*) i. e. humoris virulenti.

**) Ib. p. 260. T. II. Tales observationes, quibus lingua abscissa vel paullum emortua resecta esse dicitur, etiam apud recentiores chirurgos leguntur. v. CAMERAR. Syll. Memorab. Cent. VI. Part. 38. 39.
WELSCH.

Cui etiam cum iidem *linguam* conarentur *abscindere*, recurvato eam sagittae ferro ei-
que infixō trahentes, illo violenter retrahen-
te, *scissam per medium* reliquerunt. Vnde
cum postmodum prorsus impeditum haberet
loquendi officium, adhibito medico, par-
tem linguae scissam truncari, eamque ad mo-
dum naturalem informari fecit. Quod etsi
non usque quaque, non parum ei tamen co-
gnoscitur profuisse. —

Monachi *) de morte ipsius (abbatis) ne-
gociari coeperunt. Nam die quadam, abbate

I 4

cum

WELSCH. Syll. Curat. et Obs. Medic. n. 25. p. 17.
Haec vero restitutio naturae medicatricis est, non
artis. *Truncare* est *soluere* partem linguae adhae-
rescentem, ut mobilior fieret.

*) Ib. p. 271. Hoc in casu suberat arsenicum saccha-
ro mixtum et occultatum. Erat etiam ars aliqua
muniendi vasa, ne illata venena sanitati vitaeque
nocere possent. v. Libro del Consiglio di Egitto
tradotto da GIOV. VELLA T. I. Palermo 1793. Por-
rigebatur celatum occultatumque venenum cibo et
poculo, (CVRT. Hist. X, 4. Chronic. Turcic. T. I.
P. 5. c. 12. p. 167. ed. Lonicer.) pulvere sternutato-
rio, pipere, (WINDECK. n. 26.) saccharo, contri-
to adamante, (Chron. Turc. ib. c. 22. p. 177.) vn-
guentis suaueolentibus, (CARDAN. de Venen. c. 15.
et SGALIGER De Subtilit. Exerc. 154. p. 515.) fa-
cibus, quibus CLEMENTEM VII. Pontif. periisse re-
fert PARAEVS, (De Venen. XX. 7. p. 578. Opp.)
BRUYERIMVS vero (De Re Cibar. IX. 20. p. 422.) ex
immoderato fungorum esu, item extremis coronae
floribus (PLIN. Hist. Nat. XXI. 3.) et nodis (Tacit.
Annal. III. 7.) crinium, flore veronicae corona-
riae, (MATTHIOL. Comm. in DIOSCORID. L. VI.
Praef.

cum suis ad prandium confedente, vnus ipso-
rum — *cibum* aliquem *delicate paratum* ei at-
tulit, sed cum aliquantum a conspectu eius
recessisset, repente in gemitum cum fletu
erupit. Quem cum abbas reuocari praeci-
piens,

Praef. p. 714.) anulis et gemmis, (PLIN. H. N. XXXIII. 1. CORN. NEP. Vit. Hannibal c. 12 AVR. VICTOR De Vir. Illustr. c. 42.) pugione ac gladio, (CVRT. Hist. IX. 8.) zona (ROGER. de HOVEDEN n. 15.) ephippiis, ocreis, stropholis et cereis, (SCALIGER l. c. p. 516. SCHENCK. Obs. med. L. VII. 1. p. 836.) papyro (LINDESTOLPE De Venen. p. 739.) et id genus aliis rebus, vt vel prudentissimos fallere liceret. Erant venena acuta et lenta, (CIC. Orat. contra Pison.) praesentanea et termina-
ta, (GELL. Noct. Attic. VI. 4. et CARDAN. De Venen. III. 6.) delibutoria et tinctilia, (OVID. Trist. III. El. 10. PLIN. H. N. XXXIV. 14.) dolorem in-
ferentia (CARDAN. De Subtilit. L. II. p. 94.) et pla-
cida, ex quo genere illud fuisse videtur, quo THRASYAS Mantinensis (THEOPHRAST. Hist. Plant. IX. 17. p. 1145. ed. Bodaei) facilem et ἀπονον ἀπό-
λυσιν procurabat, erant sicca et humida, item ab animalibus, plantis et metallis petita variaque ar-
te praeparata, cet. maximam vero partem arseni-
co composita. Erat ergo ars venenandi docta in-
de a priscis seculis ad nostra vsque famosa, cum
et hodieum priuatos saccharo, (v. BENJOWSKHY
Schicksale und Reisen. Kap. 4. S. 44.) principes
potu spirituofo, quem Angli PUNCH appellant, oc-
cidere liceat, erat et ars salubris, antidotis (SVE-
TON. Vit. Neron. c. 33. 34. PLIN. H. N. XXIII. 8.)
clarissima, erat denique lege Cornelia (Instit. de
publ. indic. §. 5. et Digest. L. 48. tit. 19. leg. 28.)
cautum, vt venenarii capite vel damnarentur, vel
deportarentur, sed irrita sunt edicta principum,
vanae iureconsultorum leges, donec ars occulta
in ciues debacchatur, vel praeceptis iusti et liciti
continetur scilicet,

piens, cur fleret, interrogasset, respondit ideo se flere, quia ministerio *cibi* illius *venenati* mortem ei certissimam procurasset. Abbas vero ipso cibo, de quo nondum gustaverat, et omnibus, quae in mensa erant, proiectis, territus surrexit. — Ad monachum cum aliquando abbas venisset, ille gratanter eum suscipiens et diligenter procurans, inter cetera *cibum delicate* ipsi duntaxat soli *praeparatum* ei apposuit, de quo abbas modicum gustans, eum fratri suo — misit, et ab illo ad alios pervenit. Cuius effectum breuiter omnes, qui inde gustauerant, experti sunt. Et abbas quidem, ad desperationem usque infirmatus, dei adiutorio euasit. Frater vero eius et duo cementarii, et quatuor exinde pueri mortui sunt. — Abbas in cibis sumendis postmodum cautior fuit. Numerati sunt autem ultra XXVI. quos pro huiusmodi causis diuersis fertur temporibus expulisse. —

Accidit *) in ciuitate Hallensi, vt parochianus — die quadam ad morientem ali-

I 5

quem

*) Ib. p. 284. Melancholiae religiosae visis inquietatus homo, cum viros se vidisse putaret, mortis inferendae auctores, se ipsum feruenti sali commiserat, vt peccatorum poenam lueret. Cf. BENIAM. FAWCETT *über Melancolie, vornämlich über die sogenannte religiöse Melancolie*, übers. von LEHZEN. Leipz. 1785. et PERFECT *Auserles. Fälle von verschiedenen Arten des Wahnsinns*, übers. von MICHAELIS. Leipz. 1789. Cas. 25. et 59. Bis equidem vidi simile infortunium ab bulliente sapone

quem vocaretur. Qui veniens inuenit hominem ex his, quibus est *coquendi salis* officium, qui se in sartaginem sui operis *bullientem* iniecerat, semicoctum et pene toto corpore mutilum effectum, nisi quod lingua adhuc viuaciter utebatur. A quo dum casus illius miserandi causam modumque requireret, ille presbyterum auditu recognoscens, quia visu non poterat, *oculis* scilicet de coctionis vaporibus *obscuratis* et cute turgescente compressis, rogabat, ut, submotis aliis, soli ei loquendi sibi copiam praestaretur. Quod consecutus coepit dicere, se magna peccatorum suorum poenitudine ad opus illud adductum, nec tamen ad hoc sine consilio accessisse. — Post confessionem iam bonae spei factus, presbytero, ut transitum suum, qui iam adesse videretur, eucharistiae perceptione muniret, admonente, respondit, hoc quidem valde esse desiderabile, sed fieri non posse, quoniam, *inflato gutture*, *glutiendi* copiam non haberet. — Nec multo post animam reddidit. —

XXVIII.

pone natum, cui puella immersa fuerat. Misere periit iisdem fere symptomatibus oppressa.

XXVIII.

ANNALES VETERO-CELLENSES *).

H EINRICVS, rex Romanorum, ducendae vxoris causa ad partes Appuliae profecturus, DEDONEM secum proficisci voluit, qui itineris istius asperitatem et aeris qualitatem corpori suo, quia *valde pinguis* et *crassus* erat, contrariam sentiens, pro tollenda aruina, medico adhibito, *ventris incisione* mortuus est. —

Marchio **) usque ad finem vitae suae (1221.) non potuit se explicare, — donec, aemulis suis procurantibus, a quodam medico suo centum marcis argenti, quarum iam quinquaginta acceperat, corrupto, *intoxicatus veneno sibi propinato* interiit. —

XXIX.

*) Ibid. p. 398. T. II. MENCK. Script. Rer. Germ. Mirum et periculosum pinguedinis tollendae praesidium. Ferunt celebrem quendam chirurgiae professorem, qui secando et vrendo quemuis oblatum petere vel iugulare solebat, etiam alicui homini pingui vel steatomate abdominis molestato ventrem incidisse, non quidem seruandi, sed donarii et currus promissi causa, etiam si de morte inferenda certus esset.

**) Ib. p. 403.

ERPHVRDIANVS ANTIQVITATVM VARILOQVVS *).

In Erphordia quidam adolescens *non habens brachia, nec manus*, comedit et consuit cum pedibus. —

Dum **) quinque *fatuae virgines* precibus — non possent gratiam consequi, marchio *ira* commotus recedebat. — Quare furens per quinque dies quinto die subito mane primo dicit marchionissae, surge, fac escas praeparare. — Marchionissa, quod iussum erat, adimpleuit. Post horam rediens dominum suscitando, ut diuina audiret. — At ille *oculos aperuit, loqui nil valens, morbo apoplexiae* factus, in quo per tres annos et dimidium laborauit. —

Eodem anno (1337. ***) natus est *puer cum duobus capitibus*, — mortuo vno capite, aliud per superuixit. —

XXX.

*) Ibid. p. 489. T. II. Etiam CARDAN. (De Subtilit. L. XVII. p. 622. ed. Basil.) meminit hominis brachiis destituti, dextro pede hastam vibrantis, collimantis, vestem suentis, edentis, scribentis, in acum filum immittentis.

**) Ib. p. 500. T. II. a. 1322. Ex ira apoplexia imperfecta, ex apoplexia resolutio nervorum demum internecina, *fatuae virgines* i. e. meretrices.

**) Ib. p. 504. Puellam bicipitem, corporibus a tergo concretis, visceribus singulorum integris, memorat N. BIDLOO in Act. Erud. a. 1706. p. 59.

XXX.

GEORGE SPALATINVS.

Postridie *) consilio medici doct. HEINRICI STROMERI AVRBACHII exectus et exenteratus est. (FRIDERICHVS) Inuenti sunt *in felle* eius, quod mireris, *tres lapilli* diuersae magnitudinis. *In dextero* etiam *rene* admirandae magnitudinis *lapillus* sic orificio oppositus, vt optimo principi facultatem meiendi ademerit. Splen pene computruerat, corruptum erat etiam iecur, vesica prorsus inanis inuenta est. Deinde corpus lotum conditurisque aromaticis clausum est capulo picatumque. —

XXXI.

CHBONICON SAMPETRINVM **).

Anno domini 1274. imperator Constantinopolitanus, BALDEWINVS, quosdam nobiles

*) *Chronicon s. Annales* p. 644. Recentiores medici plures id genus casus narrant, in quibus calculi fellei et renales simul aderant. Cf. etiam CARDAN. De Rer. Variet. VIII. c. 44. p. 434. et p. 444. ed. Lugd. Medicus is est, a quo domus Aurbachiana Lipsiensium nomen habet.

**) *Chronicon S. Petri vulgo Sampetrinum Erfurtense* T: III. MENCK. Script. Venenum ex arsenico, hinc mors citissima. Nuperrime tentata sunt veneficia cremore lactis (v. PITAVAL *Rechtsfälle, übers. von FRANZ. B. 4. S. 19.*) et potione medicata ib. p. 24. et 26. 28. seq.

biles inuitauerat secum ad mensam suam liberaliter ad prandendum. Sed haec extrema gaudia luctus occupauit. Nam in ipso eodem prandio - imperatori *acutissimum ac mortiferum venenum* propinatum est, de quo tam ipse, quam alii, qui secum epulabantur, comedentes communiter *intoxicati eodem die mortui omnes* carnis debitum persoluerunt. —

Eodem anno (1296. *) dominus RVDOLPHVS, archiepiscopus Salczburgensis, *morbo apoplexiae* mane post missam subito praegravatus decubuit, omnium membrorum et maxime linguae officio destitutus, qui tertio die periit. —

Cum **) dictus tyrannus (Soltanus) ea, quae mente conceperat, etiam opere satageret adimplere, quidam de baronibus eius, qui dicuntur amirati, quem olim turbauerat, *venenum sub sella equestri virulento serpenti* subtiliter propinauit, qui mox acerbo viscerum dolore afflictus de temporali poena transiit ad aeternam mortem. —

XXXII.

*) Ib. p. 297. A plethora commota et refrigeratione videtur apoplexia sanguinea nata esse.

**) Ib. p. 299. Fuit sine dubio arsenicum isthoc venenum, sed definire non ausim agendi nocendique rationem. Videtur vero ista venenandi ars medio aevo ita esse exercita, ut mille occidendi viae paterent, neque amicus ab amico tutus esset. *Admiratus* i. e. praefectus classis.

XXXII.

JOANNES LATOMVS *).

Celebrauit b. Anno Moguntiae missarum
 sollemnia. — Iacebat autem quidam BAR-
 DONIS minister apud sepulchrum domini sui
totus contractus et debilis, ita, vt membro-
 rum officio prorsus esset destitutus. Finito
 sacro, intuens ANNO in miserum, clara voce
 sanctum BARDONEM compellabat, vt sanitati
 restituendo hunc famulum suae virtutis et
 meritorum efficaciam declararet, quam in
 aliorum curatione toties testatam fecisset.
 Tum nulla intercedente mora, aeger in *pe-
 des* repente consistit, *absque fluore sangui-
 nis* aut *neruorum dolore*, integrae sospitati
 redditus est. —

Tanta **) vero prosperitate et pace diu
 nostris Germanis frui non licuit, quod hunc
 im-

*) *Joannis Latomi Catalogus Episcoporum et Archi-
 episcop. Mogunt. T. III. MENCKEN. Script. Rer.
 Germ.* Quatenus curatio per miraculum facta esse
 dicitur, equidem nihil moror. Neque vero ad
 contracturam pertinet fluor sanguinis et neruorum
 dolor. Quae si vera erat, multum valuisse vide-
 tur phantasiae vis et spes sanationis certissima.

**) *Ib. p. 527. cf. quae supra monui. Idem illud nar-
 ratur in Erphord. Antiquit. Variologo p. 499.
 T. II. Veneni propinandi auctor fuisse dicitur
 CLEMENS papa, BERNARDVS vero religiosus testibus
 idoneis excusatur. Acutus dolor et ab urgente dy-
 senteria, et ab arsenico dato fieri poterat, hinc forte
 orta*

imperatorem (HENRICVM) Italia absumeret, ubi post coronationem suam et aliquot insignes vrbes subactas *dysenteria* moritur, plurimis in *sacra eucharistia* ipsum *intoxicatum* affirmantibus. —

XXXIII.

BRODERVS BOISSEN *).

ANNO 1338. passim in illis oris, quae mari alluuntur et a Frisiis habitantur, *pluuiae et imbres* tribus fere annis continuis effluerant, quibus segetes propter nimiam humoris abundantiam putrescebant, et ne prouenirent, impediiebantur. Hanc coeli intemperiem tanta annonae caritas subsecuta est, ut passim homines fame contabescerent, sed et aristae, quae in locis editioribus creuissent, aere puro et loco patulo propter pluuiam continuam siccare non potuerunt. — Quibus de causis fiebat, ut homines alimentis destituti passim extinguerentur. *Vermes* etiam multis in *ventriculo* generabantur, qui mortuis ex ore magna copia serpebant. —

XXXIV.

orta est historicorum in statuendo diuersitas. Verum enim vero et arsenicum datum sequitur *dysenteria*.

*) *Chronicon Slesvicense* p. 609. T. III. MENCK. Script. Eandem caeli in clementiam eadem symptomata narrant seriores medici de *convulsione cereali*, sub qua vermes aderant, (v. TAVBE *Geschichte der Kriebelkrankheit*, S. 134.) epilepsiae auctores.

XXXIII.

ENOCHVS WIDEMANNVS *).

Vidua (OTTONIS a. 1290.) superstes, femina per aetatis florem procax et insolens, cum ALBERTVS, Burggravius Noribergensis, se nuptias cum ea celebraturum affirmasset, dummodo absque quatuor oculis esset, amoris in Burggraviium furore acta, *infantes non- dum bimulos nouo mortis genere* interemit. Namque maioris *acus cuspide* crania paruulorum *perfodit*, vt, cum nulla vulneris aut cruoris esset suspicio, morbo mortui crederentur. Sed proditum tandem facinus. —

Annus 1545. nobis **) fuit pestilentissimus. In his calamitatibus ERHARDVS IONAT
atro-

*) *Chronicon Guriae* p. 6661. T. III. MENCK. Script. Haec infantis occidendi ratio ad occultas et in fraudem legis excogitatas pertinet, hinc a physicis fere negligitur. Prima facinoris nota est sagillatio fonticulo affixa et in profundum demersa. cf. METZGER *Gerichtl. Arzneywiss.* S. 307. et 309.

**) Ib. p. 755. Neque nostris temporibus in desuetudinem abiit istud vafum accelerandae mortis consilium, quod magis ad carnificem, quam ad medicum pertinere, ab omni humanitate alienum esse videtur. Hoc enim est occidere, naturae opus praeoccupare. Memini etiam vetulae suadentis, vt apoplectico quies aeterna citaretur, puluinaris subductionem vel innersum tegulae situm. Cf. CASP. QVESTELLI *Diss. de puluinari morientibus non subtrahendo*, Jen. 1698.

atrocissime cum affectis hominibus egit. Qui cum illorum suscepisset curam, ne vni diutius assideret, sed vt eo plus lucraretur pecuniae, alios *puluino iniecto*, alios *eliso gutture suffocauit*, aliorum etiam capita inter cruciatus parieti impegit, et postea pecunias eorum diripuit, cum feminis peste laborantibus, imo vero cum cadaueribus eorum nefanda exercuit. —

XXXV.

STANISLAUS SARNICIVS *).

Tum temporis Romae Imperator (OTTO III.) sedandis CRESCENTII seditionibus commorabatur. Fuit illa commoratio Romae Caesari huic exitiosa. Sublato enim CRESCENTIO, cum eius vxore consuesse dicitur, ad extremumque eam sibi vxorem fore fertur ei promississe. Quod quia non praestitit, *venenum ei in chirothecis*, quas Roma discessuro dona-

*) *Stanislai Sarnicii Annales siue De origine et rebus gestis Polonorum Libri octo* a. 1587. p. 225. Ed. rarissima, recus. in DLVGOSI Hist. Polon. T. II. p. 326. seq. Auctor vero vnus e praestantissimis Polonorum historicis est. Ad venena lenta referendum videtur isthoc scelus, occulta est veneni actio *per chirothecas*. Videtur etiam venenum *per tunicam* corpori adactum fuisse, si HERCVLIS miseras ab DEIANIRA illatas animo repetimus. De quibus v. Ovip. Heroid. Epist. 10. *Scribenti nuncia venit Fama, virum tunicae tabe perire meae. — Illita Nefseo misi tibi texta veneno.*

donavit, mulier ista obiecit. Aculeo igitur veneni laesus imperator confidebat se opem a diuo ALBERTO — citius relaturum. —

Fuit BOLES LAVS *) habitudine corporis satis firma, vegeta et laborum patiente, colore fusco, statura mediocri, os ei *carbunculus* ab ineunte adolescentia *distorserat*, atque inde Kriuoustii cognomen habuit. — In sequenti die grande conuiuium instruxit. (CAZIMIRVS **) Feruente conuiuium, — nonnulla de immortalitate animae atque caelorum beatitudine non inepte in medium protulit. — Deinde *hausto* mediocri poculo, subito concidit, et paucis horis animam exhalauit. Subitusne *morbis* eum inuaserit, an *venenum* a muliercula, quam deperibat, *praeparatum* hauserit, incertum est. Nam et hoc sermone diuulgatum fuit. —

K 2

Altero

*) Ib. p. 245. Solet carbunculus subter cutim federe ac musculos grauiter offendere. Rarior est carbunculus oris, crebrior ceruicis, scapularum et dorsi.

**) Ib. p. 257. Potest hoc in casu vtrumque statui, mors apoplectica vel venenum haustum, si seculi mores reputes, et auctorem ipsum p. 260. audias. *Hac tempestate*, inquit, *propinantur et toxica, obiciuntur venena sensibus tactus, gustus, visus, superstitionibus et adhuc spirantibus.* Etiam ALBERTVS (Chronic. ed. Leibnit. p. 152.) memorat VICTOREM Pontif. *calice veneno infectum*, alii historici *profluuium ventris et dysenteria mortuum referunt.* Et p. 150. dic. ALEXIVS Imp. *notis artibus toxica vel fluminibus, vel cibis, vel vestibus infundens.*

Altero post maritum anno (1243. *) obiit HEDWIGIS. — *Corpus* eius, quod *croceum*, dum viueret, propter rationem victus duram atque tenuem assiduaque ieiunia fuerat, post mortem insolito *splendore* coruscare fertur. —

Prussia tum (a. 1285. **) *vermes* caudis cancrorum consimiles produxerat, qui quoscunque aculeo pupugissent, intra tertium diem extinguebant. —

Consecuta est *pestis* (1349. ***) exitialis, quae miseros mortales passim absumebat, et in quintum diem prolata *carbunculis* et *apostematis* enecabat. — Non modo in ipsa Polonica, sed in aliis quoque prouinciis eadem lues inualefcebat. —

XXXVI.

*) Ib. Lib. VI. p. 277. Color cachecticus, quem sibi abstinentia et pietate assidua contraxerat, solet sub actu mortis in pallidulum cereumque transire, hinc natus videtur splendor miraculosus.

**) Ib. Lib. VI. p. 292. *Scorpio europaeus*, vt videtur, ictu occidens. cf. Act. Nat. Cur. Dec. III. a. 1. obs. 20. et CAMERAR. Memorabil. Cent. 17. Part. 43. et 48. Omnes eius species venenato ictu nocere atque laesos occidere, nisi praepediatur inflammatio, constat. v. LINNE *Lehrbuch über das Natursystem, so weit es das Thierreich angehet*, B. 2. S. 393.

***) Pertinet hic locus ad famosam et internecinam pestem, quam copiose ac late descripsit Cl. SPRENGEL. v. *Beyträge zur Geschichte der Medicin*. B. 1. St. 3. S. 36. seq.

XXXVI.

ALBERICVS *).

DODO **), interfector sancti LAMBERTI, pessimo languore cruciatus, a vermibus confumitur, et ob intolerantiam foetoris in Mosam fluvium demergitur. —

Non multo post (GENGVLFVS ***) — in sua domo occisus est a quodam clerico, qui cum sua coniuge adulterare solebat. Cuius corpus cum in feretro ad sepulturam portaretur, multi infirmi de tactu illius sanati sunt. Dumque hoc illius vxori referretur ab ancilla sua, — irridens illa et subfannans respondit, ita GENGVLVS miracula faciat, vt anus meus

K 3

cantat.

*) *Alberici monachi trium fontium Chronicon e MSctis nunc primum editum a Godofr. Leibnitio. Leipz. 1698. Vixit seculo XIII. cum porrigatur historia vsque ad a. 1241.*

**) *Ib. p. 68. Videtur morbus recrudescere in Gallis cisrhenanis.*

***) *Ib. p. 102. De miraculo, quod dicam, non habeo. Turpes ab ano soni iidem sunt, qui crepitus ventris Lat. et bombi System. Forte laborauit flatulentia hysterica SAUV. forte etiam aedopso-phia vterina, cum non desint hystericae, in quibus garrulitas vuluae (v. MARTIAL.) adest a quocunque corporis motu, nixu vel inclinatione. Mira est passio per ambitus, cum in viri memoriam rediret, solet vero phantasiae vis, angor et metus ita laxare sphincteres velutique rumpere repagula, vt alius et flatus inuitis exeant. Memini matris lugentis filiolum mortuum, quae, quoties cubiculum intraret, in quo eius imago suspensa haerebat, quasi inscia et inuita ad exonerandam alvum compellebatur.*

cantat. Moxque *ab ano suo turpes sonos et numerosos, vellet nollet, coepit emittere*, quod ei postea contigit omni vita sua in sexta feria, vt, quotiens in eadem feria, in qua vireius martyreffectus est, aliquod verbum ab ore proferret, totiens ab ano turpem sonum redderet. —

Fundauit *) ecclesiam — in monte Leodii — eo, quod b. MARTINVS ipsum *a morbo lupo, qui gallinas comedit*, miraculose sanauit. —

Dominus **) HERMANNVS — a prima fere aetate *a renibus deorsum contractus* et toto vitae suae tempore ambulandi vsu priuatus — hoc dei flagellum patientissime tulit. —

Vnus ***) eorum, ARNVLVS DE ARSLATH, dum *manus suas confricaret*, magno omnium miraculo, *sine aliqua vulneris aut vlceris laesione, sanguis ab eius digitis fluere visus est*. —

HENRICVS ****) Imperator Aquis — *morbo dragunculi, qui sibi erat natiuus*, molestari coepit,

*) Ib. p. 1. a. 960. *Morbus lupo est vel carcinoma cruris*, (DU CANGE Glossar. p. 463. T. IV. et BERNSTEIN Pract. Handbuch S. 81. B. 2.) vel *hydrophobia ab lupo rabioso illata*, de qua proprie quaeritur.

**) Ib. p. 104. *Contractura paralytica* SAUV.

***) Ib. p. 227. A fricatione sanguinis aditus, hinc haemorrhagia per anastomosis.

****) Ib. p. 249. *Dracontion Graecorum, Dracuncululus, Dranculus morbus*, (ap. DU CANGE Glossar. p. 226. T. III.) qui (Hugoni) *ei natiuus erat, a capite*

coepit, propter quod et ibi aliquot dies remoratur, deinde Neomaciam venit, sed cum post dies languor incresceret, tandem feria quinta in pentecoste vitam cum regno amisit. —

S. GVILELMVS (a. 1141. *) paullo post decessit *veneno in calice* ad missam infecto, cui oblata fuit theriaca, sed ob reuerentiam sacramenti noluit recipere. —

Duodecimo **) calendas Februarii *lupus venenatus et insanus*, qui intra corpus suum habere

pite descendente, facies eius intumescere coepit, et paulatim procedere usque ad locum cordis, item Vena Medinensis Arab. (VELSCH. Exerc. de vena Medinensi s. de dracunculis veterum, Aug. Vind. 1674. FUCHS Comm. de dracunculo Persarum s. Vena Medinensi Arabum, Jen. 1781. quem etiam attigi Morb. Antiquit. Sect. II. n. 10. p. 216. seq. et Act. Acad. Mogunt. a. 1777. n. 16. p. 257.) est inflammatorius a gordio Linn. subter cutim nidulante natus. Dubius haereo de hoc morbi genere, Nigritis proprio. An albaras nigra Arab. vermis canis, (Doglioni Cose notab. di Venet. p. 23.) serpigo, ignis volagius, derbia, zerna Arabist. sit, definire non ausim, etsi hoc proxime a vero abest, cum medio aëno lepra esset commune vitium. Cf. SPRENGEL ad PERENOTTI p. 357.

*) Ib. p. 272. Theriaca commune venenorum antidotum, de quo vid. SILVATICI De Composit. et theriaca L. II. Frft. 1600. L. II. c. 3. p. 292. recus. ab ERASTO Exam. de simplicib. Lugd. 1607.

**) Ib. p. 272. Hydrophobiae ab morfu lupi rabidi exempla v. ap. ANDRY P. III. p. 133. in Hist. de la Société de Medec. a. 1776. PALMAR. De Morb. Contag. c. 1. p. 267. ed. Paris. lupi rabiosi renes vermium plenos refert PORTAL *Bemerk. über Nat. u. Heil.*

der

habebat tres colubros viuos, consuetas latebras relinquens rura petiit, et innumeram multitudinem porcorum, ouium, canum et armentorum morfu venenato extinxit. Postea vasto impetu homines inuadens plus, quam duodecim morfu suo multauit, quorum quatuor misera morte defuncti sunt, septem vero ante obitum suum *nullum liquorem videre vel gustare potuerunt*. Tandem a quatuor viris fortissimis comprehensus et euisceratus fidem malitiae suae de colubris patefecit. —

ALBERTVS DE CVK *) a Roma regressus consecratus Episcopus Leodium intrauit — modo receperunt, *febris quartanis et aliis languoribus* conquassatum. —

Rex **) Hungariae, BELA, *moritur in coena domini*, de cuius potionatione contra quendam episcopum Alanum orta fuit suspicio. —

De obitu magistri MAVRITII, Parisiensis episcopi, refertur, quod ante mortem suam
tam

d. Wuth. c. 4. p. 41. An his consimiles colubri? Frigus rabiem videtur induxisse, vt ap. LAYARD *Versuch üb. d. Hunds.* S. 14.

*) *Ib. p. 408.* Ab varia caeli intemperie ac mutatione febres intermittentes oriri posse inter omnes constat.

**) *Ib. p. 408.*

***) *Ib. p. 408.* Recentiores medici vocant hunc animi statum inter vitam et mortem velut intermedium *asphyxiam*, sed non satis bene. Exempla talium hominum, in quibus omnis vita abesse videbatur, qui semimortui audire et velut intra se sapere poterant, retulit collega nostras, cl. HUFELAND

Ueber

tam grauitè infirmatus est, vt materia raptà in cerebrum sensum subtraxerit, et in tali defectu positus, cum corpus domini cum instantia postulasset, et qui circa eum erant, *propter sensus inopiam* illud ei dare non auderent, procurauerunt cum sacerdote, vt hostiam non sacratam apportaret. Qui cum venisset — mox vt limen domus sacerdos attingit, episcopus clara voce clamauit: Tolle, tolle, non est deus meus. Reuelauerat dominus auriculæ eius, vt intelligeret, quid circa se ageretur. — Sic in bona conscientia plenus fide et charitate migravit ad dominum. —

GALO *), vexillo superius inclinato, auxilium reuocabat. Quidam armiger — sponte ab equo descendens se pro rege ictibus opponebat. — Ante oculos ipsius regis occiditur STEPHANVS, miles probus, *cultello in capite percussus longo, gracili, tria lamello*, quem *falsarium* nominant. —

Monachus **) Malmesberiae, EDMERVS nomine. — Is erat literis bene imbutus, aeuo matu-

Ueber die Ungewissheit des Todes, Weim. 1791. S. 35. f.

*) Ib. p. 480. Vulnus absolute letale. *Cultellum falsarium* explicat DU CANGE Glossar. p. 467. T. III. per *sicam*, pro *trialamello* leg. *trilamello* i. e. tribus lamellis acutis constante.

**) Ib. p. 106. De arte volandi nuperrime multa in variam partem scripta sunt, ex quo fratres MONGOLIERI alique talia auderent. Veteres mechanice, recentiores chemice caelum attingere atque metiri, per stadia volare aeremque nauigare ausi sunt.

EDME.

maturus, qui immanem audaciam in iuven-
tute conatus fuerat. Nam pennas in manibus
suis et pedibus, nescio, qua arte innexuit,
vt Daedali more *volaret*, fabulam pro vero
amplexus, collectaque e summo turris aura,
spatio staulii vnus et plus volauit, sed venti
et turbinis violentia simul et temerarii facti
conscientia *tremulus cecidit*. Propter hoc *de-*
bilis, crura effractus. Ipse vero ferebat cau-
sam ruinae suae, quod caudam in posteriori
parte oblitus fuerat adoptare. —

Anno DCCCXL. LVDOVICVS Imperator ad
mortem infirmatur, cuius cibus per quadragin-
ta dies solummodo die dominica dominicum
corpus fuit. Cum *vidisset daemonem astare*,
dixit, *buez, buez*, quod significat *foras, foras*. —

Anno DCCLXVI. Sarracenis **) Beneuen-
tanam regionem incurfantibus, LVDOVICVS Im-
perator viriliter occurrit. Ad cuius auxilium
LOTHARIVS, frater eius, properans multa
quidem praelia cum eo strenue gessit, sed exer-
citu suo *propter intemperiem aeris morbis et*
morfibus araneorum aggrauato cum multo
ispendio suorum rediit.

EDMERVS metu tremulus cecidit, *crura effractus*
audaciae crimen luit, ROZIER cum socio, vt quon-
dam PHAETHON, *voluitur in praeceps, et magnis*
excidit ansis.

*) Ib. p. 177. Ab abstinentia debilitas nervosa, a de-
bilitate delirium, hinc daemonis phantasma.

**) Ib. p. 194. *Morfus araneorum* i. e. ictus tarantu-
larum, de quo v. BAGLIVII Diss. VI. p. 599. seq. ed.
Lugd.

